

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

**Rzeczpospolita
Polska**

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

STANDARDY KSZTAŁCENIA W ZAWODZIE OPIEKUN WSPIERAJĄCY OSOBĘ NIESAMODZIELNĄ

RAPORT

■ opracował zespół pod kierunkiem
Elżbiety Szwatkiewicz i Karola Pawlaka

**„PROFESJONALIZACJA USŁUG ASYSTENCKICH
I OPIEKUŃCZYCH DLA OSÓB NIESAMODZIELNYCH –
NOWE STANDARDY KSZTAŁCENIA I OPIEKI”**

Projekt realizowany w ramach Programu Operacyjnego
Wiedza Edukacja Rozwój 2014–2020
współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

STANDARDY KSZTAŁCENIA W ZAWODZIE OPIEKUN WSPIERAJĄCY OSOBĘ NIESAMODZIELNĄ

RAPORT

Opracował zespół pod kierunkiem
Elżbiety Szwalkiewicz i Karola Pawlaka

Marzec 2018

Publikacja powstała w wyniku projektu współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego, Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020, Oś priorytetowa: II. Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji, Działanie: 2.8 Rozwój usług społecznych świadczonych w środowisku lokalnym.

Projekt „Profesjonalizacja usług asystenckich i opiekuńczych dla osób niesamodzielnych – nowe standardy kształcenia i opieki”

Nr projektu POWR. 02.08.00-00-0018/17-00

Realizatorzy projektu:

Instytut Pracy i Spraw Socjalnych

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego

Stowarzyszenie Niepełnosprawni dla Środowiska EKON

Autorzy opracowania:

zespół pod kierunkiem Elżbiety Szwałkiewicz i Karola Pawłaka

Redakcja językowa i korekta:

Jolanta Lewińska

Projekt graficzny okładki:

Luiza Daab/IPiSS

Skład, łamanie, przygotowanie do druku:

Lena Maminajszwili

Druk:

Drukarnia Kolumb

Copyright by Instytut Pracy i Spraw Socjalnych

Copyright by Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego

Copyright by Stowarzyszenie Niepełnosprawni dla Środowiska EKON

Egzemplarz bezpłatny

SPIS TREŚCI

Wprowadzenie	5
CZĘŚĆ I. Społeczne i prawne uwarunkowania kształcenia opiekunów osób niesamodzielnych	7
1. Charakterystyka kształcenia w zawodach opiekuńczych	7
1.1. Informacje przekrojowe	9
1.2. Konkluzja	9
2. Kształcenie opiekuna na potrzeby rynku pracy – kwalifikacje rynkowe	11
2.1. Uwarunkowania potrzeby opiekuna osoby niesamodzielnej ..	11
2.2. Kwalifikacje rynkowe– podstawowe pojęcia	13
2.3. Opiekun wspierający osobę niesamodzielną – kwalifikacja rynkowa	14
CZĘŚĆ II. Standardy kształcenia w zawodzie opiekun wspierający osobę niesamodzielną	16
1. Systematyka standardów kształcenia opiekuna wspierającego osobę niesamodzielną	16
CZĘŚĆ III. Program szkoleń	47
1. Organizacja szkoleń – układ modułów szkoleniowych	47
2. Oczekiwane minimalne kwalifikacje prowadzących zajęcia	50
2.1. Moduł 1–2	50
2.2. Moduł 3–6	50
2.3. Moduł 7	50
2.4. Moduł 8	50
3. Organizacja zajęć	50
4. Model ewaluacji organizacji i treści szkoleń	51
Bibliografia	55

WPROWADZENIE

Od początku XX wieku obserwowane są zmiany w wiekowej strukturze ludności. Są one spowodowane przede wszystkim wydłużaniem się czasu trwania życia ludzkiego oraz spadkiem umieralności w starszych grupach wiekowych, jak również zmniejszającą się stopniowo liczbą urodzeń. Największą liczbę ludności zarówno powyżej 65. roku życia, jak i w zaawansowanym wieku (po 80. roku życia), stwierdza się w Europie. Jest to najszybciej starzejący się region świata. W roku 2006 Komisja Europejska określiła starzenie się za jedną z najtrudniejszych kwestii politycznych XXI wieku¹. Według prognoz demograficznych liczba osób starszych nadal będzie rosła. W 2015 roku na całym świecie było 901 mln osób w wieku powyżej 60 lat, według prognoz do 2050 roku liczba ta wzrośnie do 2,1 mld².

W Polsce zmiany związane ze starzeniem się społeczeństwa są obserwowane mniej więcej od połowy lat 50. XX wieku. Po II wojnie światowej wystąpił krótki, ale znaczący wzrost liczby urodzeń, czego efekty są widoczne obecnie w postaci znaczącego zwiększenia liczby osób w wieku 60 lat i więcej. Sytuacja ta dynamicznie wprowadziła Polskę w okres starzenia się demograficznego.

W Unii Europejskiej liczba osób w wieku 60 lat i więcej w ciągu ostatnich 30 lat wzrosła

o ponad 40%. Przez najbliższych 30 lat przewiduje się wzrost o blisko 50%, a do roku 2040 liczba ta wzrośnie o ponad 65%.

Obecnie Polska weszła już w stadium tzw. zaawansowanej starości. W roku 2011 odsetek osób w wieku 65 lat i więcej wynosił 13,6%, natomiast osób w wieku 75 lat i więcej – 6,5%. W roku 2013 odsetek osób w wieku 65 lat i więcej wynosił już 14,7%, a osób w wieku 75 lat i więcej – 6,9%. Prognozuje się, że w roku 2035 odsetek osób w wieku 65 lat i więcej wyniesie 23,8%, a w wieku 75 lat i więcej aż 12,3%. W roku 2015 wiek 65 lat osiągnęła populacja powojennego wyżu demograficznego³.

Bezpośrednim problemem związanym ze wzrostem długości trwania życia i liczby osób starszych w społeczeństwie jest wzrost liczby osób z niepełnosprawnościami i niesamodzielnych. Starzenie się polega na postępującym upośledzeniu funkcji życiowych oraz zmniejszaniu możliwości adaptacyjnych organizmu w stosunku do zmian środowiska. Często jest ono powiązane z wielochorobowością, która znacząco wpływa na ograniczenia w funkcjonowaniu i wykonywaniu czynności o różnym stopniu złożoności w życiu

¹ European commission. Commission Communication. *The demographic future of Europe – from challenge to opportunity* / *COM/2006/0571 final*/ http://eur-lex.europa.eu/legal_content/EN/ALL/?uri=CELEX:52006DC0571

² United Nations, 2015. *World population prospects: the 2015 revision*. http://esa.un.org/unpd/wpp/Publications/Files/WPP2015_Volume-II-Demographic-Profiles.pdf

³ P. Błędowski, B. Szatur-Jaworska, Z. Szweda-Lewandowska, P. Kubicki, *Raport na temat sytuacji osób starszych w Polsce*. IPISS; Warszawa, 2012. p. 6-63; GUSa. *Sytuacja demograficzna osób starszych i konsekwencje starzenia się ludności Polski w świetle prognozy na lata 2014-2050*. GUS, Warszawa, 2014; GUSb, *Prognoza ludności na lata 2014-2050*. GUS, Warszawa, 2014; EUROSTAT. *Demography Report 2010. Older, more numerous and diverse Europeans*. Eurostat, Luxembourg, 2011; Główny Urząd Statystyczny (2011), *Rocznik Demograficzny*, GUS, Warszawa, 2011.

codziennym. Niepełnosprawność i niesamodzielność w dużym stopniu są wynikiem interakcji pomiędzy zaburzeniami funkcjonalnymi, ograniczeniami aktywności i uczestniczenia oraz czynnikami środowiskowymi i osobowymi⁴. Jednocześnie każdy człowiek, zależnie od otoczenia, w którym żyje, oraz od zasobów, jakimi dysponuje, doświadcza innych ograniczeń. Oznacza to, że czynniki środowiskowe są kluczowym elementem stanowiącym o poziomie niepełnosprawności i niesamodzielności. W związku z tym funkcjonowanie danej osoby zależy nie tylko od jej stanu zdrowia, ale od czynników środowiskowych i osobowych.

W dobie starzenia się społeczeństwa, a tym samym wzrostu liczby osób niepełnosprawnych i niesamodzielnych, obarczonych wieloma chorobami przewlekłymi i problemami zdrowotnymi, istotne jest zapewnienie odpowiedniego wsparcia oraz szybko dostępnych form pomocy i opieki⁵. Należy zaznaczyć, iż możliwość pozostania i mieszkania osoby niesamodzielnej we własnym domu jest dla niej najkorzystniejsza oraz najbardziej pożądana przez nią samą. Możliwość korzystania z pomocy w wykonywaniu codziennych czynności, likwidacja barier i zwiększenie dostępności do różnych usług wpływają na dłuższe utrzymanie względnej niezależności i aktywności osoby starszej, z niepełnosprawnością czy niesamodzielnej oraz co ważne – jest najtańszą spośród form opieki długoterminowej⁶.

Dlatego też konieczne jest zapewnienie możliwości i dostępności kształcenia dla wszystkich osób, które chcą mieć wsparcie osobom

niesamodzielnym. Ważne, aby edukowanie było dostosowane do potrzeb osób o różnym poziomie wykształcenia, pozwalające nabyć profesjonalną wiedzę, umiejętności i kompetencje osobom opiekującym się już osobami niesamodzielnymi w rodzinie lub najbliższym otoczeniu.

Proponujemy wprowadzenie kwalifikacji rynkowej „opiekun wspierający osobę niesamodzielną”. Istotą tego zawodu będzie: wspieranie osoby niesamodzielnej poprzez asystowanie, pomaganie i wyręczanie jej w codziennych czynnościach życiowych, mające na celu bezpieczeństwo i poprawę jej funkcjonowania oraz kompensowanie ograniczeń w mobilności, samoobsłudze, a także kształtowaniu codziennego życia i kontaktów społecznych.

Jako kwalifikacja rynkowa będzie to wspieranie osoby niesamodzielnej w celu umożliwienia jej zaspokojenia potrzeb: biologicznych, psychicznych, społecznych i duchowych.

⁴ A. Officer, N.E. Groce, *Key concepts in disability*. Lancet 2009; 374 (9704): 1795–1796. World Report on Disability; World Health Organization: Geneva, Switzerland, 2011.

⁵ P. Błędowski, M. Maciejasz, *Rozwój opieki długoterminowej w Polsce – stan i rekomendacje*. Nowiny Lekarskie 2013;82(1):61–69.

⁶ A. Richert-Kaźmierska, *Teleopieka domowa w systemie opieki nad osobami starszymi, – doświadczenia gmin województwa pomorskiego*. Studia BAS 2017;2 (50):169–189.

CZĘŚĆ I. SPOŁECZNE I PRAWNE UWARUNKOWANIA KSZTAŁCENIA OPIEKUNÓW OSÓB NIESAMODZIELNYCH

1. CHARAKTERYSTYKA KSZTAŁCENIA W ZAWODACH OPIEKUŃCZYCH

W polskiej klasyfikacji zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy⁷ wpisanych jest kilka zawodów opiekuńczych kierowanych do osób dorosłych. W pięciu zawodach kwalifikacje nabywa się w kształceniu szkolnym i jest to: opiekun w DPS; opiekun osoby starszej; opiekunka środowiskowa; asystent osoby niepełnosprawnej; opiekun medyczny⁸. Ponadto do klasyfikacji wpisano zawód opiekunka domowa, w którym kwalifikacje nabywa się w kształceniu pozaszkolnym. Tu opieka kierowana jest do dorosłych i do dzieci. Wszystkie zawody opiekuńcze w swoich podstawach programowych zawierają zakres wsparcia dotyczący codziennej egzystencji i zaspokajania podstawowych potrzeb życiowych. Wsparcie rozumie się tu jako kompensowanie dysfunkcji ciała, które ograniczają samoobsługę w przygotowywaniu i spożywaniu posiłków, mobilności, kontroli mikcji i defekacji, higieny osobistej oraz podtrzymywaniu relacji społecznych i wykonywaniu codziennych zajęć domowych niezbędnych do funkcjonowania na poziomie akceptowanym społecznie. Również wszystkie podstawy programowe kształcenia w wyżej wymienionych zawodach odnoszą się do tego zakresu aktywności życiowej i uwzględniają trzy

poziomy zaangażowania opiekuna – asystowanie, pomaganie, opiekę (czyli zastąpienie w samoopiece).

Podobnie cel zawodowy jest wspólny dla wszystkich opiekunów – jest to pomoc osobie niesamodzielnej w zaspokajaniu podstawowych potrzeb życiowych i zastępowanie jej w tych czynnościach, które wykonywałaby ona samodzielnie, gdyby miała potrzebną siłę, wolę lub wiedzę, w taki sposób, żeby pomóc jej odzyskać samodzielność życiową w możliwie największym zakresie⁹. Przez osobę niesamodzielną¹⁰ rozumie się tu osobę, u której z powodu naruszenia funkcji organizmu stwierdza się ograniczenia aktywności, powodujące konieczność stałego albo długotrwałego wsparcia innej osoby w celu zaspokajania podstawowych potrzeb życiowych¹¹.

⁹ Przez analogię do teorii deficytu samoopieki Dorothe'y Orem.

¹⁰ Definicja wypracowana w ramach projektu realizowanego przez Instytut Pracy i Spraw Socjalnych wspólnie z Uniwersytetem Kardynała Stefana Wyszyńskiego oraz Stowarzyszeniem Niepełnosprawni dla Środowiska EKON nt. „Profesjonalizacja usług asystenckich i opiekuńczych dla osób niesamodzielnych – nowe standardy kształcenia i opieki”; II Oś priorytetowa – *Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji*, Działanie 2.8 *Rozwój usług społecznych świadczonych w środowisku lokalnym* Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój (PO WER).

¹¹ Kategoryzacja potrzeb ludzkich jest kwestią umowną. W ramach ww. Projektu, na potrzeby praktyki opiekuńczej sformułowano standardy usług asystenckich i opiekuńczych, w których codzienną aktywność życiową podzielono na trzy zakresy czynności: mobilność, samoobsługę oraz kształtowanie codziennego życia i kontaktów społecznych. Dla zakresów tych opracowano poziom wsparcia: asystowanie, pomoc i opiekę.

⁷ Rozporządzenie z dnia 7 listopada 2016 r. w sprawie klasyfikacji zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy oraz zakresu jej stosowania (Dz. U. z 2016 r. poz. 1876) – rozporządzenie weszło w życie z dniem 1 stycznia 2017 r.
⁸ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 31 marca 2017 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia w zawodach (Dz.U. z 2017 r. poz. 860) – zawody opiekuńcze o numerach: 341201; 341202; 341203; 341204; 532102.

Tak więc podmiotem pracy każdego opiekuna jest osoba niesamodzielna, a przedmiotem pracy opiekuna są podstawowe potrzeby życiowe i funkcjonalne osoby objętej opieką. Poszczególne zawody opiekuńcze różnicuje tylko nazwa odnosząca się do podmiotu i/lub miejsce sprawowania opieki. Natomiast istota zadań zawodowych jest wspólna – wspieranie osoby niesamodzielnej w zaspokajaniu podstawowych potrzeb życiowych i funkcjonalnych.

Nie ma znaczenia, gdzie przebywa osoba niesamodzielna, musi otrzymać wsparcie ukierunkowane na zaspokajanie podstawowych potrzeb życiowych, co powoduje, że zbiory kompetencji opisywanych odrębnie dla każdego z zawodów opiekuńczych¹² są podobne. Mimo że kwalifikacje zawodowe i poszczególne zadania zawodowe są różnie nazywane, to w gruncie rzeczy dotyczą tego samego¹³.

1) Opiekun osoby starszej – zawód jest zakwalifikowany do grupy pracowników wsparcia

rodziny, pomocy społecznej i pracy socjalnej – kod zawodu 341202; kształcenie w systemie oświaty – 2 lata (4 semestry); kwalifikacja – (K1¹⁴) świadczenie usług opiekuńczo-wspierających osobie starszej.

Synteza zawodu: świadczy osobom starszym usługi opiekuńczo-wspierające; rozpoznaje możliwości oraz ograniczenia w funkcjonowaniu osoby starszej wynikające z rodzaju i stopnia niepełnosprawności; rozpoznaje i interpretuje sytuacje społeczne, warunki życia, relacje z rodziną, grupą i środowiskiem lokalnym osoby starszej; dobiera metody, techniki, narzędzia i formy realizacji działań opiekuńczo-wspierających do sytuacji życiowej, stanu zdrowia, rozpoznanych problemów i potrzeb osoby starszej; udziela wsparcia emocjonalnego i aktywizuje osoby starsze do samodzielności życiowej w zależności od rodzaju i stopnia niepełnosprawności; nawiązuje, podtrzymuje i rozwija współpracę z podmiotami działającymi na rzecz osób starszych w środowisku lokalnym.

2) Opiekun w domu pomocy społecznej – zawód jest zakwalifikowany do grupy pracowników wsparcia rodziny, pomocy społecznej i pracy socjalnej – kod zawodu 341203; kształcenie w systemie oświaty – 2 lata (4 semestry); kwalifikacja – (K1) świadczenie usług opiekuńczo-wspierających osobie podopiecznej.

Synteza zawodu: stymuluje rozwój i aktywizuje osoby przebywające w domu pomocy społecznej oraz wykorzystuje w tym celu różnorodne metody i narzędzia rehabilitacji lub terapii; aktywnie włącza się i wzmacnia profesjonalne działania w zakresie realizacji indywidualnego planu pracy i pomocy osobie przebywającej w domu pomocy społecznej lub innej instytucji opiekuńczej.

3) Opiekunka środowiskowa – zawód jest zakwalifikowany do grupy pracowników wsparcia rodziny, pomocy społecznej i pracy socjalnej – kod zawodu 341204; kształcenie w systemie

¹² Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 31 marca 2017 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia w zawodach – Dz.U. 2017poz.860 – zawody opiekuńcze o numerach: 532102 – opiekun medyczny; 341201 – asystent osoby niepełnosprawnej; 341202 – opiekun osoby starszej; 341203 – opiekun w domu pomocy społecznej; 341204 – opiekunka środowiskowa.

¹³ Źródło: strona WWW. Ministerstwa Rodziny, Pracy i polityki Społecznej – zakładka Rynek Pracy Wyszukiwarka opisów zawodów.

Od 1 stycznia 2017 r. obowiązuje klasyfikacja zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy z 2014 roku z późn. zm. – tekst jednolity Obwieszczenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 28 grudnia 2017 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej w sprawie klasyfikacji zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy oraz zakresu jej stosowania. (Dz. U. z 2018 r. poz. 227). Klasyfikacja opracowana została w oparciu o Międzynarodowy Standard Klasyfikacji Zawodów ISCO-08. Aktualizowanie klasyfikacji, w celu dostosowania do zmian zachodzących na rynku pracy (polskim i europejskim), poprzez wprowadzanie do niej nowych zawodów/specjalności, odbywa się co 2-3 lata w drodze zmian rozporządzenia Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w sprawie klasyfikacji zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy oraz zakresu ich stosowania.

¹⁴ W zawodzie jest przewidziana jedna kwalifikacja.

oświaty – rok (2 semestry); kwalifikacja – (K1) świadczenie usług opiekuńczych.

Synteza zawodu: udziela pomocy i świadczy usługi opiekuńcze osobom przewlekle chorym, samotnym i niesamodzielnym, które nie mają dostatecznego wsparcia ze strony rodziny lub innych osób z najbliższego otoczenia.

4) Asystent osoby niepełnosprawnej – zawód jest zakwalifikowany do grupy pracowników wsparcia rodziny, pomocy społecznej i pracy socjalnej – kod zawodu 341201; kształcenie w systemie oświaty – rok (2 semestry); kwalifikacja – (K1) udzielanie pomocy i organizowanie wsparcia osobie z niepełnosprawnościami.

Synteza zawodu: ułatwia osobie z niepełnosprawnościami wykonywanie czynności dnia codziennego; pomaga jej w uzyskaniu jak największej samodzielności oraz współpracuje z instytucjami i organizacjami społecznymi w celu zapewnienia optymalnych warunków do samodzielnej rehabilitacji; wspiera osoby z niepełnosprawnościami w realizacji programu rehabilitacji społecznej i zawodowej.

5) Opiekun medyczny – zawód jest zakwalifikowany do grupy pracowników opieki osobistej w ochronie zdrowia – kod zawodu 532102 (jest to medyczny personel pomocniczy); kształcenie w systemie oświaty – rok (2 semestry); kwalifikacja – (K1) świadczenie usług opiekuńczych osobie chorej i niesamodzielnej.

Synteza zawodu – w sposób profesjonalny pomaga osobie chorej i niesamodzielnej zaspokoić jej podstawowe potrzeby życiowe; rozpoznaje i rozwiązuje problemy opiekuńcze osoby chorej i niesamodzielnej w różnym wieku; asystuje personelowi medycznemu podczas wykonywania zabiegów pielęgnacyjnych, pomaga mu i jednocześnie wspiera osobę chorą i niesamodzielną.

6) Opiekunka domowa – zawód jest zakwalifikowany do grupy pracowników domowej opieki osobistej – kod zawodu 532201; kształcenie – poza systemem oświaty; kwalifikacja – kwalifikacja rynkowa w zawodzie opiekunka domowa

Synteza zawodu: wykonuje zadania związane z zapewnieniem bezpieczeństwa i zaspokojenia

podstawowych potrzeb osób lub środowiska powierzonego jej opiece (dzieciom, osobom z niepełnosprawnościami, niezaradnym lub rodzinom przeciążonym obowiązkami) z wykorzystaniem sprzętu stanowiącego własność pracodawcy.

1.1. Informacje przekrojowe

Każdy z zawodów: asystent osoby niepełnosprawnej, opiekun osoby starszej, opiekun w domu pomocy społecznej, opiekunka środowiskowa, jest realizowany na bazie kształcenia średniego w szkole policealnej.

W odniesieniu do kształcenia w zawodach asystent osoby niepełnosprawnej – zarówno kwalifikacje w zakresie udzielania pomocy i organizowania wsparcia osobie niepełnosprawnej (Z.8.) – dotyczące zawodu asystent osoby niepełnosprawnej jak i kwalifikacje w zakresie świadczenia usług opiekuńczych (Z.5.) odnoszące się do zawodu opiekunka środowiskowa, można również uzyskać w trybie pozaszkolnym, tj. poprzez ukończenie kwalifikacyjnych kursów zawodowych. Przedmiotowe kursy są jednak adresowane wyłącznie do osób posiadających wykształcenie średnie;

W ramach kształcenia kursowego zlecanego przez urzędy pracy mogą być prowadzone szkolenia dla osób, które mogą po ich ukończeniu pomagać osobom potrzebującym wsparcia w wybranych obszarach. Osoby te mogą być zatrudnione na stanowiskach młodszego opiekuna w ośrodku pomocy społecznej, wskazanych w załączniku nr 3 dotyczącym jednostek organizacyjnych pomocy społecznej – w tabeli III rozporządzenia Rady Ministrów z 15 maja 2018 r. w sprawie wynagradzania pracowników samorządowych (Dz. U. z 2018 r., poz. 936);

1.2. Konkluzja

W polskiej klasyfikacji zawodów wyodrębniono grupę zawodów medyczno-społecznych oznaczoną literą Z, w niej kilka zawodów, którym przypisano kompetencje pielęgnacyjno-opiekuńcze. Każdy z tych zawodów ma jedną kwalifikację, którą zdobywa się w kształceniu

szkolnym. Zainteresowanie tymi zawodami jest bardzo małe.

W październiku 2017 roku Departament Pomocy i Integracji Społecznej przeprowadził badanie ankietowe w ramach aplikacji CAS mające na celu uzyskanie danych dotyczących stanu zatrudnienia, wynagrodzenia pracowników pomocy społecznej świadczących usługi opiekuńcze oraz oceny pracodawców odnoszącej się do przygotowania zawodowego absolwentów szkół policealnych w zawodach:

W badaniu wzięły udział ogółem 3882 jednostki/podmioty, w tym: ośrodki pomocy społecznej; podmioty realizujące usługi opiekuńcze lub specjalistyczne usługi opiekuńcze na zlecenie gmin; podmioty realizujące usługi opiekuńcze lub specjalistyczne usługi opiekuńcze w ramach zamówień publicznych (zakup usług przez gminy); domy pomocy społecznej prowadzone przez gminy; domy pomocy społecznej prowadzone na zlecenie gmin; domy pomocy społecznej prowadzone przez powiaty; domy pomocy społecznej prowadzone na zlecenie powiatów; ośrodki wsparcia prowadzone przez gminy w ramach zadań własnych (w tym dzienne domy pomocy); ośrodki

wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi, prowadzone przez gminy w ramach zadań zleconych (środowiskowe domy samopomocy lub kluby samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi); ośrodki wsparcia prowadzone przez powiaty w ramach zadań własnych (w tym dzienne domy pomocy); ośrodki wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi, prowadzone przez powiaty w ramach zadań zleconych (środowiskowe domy samopomocy lub kluby samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi).

W 3882 jednostkach wskazano 47 721 pracowników ogółem świadczących usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze, co w przeliczeniu na pełne etaty stanowi liczbę 40 142,84, w tym 8233,36 etatów (20,5% ogólnej liczby etatów) dotyczących osób posiadających dyplomy potwierdzające kwalifikacje w zawodach.

Ankietowane jednostki wskazały następujące braki kadrowe w przeliczeniu na pełne etaty: asystent osoby niepełnosprawnej – brak 2329 etatów; opiekun osoby starszej – brak 2613,05 etatów; opiekun w domu pomocy społecznej – brak 2713,17 etatów; opiekunka środowiskowa – brak 5803,34 etatów.

Tabela 1. Wynagrodzenia pracowników samorządowych

STANOWISKO	MINIMALNE WYNAGRODZENIE <u>ZASADNICZE</u> osób zatrudnionych na podstawie umowy o pracę – kwota w złotych od 1 stycznia 2018 r.
Asystent osoby niepełnosprawnej	1820
Starszy asystent osoby niepełnosprawnej	1900
Opiekun osoby starszej	1900
Starszy opiekun osoby starszej	1920
Opiekun kwalifikowany w domu pomocy społecznej	1900
Starszy opiekun kwalifikowany w domu pomocy społecznej	1920
Opiekunka środowiskowa	1880
Starsza opiekunka środowiskowa	1900

Źródło: opracowanie własne na podstawie Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 15 maja 2018 r. w sprawie wynagradzania pracowników samorządowych (Dz. U. 2018 r., poz. 936)

Pomimo wolnych miejsc pracy brakuje chętnych do zatrudnienia na takich stanowiskach, co wynika między innymi lub przede wszystkim z bardzo niskich wynagrodzeń tej grupy pracowników. Poziom tych wynagrodzeń wskazują wyniki ankiety CAS przeprowadzonej w listopadzie 2017 roku przez Departament Pomocy i Integracji Społecznej (tabela 1).

Dodatkowo sprawozdania Centralnej Komisji Egzaminacyjnej potwierdzają niskie zainteresowanie tymi zawodami. W latach 2012–2016 łącznie w zawodach opiekuńczych uprawnienia zawodowe (dyplom) uzyskało nieco ponad 35 tysięcy osób, w tym:

- asystent osoby niepełnosprawnej – 1737 osób (K¹⁵ – udzielanie pomocy i organizowanie wsparcia osobie niepełnosprawnej niepełnosprawnością);
- opiekun osoby starszej – 435 osób (K – świadczenie usług opiekuńczo-wspierających osobie starszej);

- opiekun medyczny 26877 (K – świadczenie usług opiekuńczych osobie chorej i niesamodzielnej).

Odmienność w kwalifikacjach zawodowych ma związek przede wszystkim z miejscem zatrudnienia, a nie zakresem potrzeb osób niesamodzielnych.

2. KSZTAŁCENIE OPIEKUNA NA POTRZEBY RYNKU PRACY – KWALIFIKACJE RYNKOWE

2.1. Uwarunkowania potrzeby opiekuna osoby niesamodzielnej

Łączna liczba profesjonalnych opiekunów w stosunku do liczby osób potrzebujących wsparcia jest znikoma, a mimo to zawody nie są promowane, a zapotrzebowanie na ich pracę jest stale ograniczane, zarówno w instytucjach,

Tabela 2. Liczba osób, które uzyskały uprawnienia zawodowe w zawodach opiekuńczych w latach 2013–2017

Nazwa zawodu	Liczba osób, które uzyskały dyplom w roku szkolnym				
	2012/2013	2013/2014	2014/2015	2015/2016	2016/2017
Asystent osoby niepełnosprawnej	245	480	519	382	308
Opiekun osoby starszej	0	43	166	187	123
Opiekun w DPS	0	866	873	555	370
Opiekunka środowiskowa	508	947	963	590	342
Opiekun medyczny	4653	7073	7697	7682	6514

Źródło: Centralna Komisja Egzaminacyjna

- opiekun w domu pomocy społecznej 2338 osób (K – świadczenie usług opiekuńczo-wspierających osobie podopiecznej);
- opiekunka środowiskowa 3688 osób (K – świadczenie usług opiekuńczych);

jak i w opiece domowej. W opiece domowej profesjonalni opiekunowie zostali niemal całkowicie wyparci z rynku pracy przez osoby bez żadnego przygotowania zawodowego. Trudno za przygotowanie do świadczenia opieki uznać krótkie jedno- lub kilkudniowe kursy.

Tylko nieliczne samorządy bezpośrednio zatrudniają osoby do świadczenia usług opiekuńczych. Z reguły ich świadczeniem na zlecenie

¹⁵ K – nazwa kwalifikacji.

gminy zajmują się wyłonione w przetargach firmy komercyjne. Społeczne przyzwolenie na bardzo niską jakość opieki domowej tłumaczy się wszechobecną biedą wśród osób niesamodzielnych i ich rodzin, ale także brakiem środków finansowych w gminie. Tak istotne braki w opiece domowej przekładają się na bardzo niską jakość opieki i powszechnie występujące zaniedbania pielęgnacyjne, skutkujące powtarzającymi się hospitalizacjami i generowaniem kosztów w systemie ochrony zdrowia, w którym także jest notoryczny brak środków na opiekę długoterminową. Przerwanie tego zakłętego kręgu jest możliwe, ale wymaga to nowego kompleksowego podejścia do opieki nad osobami niesamodzielnymi w obu resortach zdrowia i pomocy społecznych oraz nowego podejścia do zawodów opiekuńczych jako wspólnego dobra dla obu resortów.

Zawody opiekuńcze są elementem społecznej strategii zabezpieczenia osób niezdolnych do samodzielnej egzystencji¹⁶ i w Polsce wpisują się w model opieki określany jako hierarchiczny model kompensacyjny (*hierarchical-compensatory model*)¹⁷. W modelu tym zakłada się, że wsparcie osoby niesamodzielnej powinno być przede wszystkim efektem aktywności rodziny i najbliższego otoczenia. Gdy to wsparcie jest niewystarczające, osoby niesamodzielne i ich rodziny posilają się opieką świadczoną przez podmioty zewnętrzne w formie usług opiekuńczych. Tak więc funkcjonowanie osób niesamodzielnych w swoim domu i środowisku jest możliwe, jeżeli oba systemy wsparcia – nieformalny (rodzinny, sąsiedzki) i formalny (zawodowy) – się uzupełniają. Ważnym elementem jest tu profesjonalizm opiekunów formalnych.

Niestety, jak to podkreślono wyżej, jest to poważny, zaniedbany społecznie problem. Większość rynku opiekuńczego to szara strefa,

w której zatrudnia się osoby z minimalnym lub żadnym przygotowaniem zawodowym za drastycznie niskie wynagrodzenie, często w warunkach trudnych, a nawet niebezpiecznych dla zdrowia opiekuna. Liczba osób wymagających wsparcia w codziennej egzystencji stale rośnie, gdyż niesamodzielnosc może być spowodowana przez powszechnie występujące czynniki ryzyka, takie jak: choroby przewlekłe, poważne urazy czy sędziwy wiek.

Obecnie w Polsce żyje ponad 5 mln osób z niepełnosprawnościami, około 3 mln spośród nich ma orzeczoną niepełnosprawność w różnym stopniu, a codzienne funkcjonowanie i przeżycie około 1,5 mln dorosłych osób z niepełnosprawnościami jest całkowicie zależne od stałej opieki. W tej sytuacji odpowiednie zabezpieczenie tych osób staje się coraz poważniejszym problemem społecznym i trudnym wyzwaniem we wszystkich rodzinach oraz na wszystkich poziomach władzy i administracji państwowej.

Niestety zawody opiekuńcze w Polsce nigdy nie były promowane. Są powszechnie niedoceniane, a praca opiekuna jest jedną z najniżej opłacanych profesji. Takie podejście powoduje nikłe zainteresowanie co najmniej rocznym kształceniem się w zawodach opiekuńczych, a liczba osób, które uzyskały dyplom opiekuna, maleje z każdym rokiem, i obecnie jest alarmująco niska, co wykazano wyżej.

Konieczność poprawy jakości opieki domowej poprzez profesjonalizację usług asystenckich i opiekuńczych wywołała potrzebę nowych możliwości nabywania stosownych kwalifikacji zawodowych w krótszym okresie i poza systemem oświaty.

Kwalifikacje rynkowe są tym, czego uczymy się poza szkołą i uczelnią w formie kursów, szkoleń oferowanych przez firmy szkoleniowe lub pracodawców czy stowarzyszenia zawodowe. Kwalifikacje rynkowe są zgłaszane do rejestru przez zainteresowane podmioty, np. przez organizacje branżowe. Wszystkie kwalifikacje rynkowe są kwalifikacjami cząstkowymi, co oznacza, że ich nabycie nie jest potwierdzane

¹⁶ Konstytucja RP (Art. 69) stanowi, że osobom niepełnosprawnym władze publiczne udzielają, zgodnie z ustawą, pomocy w zabezpieczaniu egzystencji.

¹⁷ Z. Szwecka-Lewandowska, *Modele opieki nad osobami niesamodzielnymi*, Uniwersytet Łódzki, 2015.

dypłomem zawodowym a zaświadczeniem (certyfikatem) potwierdzającym uzyskanie danej kwalifikacji zawodowej.

Podobnie jak kwalifikacje uregulowane, kwalifikacje rynkowe, zanim znajdą się w rejestrze, są szczegółowo opisane, a ich jakość oceniona. Muszą też mieć przypisany poziom Polskiej Ramy Kwalifikacji (PRK). Sposób opisanie kwalifikacji rynkowej określa ustawa o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji. W art. 15, zgodnie z każdym wnioskiem o włączenie kwalifikacji rynkowej do systemu musi zawierać m.in. jej opis (w tym: zapotrzebowanie na kwalifikację, wskazanie grup osób, które mogą być zainteresowane uzyskaniem danej kwalifikacji, omówienie typowych możliwości wykorzystania danej kwalifikacji na rynku pracy oraz w dalszym uczeniu się), dokładne omówienie efektów uczenia się wymaganych dla kwalifikacji, a także wymagań dotyczących walidacji i podmiotów ją przeprowadzających.

Ta forma nabycia kwalifikacji zawodowych została przyjęta przez realizatorów prezentowanego projektu¹⁸ za punkt wyjścia do profesjonalizacji domowych usług asystenckich i opiekuńczych. W kontekście wymogów dla kwalifikacji rynkowych¹⁹ zostały opisane nowe standardy kształcenia, a to adekwatnie do nowych standardów opieki.

Przy opisie poszczególnych standardów kształcenia szczególną uwagę realizatorzy zwracają na efekty uczenia się, ponieważ jest to kluczowy element opisu kwalifikacji i jej dopasowania do podstawowych potrzeb osób niesamodzielnych i ich opiekunów jako uczestników rynekupracy. Opis poprzez efekty uczenia się zapewnia nie tylko większą czytelność kwalifikacji funkcjonujących na krajowym rynku pracy, ale zwiększa ich przejrzystość i wiarygodność wobec pracodawców poszukujących odpowiednich pracowników, a także w przestrzeni międzynarodowej, ponieważ umożliwia przypisanie kwalifikacjom poziomu Polskiej Ramy Kwalifikacji, która ma odniesienie do Europejskiej Ramy Kwalifikacji²⁰.

2.2. Kwalifikacje rynkowe – podstawowe pojęcia

Kwalifikacje rynkowe – kwalifikacje nieuregulowane przepisami prawa, których nadawanie odbywa się na zasadzie swobody działalności gospodarczej.

Kwalifikacje rynkowe to kwalifikacje wypracowane przez różne środowiska (organizacje społeczne, zrzeszenia, korporacje lub inne podmioty) na podstawie zgromadzonych przez nie doświadczeń. Wyraz „rynkowe” oznacza w tym przypadku, że kwalifikacje te powstały i funkcjonują na „wolnym rynku” kwalifikacji.

Kwalifikacje rynkowe mogą dotyczyć działalności o charakterze ściśle zawodowym, ale również różnych obszarów działalności społecznej, w tym działalności wychowawczej i opiekuńczej, a także działalności o charakterze rekreacyjnym.

¹⁸ Projekt realizowany przez Instytut Pracy i Spraw Socjalnych wspólnie z Uniwersytetem Kardynała Stefana Wyszyńskiego oraz Stowarzyszeniem Niepełnosprawni dla Środowiska EKON nt. „Profesjonalizacja usług asystenckich i opiekuńczych dla osób niesamodzielnych – nowe standardy kształcenia i opieki”; II Oś priorytetowa – „Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji”; Działanie 2.8 Rozwój usług społecznych świadczonych w środowisku lokalnym Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój (PO WER).

¹⁹ G. Ziewiec-Skokowska, E. Danowska-Florczyk, W. Stęchły (red.). (2016). *Opisywanie kwalifikacji nadawanych poza systemami oświaty i szkolnictwa wyższego. Poradnik*. Warszawa: Instytut Badań Edukacyjnych. Publikacja stanowi aktualizację materiału *Standard opisu kwalifikacji nadawanych poza systemami oświaty i szkolnictwa wyższego. Przewodnik*, red. G. Ziewiec-Skokowska (Warszawa, Instytut Badań Edukacyjnych, 2015).

²⁰ Więcej informacji dotyczących zagadnień ważnych dla funkcjonowania ZSK można znaleźć w następujących materiałach: „Słownik Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji” (IBE, 2016), w którym znajdują się objaśnienia podstawowych pojęć, „Zapewnianie jakości procesu nadawania kwalifikacji spoza systemów oświaty i szkolnictwa wyższego” (w przygotowaniu), „Polska Rama Kwalifikacji. Poradnik użytkownika” (IBE, 2016), „Walidacja. Materiał instruktażowy” (IBE, 2016), „Zasady przypisywania poziomu PRK do kwalifikacji. Materiał instruktażowy” (IBE, 2016).

Kwalifikacje rynkowe mogą, ale nie muszą być włączane do zintegrowanego systemu kwalifikacji (ZSK). O włączeniu decyduje minister właściwy dla kwalifikacji w odpowiedzi na inicjatywę zainteresowanego środowiska.

Wszystkie kwalifikacje rynkowe włączone do ZSK są kwalifikacjami częściowymi.

2.3. Opiekun wspierający osobę niesamodzielną – kwalifikacja rynkowa

Walidacja kompetencji to rozwiązanie systemowe, umożliwiające formalne potwierdzenie posiadanych kompetencji zawodowych zdobytych w drodze edukacji nieformalnej (pozaszkolnej).

Wiele osób posiada umiejętności i kompetencje opiekuńcze przy jednoczesnym braku stosownych dokumentów potwierdzających ich kwalifikacje. Swoją wiedzę i umiejętności zawodowe osoby te zdobyły samodzielnie, nie uczestnicząc w szkoleniach ani kursach. Walidacja tych kompetencji w ramach pilotażu pozwoli na weryfikację umiejętności opiekuńczych i potwierdzenie ich stosownym zaświadczeniem, którego wzór stanowi załącznik do prezentowanych standardów. Celem powyższego jest opisanie nowej kwalifikacji rynkowej, praktyczne zweryfikowanie jej w pilotażu i wpisanie do ZSK, co w efekcie wpłynie na profesjonalizację opieki domowej.

W ramach tego projektu zostały opisane standardy usług asystenckich i opiekuńczych oraz odpowiadające im standardy kształcenia, rozumiane tu jako efekty nauczania niezbędne do osiągnięcia zakładanej profesjonalizacji usług.

Z działań projektu skorzysta 360 osób.

Proces walidacji w ramach projektu polega na obowiązkowym odbyciu szkolenia i sprawdzeniu wiedzy w formie testu pisemnego oraz zadania praktycznego wykonanego w warunkach symulujących miejsce pracy opiekuna. Na podstawie pozytywnych wyników uzyskanych z egzaminu teoretycznego i praktycznego osoba uczestnicząca w szkoleniu otrzymuje stosowane zaświadczenie. Po wpisaniu nowej kwalifikacji do ZSK osoba ta będzie

mogła przystąpić bezpośrednio do egzaminu kwalifikacyjnego – bez konieczności odbycia szkolenia.

- 1) opis sposobu doboru i kwalifikowania uczestników na szkolenie;
Uczestnicy szkolenia będą rekrutowani z miejsc realizacji projektu, tak aby opiekunowie mogli po szkoleniu świadczyć usługi opiekuńcze.
- 2) wskazanie poziomu kwalifikacji (wykształcenia) uczestników przystępujących do szkolenia; Zakładane minimalne wykształcenie osoby przystępującej do szkolenia – wykształcenie podstawowe.
- 3) opis doświadczeń zawodowych uczestników oraz ich doświadczeń w opiece nad osobą niesamodzielną;
Osoby przystępujące do szkolenia nie muszą mieć doświadczenia w opiece nad osobą niesamodzielną.
- 4) wskazanie przewidywanych miejsc zatrudnienia uczestników po zakończeniu projektu; Opiekunowie po zakończeniu projektu będą mogli podjąć zatrudnienie w jednostkach samorządu terytorialnego, ustawowo odpowiedzialnych za organizację wsparcia w postaci usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania.

2.3.1. Założenia do walidacji kompetencji opiekuńczych

Zawód – opiekun wspierający osobę niesamodzielną; opis kwalifikacji – kwalifikacja rynkowa; wsparcie osoby niesamodzielnej.

Synteza zawodu – wspieranie osoby niesamodzielnej poprzez asystowanie; pomaganie i wyręczanie jej w codziennych czynnościach życiowych, mające na celu bezpieczeństwo i poprawę jej funkcjonowania oraz kompensowanie ograniczeń w mobilności, samoobsłudze oraz kształtowaniu codziennego życia i kontaktów społecznych.

Realizatorzy pogrupowali efekty uczenia w działy szkoleniowe, podobnie jak zostały pogrupowane zadania zawodowe opiekuna – odpowiednio do trzech zakresów aktywności życiowej osoby niesamodzielnej, czyli mobilności,

samoobsługi oraz kształtowania codziennego życia i kontaktów społecznych. Ostatni dział szkoleniowy dotyczy dokumentowania świadczeń i sprawozdawczości zawodowej. Pogrupowanie efektów uczenia i etapowe przekazywanie wiedzy z zachowaniem przyjętej logiki wsparcia, uwzględniającej zróżnicowanie zaangażowania opiekuna w formie asystowania, pomagania i opieki, umożliwia opisanie nowej kwalifikacji rynkowej jako łącznego efektu trzech standardów kształcenia, patrz Część II. *Standardy kształcenia w zawodzie opiekun wspierający osobę niesamodzielną.*

Celem przyjęcia takiej formy opisywania efektów uczenia, jest zwrócenie uwagi na niezwykle ważną kompetencję w zawodach opiekuńczych, którą jest indywidualizacja opieki – adekwatnie do sytuacji i potrzeb osoby niesamodzielnej.

W ramach prac pilotażowych na zdobycie kwalifikacji rynkowej w zawodzie – opiekun wspierający osobę niesamodzielną przeznaczono się 100 godzin kształcenia.

CZĘŚĆ II. STANDARDY KSZTAŁCENIA W ZAWODZIE OPIEKUN WSPIERAJĄCY OSOBĘ NIESAMODZIELNĄ

1. SYSTEMATYKA STANDARDÓW KSZTAŁCENIA OPIEKUNA WSPIERAJĄCEGO OSOBĘ NIESAMODZIELNĄ

W ramach projektu wypracowane zostały 3 standardy kształcenia składające się łącznie z 8 modułów szkoleniowych, odwołujące się do oczekiwanych wymagań wobec opiekuna wspierającego osobę niesamodzielną w zakresie podejmowania działań asystenckich (standard 1), pomocniczych (standard 2) i opiekuńczych (standard 3). Odpowiadają one niezbędnym dla świadczenia usług asystenckich i opiekuńczych starszym osobom niesamodzielnym kompetencjom z uwzględnieniem 3 stopni niesamodzielnności. Każdy standard kształcenia definiuje uszczegółowioną tematykę zajęć, efekty kształcenia oraz formę prowadzenia zajęć w odniesieniu do 3 centralnych obszarów działalności: mobilności, samoobsługi oraz kształtowania codziennego życia i kontaktów społecznych.

Standardy kształcenia obejmują 8 modułów tematycznych:

- moduły 1, 2, 3, 7, 8 opisują podstawy świadczenia usług asystenckich i opiekuńczych:
 - a) podstawy wiedzy o opiece nad osobami starszymi,
 - b) komunikacja z osobą niesamodzielną,
 - c) podstawy opieki nad osobą niesamodzielną,
 - d) organizacja aktywności osób niesamodzielnych,
 - e) prawne aspekty świadczenia usług asystenckich i opiekuńczych – i są obowiązkowe dla wszystkich uczestników kształcenia pozaformalnego;

- moduł 4 odnosi się do standardu kształcenia opiekuna wspierającego osobę niesamodzielną w podejmowaniu działań asystenckich;
- moduł 5 odnosi się do standardu kształcenia opiekuna wspierającego osobę niesamodzielną w podejmowaniu działań pomocniczych;
- moduł 6 odnosi się do standardu kształcenia opiekuna wspierającego osobę niesamodzielną w podejmowaniu działań opiekuńczych.

Wobec powyższego:

- standard kształcenia opiekuna wspierającego osobę niesamodzielną w podejmowaniu działań asystenckich obejmuje moduły 1, 2, 3, 4, 7, 8;
- standard kształcenia opiekuna wspierającego osobę niesamodzielną w podejmowaniu działań pomocniczych obejmuje moduły 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8;
- standard kształcenia opiekuna wspierającego osobę niesamodzielną w podejmowaniu działań opiekuńczych obejmuje wszystkie osiem modułów.

Tabela 3. Standard kształcenia opiekuna asystującego osobie z I stopniem niesamodzielności

Działy tematyczne	Tematyka zajęć	Cel kształcenia: przekazanie wiedzy i wyuczenie umiejętności w zakresie:	Efekty nauczania	Forma prowadzenia zajęć / Sposób wykonania	Weryfikacja efektów kształcenia
I. MOBILNOŚĆ	1. Zmiana podstawowej pozycji ciała	– Promowanie aktywności fizycznej i poszerzenia zakresu ruchu – Profilaktyka skutków długotrwałego unieruchomienia – Profilaktyka przeciążeń fizycznych u opiekuna	– Omawia znaczenie ruchu dla życia i zdrowia człowieka – Doradza w sprawach dotyczących zmiany pozycji ciała – Omawia zasady asystowania podopiecznemu podczas zmiany pozycji ciała; – Omawia skutki braku ruchu – Omawia działanie sprzętu wspomagającego zmianę i utrzymanie pozycji ciała – Prowadzi aktywną profilaktykę – Zna zasady przeciwdziałania własnym obciążeniom	– Nauka instruktażu dotyczącego zasad zmieniania podstawowej pozycji ciała: zmiany pozycji ciała z pozycji leżącej, z pozycji kucznej lub klęczącej, z pozycji siedzącej lub stojącej, pochylanie się i przenoszenie środka ciężkości ciała – Nauka asekurowania podopiecznego podczas zamiany pozycji ciała – Prezentacja metod utrzymania pozycji ciała podopiecznego (pozycja leżąca, kuczną, klęczącą, siedzącą i stojącą) – Prezentacja zasad profilaktyki	– Asystuje przy zmianie podstawowej pozycji ciała – Wymienia metody zabezpieczenia siebie oraz podopiecznego przed urazami i upadkami – Wymienia skutki długotrwałego unieruchomienia – Posiada wiedzę na temat profilaktyki urazów
	2. Organizowanie przestrzeni funkcjonalnej	– Adaptowanie przestrzeni życiowej do potrzeb osoby niesamodzielnej – Usuwanie utrudnień i barier architektonicznych – Profilaktyka urazów u opiekuna i podopiecznego – Poszerzanie zakresu codziennych zajęć	– Charakteryzuje skutki nie przystosowania przestrzeni funkcjonalnej do możliwości i potrzeb osoby niesamodzielnej – Omawia cechy i zasady organizowania przestrzeni funkcjonalnej – Charakteryzuje podstawowe wyposażenie wspomagające funkcjonowanie osoby niesamodzielnej – Omawia najczęściej występujące utrudnienia i bariery architektoniczne ograniczające mobilność	– Wykład i prezentacja na temat możliwości przystosowania środowiska domowego do funkcjonowania w nim osoby niesamodzielnej – Wykład: konsekwencje i zagrożenia braku przystosowania przestrzeni funkcjonalnej – Prezentacja: omówienie barier – Pokaz podstawowego sprzętu wspomagającego funkcjonowanie – Trening obsługi podstawowego sprzętu wspomagającego	– Wymienia warunki przestrzenne, mające wpływ na mobilność – Zna zasady przygotowania przestrzeni funkcjonalnej – Wymienia sprzęt wspomagający, który może być zastosowany przy organizowaniu przestrzeni funkcjonalnej – Zna metody likwidowania barier w przestrzeni funkcjonalnej – Zna skutki złego przygotowania przestrzeni funkcjonalnej
	3. Metody przemieszczania się oraz dobór sprzętu wspomagającego przemieszczanie się	– Samodzielne przemieszczanie się podopiecznego. – Profilaktyka urazów, zwiększenie bezpieczeństwa osoby niesamodzielnej i opiekuna. – Zmniejszenie dolegliwości bólowych, podopiecznego i opiekuna, związanych z przemieszczaniem się. – Profilaktyka skutków długotrwałego unieruchomienia, – Profilaktyka przeciążeń fizycznych u opiekuna	– Omawia zasady przemieszczania się z jednej powierzchni na inną, np. przesuwanie się wzdłuż ławki lub przemieszczanie się z łóżka na krzesło bez zmiany pozycji ciała. – Charakteryzuje skutki niebezpieczeństwa podopiecznego podczas przemieszczania – Rozróżnia sprzęt wspomagający przemieszczanie „ślizgowe” podopiecznego – Omawia działanie sprzętu wspomagającego przemieszczanie podopiecznego – Omawia zadania związane z asystowaniem osobie niesamodzielnej podczas zakupu sprzętu wspomagającego	– Pokaz i instruktaż w zakresie metod przemieszczania się – Ćwiczenia z poradnictwa dotyczącego sprzętu wspomagającego „ślizgowe” przemieszczanie się – Wykład: najistotniejsze cechy sprzętu, które trzeba uwzględnić przy jego zakupie	– Zna zasady przemieszczania się osoby niesamodzielnej z jednej powierzchni na drugą – Wymienia podstawowe cechy sprzętu wspomagającego „ślizgowe” przemieszczanie osoby niesamodzielnej – Asystuje osobie niesamodzielnej podczas zakupu sprzętu wspomagającego „ślizgowe” przemieszczanie się

Tabela 3. Standard kształcenia opiekuna asystującego osobie z I stopniem niesamodzielnosci (cd.)

Działy tematyczne	Tematyka zajęć	Cel kształcenia: przekazanie wiedzy i wyuczenie umiejętności w zakresie:	Efekty nauczania	Forma prowadzenia zajęć / Sposób wykonania	Weryfikacja efektów kształcenia
I. MOBILNOŚĆ	4. Bezpieczne chodzenie	– Poprawa chodu – Profilaktyka upadków – Zwiększenie bezpieczeństwa osoby niesamodzielnej i opiekuna w trakcie chodzenia – Utrzymanie kontaktów i więzi lokalnych	– Charakteryzuje sposoby i metody chodzenia z użyciem sprzętu wspomagającego – Omawia zasady asekuracji osoby niesamodzielnej podczas chodzenia oraz podczas upadku – Omawia sprzęt wspomagający chodzenie – Charakteryzuje skutki niebezpieczeństwa osoby niesamodzielnej podczas chodzenia	– Pokaz prawidłowego chodzenia (krok po kroku, gdy co najmniej jedna stopa zawsze dotyka ziemi, tak jak np. podczas spacerowania, przechadzania się, chodzenia do przodu, do tyłu lub bokiem) – Instruktaż asekurowania osoby niesamodzielnej podczas chodzenia (na krótkie lub długie dystanse, chodzenie po różnych powierzchniach, omijanie przeszkód) – Pokaz prawidłowego chodzenia o kulach, z balkonikiem, chodzikiem	– Zna zasady chodzenia z użyciem sprzętu wspomagającego – Stosuje zasady prawidłowej asekuracji osoby niesamodzielnej podczas chodzenia – Zna skutki niebezpieczeństwa osoby niesamodzielnej podczas chodzenia
	5. Kompensowanie utraconej sprawności w dłoniach i ramionach	– Zwiększenie zakresu samoobsługi i samodzielnie wykonywanych zajęć domowych – Poprawa samooceny i jakości życia – Zwiększenie zakresu zajęć domowych – Poprawa bezpieczeństwa przy wykonywaniu czynności gospodarskich	– Omawia sprzęt wspomagający osobę z niesprawnymi dłońmi w czynnościach wymagających manipulowania różnymi przedmiotami – Omawia sposoby podnoszenia, chwytania, manipulowania i odkładania rzeczy przez osobę niesamodzielną – Omawia zadania opiekuna w zakresie bezpieczeństwa osoby niesamodzielnej korzystającej ze sprzętu wspomagającego (utrzymanie czystości, konserwacja i sprawdzanie sprawności)	– Wykład/prezentacja: dotycząca metod kompensowania niesprawności dłoni. – Pokaz / instruktaż wykonywania codziennych czynności przy niesprawnych dłoniach i ramionach – Pokaz /instruktaż, w jaki sposób dobrać i wskazać sprzęt wspomagający chwyt precyzyjny – chwytaki, specjalne uchwyty, naczynia, sztucce, profilowany sprzęt do wykonywania higieny osobistej itp.	– Zna skutki naruszenia funkcji chwytnej dłoni i sprawności ramion – Zna sposoby kompensujące utraconą sprawność w dłoniach i ramionach
	6. Asystowanie przy zakupie sprzętu wspomagającego precyzyjny chwyt	– Zwiększenie zakresu samoobsługi i samodzielnie wykonywanych zajęć domowych – Poprawa samooceny i jakości życia – Zwiększenie zakresu zajęć domowych – Poprawa bezpieczeństwa przy wykonywaniu czynności gospodarskich	– Omawia rodzaje sprzętu wspomagającego precyzyjny chwyt – Zna możliwości zaopatrzenia się w sprzęt wspomagający precyzyjny chwyt – Omawia podstawowe funkcje sprzętu wspomagającego precyzyjny chwyt – Potrafi wykonać instruktaż stosowania sprzętu podopiecznego	– Pokaz /instruktaż użycia podstawowego sprzętu wspomagającego precyzyjny chwyt (specjalne pochwyty, uchwyty, chwytaki, pantografy itp.). – Wykład : zasady prowadzenia instruktażu dla osoby podopiecznej	– Zna podstawowy sprzęt wspomagający precyzyjny chwyt – Zna zasady obsługi, oceny sprawności i konserwacji sprzętu wspomagającego precyzyjny chwyt

Tabela 3. Standard kształcenia opiekuna asystującego osobie z I stopniem niesamodzielności (cd.)

Działy tematyczne	Tematyka zajęć	Cel kształcenia: przekazanie wiedzy i wyuczenie umiejętności w zakresie:	Efekty nauczania	Forma prowadzenia zajęć / Sposób wykonania	Weryfikacja efektów kształcenia
II. SAMOOBŚLUGA	1. Mycie, higiena osobista i pielęgnowanie ciała	– Utrzymanie czystości skóry. – Profilaktyka stanów zapalnych skóry. – Kryteria oceny prawidłowej samopoczucia. – Poprawa samodzielności w utrzymaniu czystości i kondycji skóry	– Omawia funkcje skóry – Omawia skutki braku higieny – Wskazuje metody, techniki, materiały, środki oraz sprzęt do wykonywania czynności higienicznych i pielęgnacyjnych, które mogą być zastosowane przez osobę niesamodzielną – Omawia metody motywujące osobę niesamodzielną do utrzymania higieny ciała – Omawia sprzęt wspomagający utrzymanie higieny ciała	– Wykład nt. utrzymania higieny ciała i skutków zaniedbań higienicznych i pielęgnacyjnych – Wykład nt. sposobów dostosowania łazienki i doboru sprzętu ułatwiającego samodzielne mycie się i czynności z zakresu higieny osobistej. – Instruktaż doradztwa w zakresie mycia i suszenia całego ciała lub części ciała z użyciem wody i bez wody, w tym: odpowiednich zabiegów oczyszczających i środków higienicznych, – Instruktaż asekuracji w trakcie kąpieli, prysznica, mycia stóp, włosów i osuszania się – Prezentacja preparatów do higieny i pielęgnacji oraz instruktaż doradztwa w tym zakresie. – Instruktaż doradztwa w sprawie pielęgnowania poszczególnych części ciała: np. skóra, twarz, zęby, skóra głowy, paznokcie i genitalia, które wymagają więcej troski niż mycie i suszenie.	– Wymienia skutki braku higieny – Zna metody ułatwiające utrzymanie higieny i pielęgnowania ciała przez osobę niesamodzielną – Zna i pomaga dobrać środki, materiały ułatwiające osobie niesamodzielnej utrzymanie higieny – Zna sprzęt wspomagający osobę niesamodzielną w utrzymaniu higieny – Wymienia metody motywujące osobę niesamodzielną do podjęcia czynności higienicznych i pielęgnacyjnych
	2. Kontrola mikcji i defekacji	– Zwiększenie samodzielności w toalecie i kontrolowaniu mikcji oraz defekacji – Zabezpieczenie intymności – Profilaktyka skutków nietrzymania moczu – Profilaktyka zaparc – Poprawa samooceny i jakości życia – Utrzymanie higieny osobistej i kondycji skóry, w związku z brakiem kontroli wydalania – Utrzymanie aktywności, kontaktów i więzi lokalnych	– Omawia funkcjonowanie układu wydalniczego i najczęstsze zaburzenia – Omawia metody utrzymania kontroli nad mikcją i defekacją – Omawia metody utrzymania higieny ciała po mikcji i defekacji – Określa zakres asystowania i asekuracji w trakcie korzystania z łazienki, toalety, krzesła sanitarnego	– Wykład nt. utrzymania kontroli nad mikcją i defekacją – Instruktaż prowadzenia 3–dniowego dzienniczka mikcji – Ćwiczenia z oceny schematu wydalania – Instruowanie w sprawie higieny osobistej po mikcji i defekacji	– Zna funkcje układu wydalniczego i najczęstsze zaburzenia – Zna terminy mikcja, defekacja, nietrzymanie moczu, zaparcie, stłonie wydalnicze, cewnikowanie – Zna zasady utrzymania kontroli nad mikcją i defekacją – Zna skutki braku higieny po mikcji i defekacji
	3. Dobór produktów chłonnych, sprzętu do zbiórki moczu oraz sprzętu wspomagającego wydalanie	– Zwiększenie samodzielności w toalecie i kontrolowaniu mikcji oraz defekacji – Zabezpieczenie intymności. – Profilaktyka skutków nietrzymania moczu – Profilaktyka zaparc – Poprawa samooceny i jakości życia – Utrzymanie higieny i kondycji skóry – Utrzymanie aktywności, kontaktów i więzi lokalnych	– Charakteryzuje środki chłonne oraz sprzęt do zbiórki moczu – Omawia sprzęt wspomagający wydalanie – Omawia metody zabezpieczania wydalnin ludzkich – Omawia metody zabezpieczenia zużytych produktów chłonnych i sprzętu jednorazowego	– Pokaz produktów chłonnych i sprzętu do zbiórki moczu i kału oraz instruktaż ich stosowania – Instruktaż doradztwa w sprawie: 1) zabezpieczania skóry oraz zbiórki moczu /kału, 2) dostosowania toalety, np. nakładka podwyższająca sedes, poręcz, uchwyty 3) stosowania krzesła sanitarnego 4) profilaktyki zaparc	– Wymienia środki chłonne oraz sprzęt do zbiórki moczu – Rozróżnia środki chłonne oraz sprzęt do zbiórki moczu – Zna sprzęt wspomagający wydalanie

Tabela 3. Standard kształcenia opiekuna asystującego osobie z I stopniem niesamodzielnosci (cd.)

Działy tematyczne	Tematyka zajęć	Cel kształcenia: przekazanie wiedzy i wyuczenie umiejętności w zakresie:	Efekty nauczania	Forma prowadzenia zajęć / Sposób wykonania	Weryfikacja efektów kształcenia
II. SAMOOBŚLUGA	4. Ubieranie i rozbieranie się	– Zwiększenie samodzielności w zakresie ubierania się i dbania o czystość oraz adekwatność stroju do sytuacji – Poprawa samooceny i jakości życia – Podtrzymanie kontaktów i więzi lokalnych – Profilaktyka zdrowotnych i społecznych skutków nieodpowiedniego ubierania się	– Omawia zasady motywowania osoby niesamodzielnej do wykonywania czynności związanych z ubieraniem i rozbieraniem się – Określa metody kompensowania utraconej sprawności w zakresie samodzielnego ubierania i rozbierania się – Omawia skutki nieprawidłowego dostosowania ubioru do sytuacji i warunków klimatycznych – Omawia sposoby asystowania osobie niesamodzielnej podczas ubierania i rozbierania się – Charakteryzuje sprzęt wspomagający ubieranie i rozbieranie się – Omawia sposoby ubierania się osoby niesamodzielnej przy różnych deficytach sprawności – Określa zakres asystowania przy zakupie odpowiedniej odzieży	– Wykład nt. możliwości skompensowania utraconej sprawności w zakresie samodzielnego ubierania się i rozbierania. – Wykład nt. zakresu asystowania przy zakupie odpowiedniej odzieży i sprzętu wspomagającego samodzielne ubieranie i rozbieranie się (krój odzieży, dodatki i rodzaje zapięć, sprzęt takie jak chwytaaki, przyrząd do zakładania skarpet, pończoch i rajstop, przyrząd do zdejmowania butów) – Instruktaż z doradzania i asystowania przy wyborze odzieży adekwatnej do pory roku, aktywności, sytuacji – Pokaz i instruktaż na temat skoordynowanych czynności i zadań związanych z zakładaniem i zdejmowaniem ubrań i obuwia we właściwej kolejności np. zakłada się, dopasowuje i zdejmuje koszulę, spódnice, bluzki, spodnie, bieliznę, rajstopy, płaszcze, buty – Pokaz i instruktaż zakładania i zdejmowania odzieży i obuwia, np. podczas zakładania ubrania przez głowę, przez ramiona i barki oraz na dolną i górną połowę ciała; zakładanie rękawiczek i nakrycia głowy, kapci, obuwia letniego zimowego	– Wymienia metody kompensowania utraconej sprawności w zakresie samodzielnego ubierania i rozbierania się – Zna skutki nieprawidłowego dostosowania ubioru do okoliczności i warunków klimatycznych – Rozróżnia sprzęt wspomagający ubieranie i rozbieranie się – Wymienia zadania opiekuna, związane z asystowaniem przy zakupie ubrań – Zna metody zakładania i zdejmowania odzieży w zależności od możliwości osoby niesamodzielnej

Tabela 3. Standard kształcenia opiekuna asystującego osobie z I stopniem niesamodzielności (cd.)

Działy tematyczne	Tematyka zajęć	Cel kształcenia: przekazanie wiedzy i wyuczenie umiejętności w zakresie:	Efekty nauczania	Forma prowadzenia zajęć / Sposób wykonania	Weryfikacja efektów kształcenia
II. SAMOOBŚŁUGA	5. Spożywanie posiłków i płynów	– Zwiększenie samodzielności w zakresie systematycznego spożywania posiłków i napojów, – Poprawa samooceny i jakości życia – Profilaktyka skutków niedożywienia – Profilaktyka skutków odwodnienia – Zwiększenie samodzielności w zakresie planowania i przygotowywania posiłków – Podtrzymywanie kontaktów społecznych	– Omawia zadania opiekuna, związane z monitorowaniem przyjmowanych posiłków i płynów przez osobę niesamodzielną – Określa skutki niedożywienia i odwodnienia – Omawia metody motywujące osobę niesamodzielną do spożycia posiłku lub przyjęcia płynów – Określa zadania opiekuna w zakresie asystowania przy przyjmowaniu posiłków i płynów – Określa zadania opiekuna, związane z asystowaniem przy przygotowaniu posiłków i napojów – Charakteryzuje sprzęty wspomagające samodzielne spożywanie posiłków i płynów, odpowiednio do możliwości osoby niesamodzielnej – Określa zadania wspierające osobę niesamodzielną przy planowaniu, organizowaniu, gotowaniu i podawaniu prostych i złożonych posiłków dla siebie i innych – Określa zadania opiekuna, wspierające przy wyborze i zakupie odpowiednich produktów spożywczych – Określa zadania opiekuna, wspierające osobę niesamodzielną w zakresie stosowania diety i kontrolowania przyjmowania jej – Zna sposoby motywowania osoby niesamodzielnej do regularnego przyjmowania posiłków	– Wykład nt. doradzania w zakresie kompensowania utraconej sprawności dłoni i możliwości samodzielne go spożywania posiłków – Wykład : jak asystować przy doborze naczyń, przyrządów i profilowanych sztućców umożliwiających samodzielne jedzenie – Pokaz sprzętu i instruktaż, jak ułatwić osobie niesamodzielnej skoordynowane zadania i czynności związanych ze spożywaniem podanego pokarmu, w tym: podnoszenie go do ust i zjadanie w kulturowo akceptowany sposób, krojenie lub łamanie pożywienia na kawałki, otwieranie butelek i puszek, używanie przyborów do jedzenia, uczestniczenie we wspólnych posiłkach. – Instruktaż chwytania naczyń z płynem, podnoszenie go do ust i wypijanie płynu w kulturowo akceptowany sposób, miksowanie, mieszanie i nalewanie płynów do picia, otwieranie butelek i puszek, picie przez słomkę lub picie bieżącej wody z kranu. – Wykład nt. asystowania przy doborze naczyń adekwatnie do rodzaju niesprawności; doradzania w zakresie ilości i rodzajów przyjmowanych płynów; doradzanie w zakresie samodzielnego przygotowywania posiłków, doboru i przestrzegania zalecanej diety. – Wykład i pokaz asystowania przy doborze sprzętu, profilowanych przyrządów i sztućców umożliwiających samodzielne przygotowanie posiłków – Wykłady nt. doradzania w zakresie przygotowywania, planowania, organizowania, gotowania i podawanie prostych posiłków dla siebie i innych, tak jak np. ustalanie menu, wybieranie produktów i napojów zdalnych do spożycia, łączenie składników podczas sporządzania posiłków, gotowanie i przyrządzanie zimnych potraw i napojów oraz podawanie potraw do spożycia	– Wymienia metody kompensowania utraconej sprawności w zakresie samodzielnego spożywania posiłków i płynów – Zna skutki niedożywienia i odwodnienia – Rozróżnia sprzęt wspomagający spożywanie posiłków i płynów – Wymienia zadania z asystowaniem przy przygotowaniu posiłków, płynów oraz spożywaniem – Wymienia zadania opiekuna, związane z asystowaniem osobie niesamodzielnej przy zakupie produktów spożywczych – Wymienia zadania opiekuna asystującego przy przestrzeganiu zalecanej diety – Zna zasady motywowania osoby niesamodzielnej do przyjmowania posiłków

Tabela 3. Standard kształcenia opiekuna asystującego osobie z I stopniem niesamodzielnosci (cd.)

Działy tematyczne	Tematyka zajęć	Cel kształcenia: przekazanie wiedzy i wyuczenie umiejętności w zakresie:	Efekty nauczania	Forma prowadzenia zajęć / Sposób wykonania	Weryfikacja efektów kształcenia
II. SAMOOBŚŁUGA	6. Przyjmowanie leków	– Zwiększenie samodzielności w zakresie przyjmowania leków i dbania o swoje zdrowie – Zwiększenie bezpieczeństwa zdrowotnego – Poprawa samooceny i jakości życia – Poprawa i podtrzymanie zdrowia	– Omawia zadania opiekuna, związane z monitorowaniem przyjmowanych leków – Omawia sposoby zabezpieczenia leków i przestrzegania zaleconych dawek – Omawia metody motywujące osobę niesamodzielną do przyjęcia zleconych leków – Określa zadania opiekuna przy powiadamianiu pielęgniarki lub lekarza o fakcie nie przyjęcia leków bądź nieprawidłowości związanych z przyjmowaniem leków, – Określa zadania opiekuna w asystowaniu przy przyjmowaniu zleconych leków	Wykłady nt.: – sposobów monitorowania przyjmowania leków przez osobę niesamodzielną – motywowania osoby niesamodzielnej do przyjęcia zleconych leków – przekazywania informacji o fakcie nieprzyjęcia leków i nieprawidłowościach z tym związanych – zakresu asystowania przy przyjmowaniu leków – sposobu dokumentowania	– Zna metody motywujące do przyjęcia zleconych leków – Zna zasady monitorowania przyjmowania leków i przestrzegania zaleconych dawek – Wie, jak przekazać informacje o nieprzyjętych lekach i innych nieprawidłowościach
	7. Utrzymanie gospodarstwa domowego	– Poszerzenie samodzielności w zakresie dbania o swoje mieszkanie i sytuację życiową. – Zwiększenie bezpieczeństwa i profilaktyka urazów przy zajęciach domowych – Poprawa warunków życia. – Poprawa samooceny i jakości życia	– Omawia podstawowe kryteria oceny czy podopieczny radzi sobie z utrzymaniem gospodarstwa domowego – Określa obowiązki opiekuna w zakresie prowadzenia gospodarstwa domowego przez osobę niesamodzielną. – Wymienia najczęstsze problemy związane z prowadzeniem domu, szczególnie trudne dla osoby niesamodzielnej, – Omawia rolę opiekuna podczas wyboru i zakupie usług zewnętrznych przez osobę niesamodzielną – Określa zadania związane z monitorowaniem sytuacji zagrażających w prowadzeniu gospodarstwa domowego – Określa zadania opiekuna w zakresie reagowania na kryzysowe sytuacje i powiadamiania odpowiednich podmiotów – Omawia sprzęt wspomagający samodzielne wykonywanie zajęć domowych	Wykład nt. doradzania w sprawach codziennego utrzymywania gospodarstwa domowego, w tym: – asystowania w zakupach, przy załatwianiu spraw bytowych, które są trudne dla osoby niesamodzielnej np. przy drobnych transakcjach finansowych – asystowania przy wyborze i zakupie usług zewnętrznych – asystowania przy zakupach sprzętu umożliwiającego samodzielne wykonywanie zajęć domowych. Wykład nt. monitorowania bezpieczeństwa osoby niesamodzielnej (np. bacznie opiekuna na wykonywanie opieki i zadań przez inne osoby, domowników lub podmioty oferujące usługi zewnętrzne) – Wykład nt. sposobów reagowania na sytuacje kryzysowe np. powiadamianie osób i podmiotów kompetentnych w rozwiązywaniu zaistniałych problemów. – Wykład nt. monitorowania zakresów codziennej aktywności życiowej osoby niesamodzielnej, które ona wykonuje samodzielnie, takich jak: sprząatanie domu, pranie odzieży, używanie sprzętu gospodarstwa domowego, przechowywanie żywności i usuwanie śmieci, zmiatanie, zmywanie, mycie blatów, ścian i innych powierzchni, porządkowanie pokoi, szaf, szuflad, odkurzanie, zbieranie, pranie, suszenie, składanie i prasowanie odzieży; czyszczenie obuwia	– Wymienia niezbędne zakresy spraw i czynności związanych z utrzymaniem gospodarstwa domowego, które podlegają monitoringowi opiekuna – Wie, jak wspierać osobę niesamodzielną przy załatwianiu spraw bytowych, które są trudne. – Wymienia zadania opiekuna przy wspieraniu osoby niesamodzielnej podczas wyboru i zakupie usług zewnętrznych – Wymienia zadania związane z wystąpieniem sytuacji kryzysowych w prowadzeniu gospodarstwa domowego – Zna kompetencje i zadania opiekuna w reagowaniu na kryzysowe sytuacje i powiadamianiu odpowiednich podmiotów – Wymienia sprzęt wspomagający samodzielne wykonywanie zajęć domowych

Tabela 3. Standard kształcenia opiekuna asystującego osobie z I stopniem niesamodzielności (cd.)

Działy tematyczne	Tematyka zajęć	Cel kształcenia: przekazanie wiedzy i wyuczenie umiejętności w zakresie:	Efekty nauczania	Forma prowadzenia zajęć / Sposób wykonania	Weryfikacja efektów kształcenia
III. KSZTAŁTOWANIE CODZIENNEGO ŻYCIA I KONTAKTÓW SPOŁECZNYCH	1. Tworzenie warunków sprzyjających angażowaniu się osoby niesamodzielnej w ważne dla niej sprawy	– Tworzenie warunków sprzyjających koncentrowaniu się i angażowaniu osoby niesamodzielnej w ważne dla niej codzienne sprawy	– Omawia sposoby eliminujące bodźce rozpraszające skupienie uwagi – Omawia sposoby organizowania warunków umożliwiających skupienie uwagi na ważnych sprawach i zajęciach domowych – Omawia funkcje zmysłu słuchu i wzroku u osoby niesamodzielnej i skutki ich zaburzeń dla wzajemnych relacji	– Wykład i ćwiczenia nt. tworzenia warunków sprzyjających inicjowaniu kontaktów i utrzymywania uwagi osoby niesamodzielnej na sprawach dla niej ważnych – Wykład i instruktaż w zakresie doradzania i asystowania przy eliminowaniu rozpraszających bodźców (np. ograniczanie liczby uczestniczących w zajęciach osób, przedmiotów, dźwięków, spraw)	– Wymienia skutki zaburzeń zmysłu słuchu i wzroku – Wymienia sposoby eliminowania bodźców rozpraszających i odwracających uwagę osoby niesamodzielnej od ważnych spraw
	2. Rozwiązywanie problemów	– Obniżenie negatywnych emocji i lęku wobec zaistniałych problemów – Poczucie bezpieczeństwa przy wyborze rozwiązania i jego realizacji. – Zwiększenie samodzielności w rozwiązywaniu prostych problemów dotyczących pojedynczej kwestii lub pytania, związanych z codziennym funkcjonowaniem.	– Omawia najczęściej występujące problemy jakie mogą zaistnieć w życiu osoby niesamodzielnej – Określa rolę opiekuna w rozwiązywaniu problemów osoby niesamodzielnej – Określa sposoby identyfikowania i analizowania zaistniałych problemów – Określa zadania opiekuna, związane z asystowaniem przy wdrożeniu wybranych rozwiązań	– Wykład nt. efektywnej rozmowy wspierającej (rozmowa ukierunkowana na identyfikowanie i analizowanie problemu, scalanie niespójnych lub sprzecznych informacji, prowadząca do wyboru najlepszego rozwiązania i oceny potencjalnych skutków podjętego działania lub zaniechania) – Ćwiczenia – rozwiązywanie dylematów opiekuna, związanych ze wspieraniem osoby niesamodzielnej uwikłanej w konflikt /spór z innymi osobami – Instruktaż, w jaki sposób asystować osobie niesamodzielnej przy realizowaniu wybranego rozwiązania	– Potrafi przeprowadzić konstruktywną rozmowę – Potrafi asystować przy rozwiązywaniu problemów – Zna problemy osób niesamodzielnych

Tabela 3. Standard kształcenia opiekuna asystującego osobie z I stopniem niesamodzielności (cd.)

Działy tematyczne	Tematyka zajęć	Cel kształcenia: przekazanie wiedzy i wyuczenie umiejętności w zakresie:	Efekty nauczania	Forma prowadzenia zajęć / Sposób wykonania	Weryfikacja efektów kształcenia
III. KSZTAŁTOWANIE CODZIENNEGO ŻYCIA I KONTAKTÓW SPOŁECZNYCH	3. Zaspokajanie potrzeb bytowych	Angażowanie osoby niesamodzielnej w: – podejmowanie decyzji zabezpieczających ciągłość podstawowego zaopatrzenia gospodarstwa, – zwiększenie kontroli nad własnym życiem, – utrzymywanie kontaktów z lokalną grupą społeczną, – wypełnienie czasu wolnego i aktualizację wiedzy i orientacji społecznej, – zwiększenie bezpieczeństwa osoby niesamodzielnej, – poprawę pewności siebie, codziennej aktywności i jakości życia.	– Określa zadania opiekuna, związane z doradzaniem przy dokonywaniu wyborów, wdrażaniem ich oraz ocenianiem skutków tego wyboru – Omawia rolę opiekuna (asystowanie) przy nawiązywaniu kontaktów i organizowaniu spotkań dotyczących zdrowia i funkcjonowania osoby niesamodzielnej – Opisuje kompetencje opiekuna (asystowanie) w sprawach dotyczących nabywania środków pierwszej potrzeby – Omawia zadania opiekuna dotyczące zapewnienia bezpieczeństwa podczas transportu – Omawia sposoby monitorowania osoby niesamodzielnej podczas zarządzania domowymi finansami	– Wykład nt. asystowania osobie niesamodzielnej przy dokonywaniu wyboru spośród różnych możliwości, wdrażania dokonanego wyboru, oceniania skutków dokonanego wyboru (np. wybierania i kupowania określonego artykułu lub decydowania o podjęciu się i podejmowaniu jakiegos zadania spośród wielu zadań, które należy wykonać). – Wykład nt. efektywnego doradztwa w sprawach związanych z zaspokajaniem potrzeb bytowych (np. asystowanie przy nawiązywaniu kontaktu i organizowaniu spotkań z osobami decyzyjnymi w sprawach zdrowia i codziennego funkcjonowania np.: lekarzem, pielęgniarką, pracownikiem socjalnym, administratorem budynku) – Wykład nt. prawidłowego asystowania i monitorowania przy wnoszeniu bieżących cyklicznych opłat oraz przy nabywaniu dóbr pierwszej potrzeby oraz usług gospodarczych i komunalnych (np. odzieży, opału, niezbędnych sprzętów gospodarstwa domowego, urządzeń domowych i narzędzi, zaopatrzenia w wodę i niezbędną energię jak opał, gaz, prąd, wywóz nieczystości i odpadów domowych łącznie z zabezpieczeniem niezbędnego transportu) – Wykład nt. zapewnienia i monitorowania bezpieczeństwa, w tym: – w trakcie podróży, – w kontaktach z lokalną grupą społeczną, – w kontaktach przez media takie jak telefon czy Internet, – korzystania z elektronicznych systemów alarmowych (pogotowie ratunkowe, straż pożarna, policja, teleopieka, telepomoc) – Wykład nt. asystowania osobie niesamodzielnej przy wypełnieniu czasu wolnego przy użyciu np. radia, telewizji czy Internetu.	– Zna kompetencje opiekuna w doradzaniu przy dokonywaniu wyborów, – Wymienia zadania opiekuna, dotyczące wsparcia przy nawiązywaniu kontaktów i organizowaniu spotkań – Wymienia zadania opiekuna, związane z asystą w sprawach dotyczących nabywania środków pierwszej potrzeby – Wymienia zadania opiekuna, dotyczące bezpieczeństwa osoby niesamodzielnej, – Zna sposoby monitorowania osoby Niesamodzielnej w zakresie zarządzania domowymi finansami

Tabela 3. Standard kształcenia opiekuna asystującego osobie z I stopniem niesamodzielności (cd.)

Działy tematyczne	Tematyka zajęć	Cel kształcenia: przekazanie wiedzy i wyuczenie umiejętności w zakresie:	Efekty nauczania	Forma prowadzenia zajęć / Sposób wykonania	Weryfikacja efektów kształcenia
III. KSZTAŁTOWANIE CODZIENNEGO ŻYCIA I KONTAKTÓW SPOŁECZNYCH	4. Wykonywanie pojedynczych zadań	– Wykonywanie niezbędnych codziennych zadań i czynności życiowych – Poprawa samooceny – Zwiększenie poczucia bezpieczeństwa – Zwiększenie współuczestniczenia w lokalnej grupie społecznej	– Określa zadania opiekuna przy wykonywaniu przez osobę niesamodzielną zadań związanych z jej codziennym funkcjonowaniem	– Wykład nt. metod i sposobów doradzenia i asystowania osobie niesamodzielnej w przygotowaniu, inicjowaniu, ustalaniu czasu, miejsca i osób potrzebnych do wykonania prostego lub złożonego zadania – Ćwiczenia z zakresu wspierającej asysty podczas kontaktowania się podopiecznego z osobami, których zaangażowanie jest niezbędne, by mogła ona wykonać zadania związane z codziennym funkcjonowaniem	– Wymienia cechy wspierającego asystowania osobie niesamodzielnej przy wykonywaniu zadań związanych z codziennym funkcjonowaniem
	5. Realizacja dziennego rozkładu zajęć	– Nadanie sensu życiu poprzez poczucie dobrze spełnionych obowiązków – Zwiększenie i/lub utrzymywanie kontroli nad własnym życiem. – Zmniejszenie poczucia bezradności – Zwiększenie bezpieczeństwa poprzez monitorowanie sytuacji życiowej osoby niesamodzielnej – Profilaktyka izolacji społecznej	– Określa zadania opiekuna, związane z podejmowaniem zadań i czynności objętych dziennym rozkładem zajęć – Określa zadania opiekuna, związane z gospodarowaniem czasem i planowaniem poszczególnych czynności – Określa zadania opiekuna, związane z wsparciem przy ustalaniu i realizowaniu codziennego rozkładu zajęć	– Wykład nt. roli opiekuna przy ustalaniu dziennego rozkładu zajęć obejmującego proste lub złożone i skoordynowane działania, związane z codziennym funkcjonowaniem – Ćwiczenia: Monitorowanie realizacji dziennego rozkładu zajęć w kontekście obiektywnych możliwości w zakresie samoobsługi i aktualnej sytuacji osoby niesamodzielnej, na przykładzie osoby z upośledzoną funkcją ruchu oraz osoby z otępieniem – Wykład nt. roli opiekuna w realizacji dziennego rozkładu zajęć w zakresie szczególnie trudnym dla osoby niesamodzielnej (np. koordynowanie czynności wymagających osobiste go zaangażowania innych osób)	– Wymienia zadania opiekuna, związane z realizacją dziennego rozkładu zajęć – Wymienia zadania opiekuna, związane z gospodarowaniem czasem i planowaniem poszczególnych czynności – Wymienia zadania opiekuna, związane z monitorowaniem realizacji dziennego rozkładu zajęć – Wymienia skutki otępienia dla realizacji codziennego planu zajęć
	6. Efektywne komunikowanie się	– Stosowania efektywnej komunikacji w danym stanie zdrowia i sprawności – Wzmocnienie kompetencji społecznych, podtrzymywanie ról społecznych – Zmniejszenie uczucia bezradności, bierności i nudy – Umożliwienie rozpoznania aktualnej sytuacji w lokalnej społeczności – Podtrzymywanie więzi społecznych – Poprawa samooceny, zwiększenie poczucia przynależności do lokalnej grupy społecznej, – Zwiększenie poczucia bezpieczeństwa, – Profilaktyka skutków izolacji społecznej	– Opisuje znaczenie komunikowania się w codziennym funkcjonowaniu osoby niesamodzielnej – Opisuje wpływ otępienia na komunikowanie się – Określa zadania opiekuna, związane ze wsparciem osoby niesamodzielnej w komunikowaniu się z lokalną społecznością – Określa zadania opiekuna, związane z asystowaniem przy wyborze odpowiednich metod, środków i sprzętu wspomagającego proces komunikacji	– Wykład nt. zasad efektywnego komunikowania się, w tym zasady pierwszego kontaktu. – Wykład na temat zasad komunikowania się z osobą z zespołem otępiennym. – Pokaz i omówienie środków oraz sprzętu wspomagającego osobę niesamodzielną w komunikowaniu się – Ćwiczenia: Metody i sposoby prawidłowego wspierania osoby z zaburzoną komunikacją w rozpoczynaniu, podtrzymywaniu i kończeniu ważnej dla niej rozmowy. – Ćwiczenia: zastosowanie w rozmowie różnych form komunikacji: języka mówionego, pisanego, mgowego, znaków, rysunków, sprzętu elektronicznego w kontaktach oficjalnych lub towarzyskich. – Wykład nt. metod wzmocnienia kompetencji społecznych, podtrzymywaniu ról społecznych, zmniejszeniu nudy, bierności i umożliwienie rozpoznania aktualnej sytuacji w lokalnej społeczności – Wykład nt. roli opiekuna w rozpoznaniu lokalnych możliwości podtrzymywania więzi społecznych i zwiększenia bezpieczeństwa osoby niesamodzielnej	– Wymienia warunki efektywnego komunikowania się – Opisuje zasadę pierwszego kontaktu – Wymienia skutki otępienia dla procesu komunikowania się

Tabela 3. Standard kształcenia opiekuna asystującego osobie z I stopniem niesamodzielności (cd.)

Działy tematyczne	Tematyka zajęć	Cel kształcenia: przekazanie wiedzy i wyuczenie umiejętności w zakresie:	Efekty nauczania	Forma prowadzenia zajęć / Sposób wykonania	Weryfikacja efektów kształcenia
III. KSZTAŁTOWANIE CODZIENNEGO ŻYCIA I KONTAKTÓW SPOŁECZNYCH	7. Relacje osoby niesamodzielnej z innymi	– Wsparcie psychiczne – Zaspokajanie uniwersalnej potrzeby akceptacji, uznania i przynależności do lokalnej grupy – Poprawa jakości życia – Monitorowanie sytuacji osoby niesamodzielnej – Zapobieganie nadużyciom wobec osób niesamodzielnych	– Określa zadania opiekuna, związane z asystowaniem przy nawiązywaniu i podtrzymywaniu kontaktów z ludźmi – Omawia odpowiednią postawę opiekuna, związaną z relacjami z innymi ludźmi – Omawia techniki deeskalacyjne stosowane w sytuacjach konfliktowych – Omawia techniki wygaszania negatywnych emocji oraz wzmacniania pozytywnych	– Wykład nt. wspierania (asystowania) osoby niesamodzielnej w relacjach z innymi (nawiązywaniu kontaktów z ludźmi w sposób odpowiedni do sytuacji i akceptowany społecznie, jak np. okazywanie stosownych względów i poważania lub reagowanie na uczucia innych). – Ćwiczenia: Jaki korzystać z technik deeskalacyjnych w sytuacjach konfliktowych, wygaszania negatywnych i wzmacniania pozytywnych emocji. – Wykład nt. profesjonalnej postawy opiekuna (wyrażanie szacunku, empatii i troski we wzajemnych kontaktach werbalnych i fizycznych) oraz właściwe reagowanie na krytykę i sygnały społeczne)	– Wymienia zadania opiekuna, związane z nawiązywaniem kontaktów przez osobę niesamodzielną z innymi ludźmi – Wymienia techniki deeskalacyjne stosowane w sytuacjach konfliktowych – Zna cechy profesjonalnej postawy opiekuna związanej z relacjami z innymi ludźmi – Wymienia sposoby wygaszania negatywnych emocji oraz wzmacniania pozytywnych
	Sprawozdawczość zawodowa	– Dokonywanie okresowej oceny sytuacji osoby niesamodzielnej – Przekazywanie informacji do właściwego miejscowo ośrodka pomocy społecznej. – Dokumentowanie procesu opieki – Etyka w pracy opiekuna osoby niesamodzielnej	– Określa zadania związane z dokumentowaniem wykonanych czynności – Omawia dokumentację związaną z wykonywaniem czynności wspierających osobę niesamodzielną – Dokonuje okresowej oceny sytuacji osoby niesamodzielnej – Omawia zebrane informacje i przedstawia je pracownikom właściwego ośrodka pomocy społecznej	– Wykład nt. zasad prowadzenia i przechowywania indywidualnej dokumentacji osoby objętej wsparciem – Ćwiczenia: Dokumentowanie procesu wsparcia na przygotowanych standaryzowanych formularzach – Wykład nt. zasad etycznych w pracy opiekuna osoby niesamodzielnej – Wykład nt. ochrony danych osobowych osób niesamodzielnych (RODO)	– Wymienia wymogi związane z dokumentowaniem wykonanych czynności – Wypełnia dokumentację związaną z wykonywaniem czynności zawodowych u osoby niesamodzielnej – Dokonuje okresowej oceny sytuacji osoby niesamodzielnej – Zna zasady etyczne w pracy opiekuna

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 4. Standard kształcenia opiekuna pomagającego osobie z II stopniem niesamodzielności

Działy tematyczne	Tematyka zajęć	Cel kształcenia: przekazanie wiedzy i wyuczenie umiejętności w zakresie:	Efekty nauczania	Forma prowadzenia zajęć / Sposób wykonania	Weryfikacja efektów kształcenia
I. MOBILNOŚĆ	1. Zmiany podstawowej pozycji ciała	– Promowanie aktywności fizycznej i poszerzenia zakresu ruchu – Profilaktyka skutków długotrwałego unieruchomienia – Profilaktyka przeciążeń fizycznych u opiekuna	– Omawia znaczenie ruchu dla życia i zdrowia człowieka – Omawia zasady udzielania pomocy podopiecznemu podczas zmiany pozycji ciała; – Omawia skutki braku ruchu – Omawia działanie sprzętu wspomagającego zmianę i utrzymanie pozycji ciała – Prowadzi aktywną profilaktykę – Zna zasady przeciwdziałania własnym obciążeniom	– Nauka instruktażu dotyczącego zasad zmieniania podstawowej pozycji ciała: zmiany pozycji ciała z pozycji leżącej, z pozycji kucznej lub klęczącej, z pozycji siedzącej lub stojącej, pochylanie się i przenoszenie środka ciężkości ciała – Pokaz, w jaki sposób pomóc podopiecznemu podczas zmiany pozycji ciała – Prezentacja metod utrzymania pozycji ciała podopiecznego (pozycja leżąca, kuczna, klęcząca, siedząca i stojąca) – Prezentacja zasad profilaktyki	– Pomaga przy zmianie podstawowej pozycji ciała – Pomaga w sprawach dotyczących zmiany pozycji ciała; – Wymienia metody zabezpieczenia siebie oraz podopiecznego przed urazami i upadkami – Wymienia skutki długotrwałego unieruchomienia. – Posiada wiedzę nt. profilaktyki urazów
	2. Organizowanie przestrzeni funkcjonalnej	– Adaptowanie przestrzeni życiowej do potrzeb osoby niesamodzielnej – Usuwanie utrudnień i barier architektonicznych – Profilaktyka urazów u opiekuna i podopiecznego – Poszerzanie zakresu codziennych zajęć	– Charakteryzuje skutki nie przystosowania przestrzeni funkcjonalnej do możliwości i potrzeb osoby niesamodzielnej – Omawia cechy i zasady organizowania przestrzeni funkcjonalnej – Charakteryzuje podstawowe wyposażenie wspomagające funkcjonowanie osoby niesamodzielnej – Omawia najczęściej występujące utrudnienia i bariery architektoniczne ograniczające mobilność	– Wykład i prezentacja na temat możliwości przystosowania środowiska domowego do funkcjonowania w nim osoby niesamodzielnej – Pokaz podstawowego sprzętu wspomagającego funkcjonowanie – Trening obsługi podstawowego sprzętu wspomagającego – Wykład: konsekwencje i zagrożenia braku przystosowania przestrzeni funkcjonalnej – Prezentacja : omawianie barier	– Wymienia warunki przestrzenne mające wpływ na mobilność – Zna zasady przygotowania przestrzeni funkcjonalnej – Wymienia sprzęt wspomagający, który może być zastosowany przy organizowaniu przestrzeni funkcjonalnej – Zna metody likwidowania barier w przestrzeni funkcjonalnej – Zna skutki złego przygotowania przestrzeni funkcjonalnej
	3. Metody przemieszczania się oraz dobór sprzętu wspomagającego przemieszczanie się	– Samodzielne przemieszczanie się podopiecznego. – Profilaktyka urazów, zwiększenie bezpieczeństwa osoby niesamodzielnej i opiekuna – Zmniejszenie dolegliwości bólowych, podopiecznego i opiekuna, związanych z przemieszczaniem się – Profilaktyka skutków długotrwałego unieruchomienia – Profilaktyka przeciążeń fizycznych u opiekuna	– Omawia zasady przemieszczania się z jednej powierzchni na inną, np. przesuwanie się wzdłuż ławki lub przemieszczanie się z łóżka na krzesło bez zmiany pozycji ciała – Charakteryzuje skutki niezabezpieczenia podopiecznego podczas przemieszczania – Rozróżnia sprzęt wspomagający przemieszczanie „ślizgowe” podopiecznego – Omawia działanie sprzętu wspomagającego przemieszczanie podopiecznego – Omawia zadania związane z pomocą osobie niesamodzielnej podczas zakupu sprzętu wspomagającego	– Pokaz i instruktaż w zakresie metod przemieszczania się – Ćwiczenia z udzielania pomocy przy wyborze sprzętu wspomagającego przemieszczanie się – Ćwiczenia z udzielania pomocy podczas ślizgowego przemieszczania się z użyciem sprzętu wspomagającego przemieszczanie się – Wykład na temat najistotniejszych cech sprzętu, które trzeba uwzględnić przy jego zakupie	– Zna zasady przemieszczania się osoby niesamodzielnej z jednej powierzchni na drugą – Wymienia podstawowe cechy sprzętu wspomagającego przemieszczanie osoby niesamodzielnej – Pomaga osobie niesamodzielnej podczas zakupu sprzętu wspomagającego przemieszczanie się – Pomaga osobie niesamodzielnej podczas przemieszczania się

Tabela 4. Standard kształcenia opiekuna pomagającego osobie z II stopniem niesamodzielności (cd.)

Działy tematyczne	Tematyka zajęć	Cel kształcenia: przekazanie wiedzy i wyuczenie umiejętności w zakresie:	Efekty nauczania	Forma prowadzenia zajęć / Sposób wykonania	Weryfikacja efektów kształcenia
I. MOBILNOŚĆ	4. Bezpieczne chodzenie	– Poprawa chodu – Profilaktyka upadków – Zwiększenie bezpieczeństwa osoby niesamodzielnej i opiekuna w trakcie chodzenia – Utrzymanie kontaktów i więzi lokalnych	– Charakteryzuje sposoby i metody chodzenia z użyciem sprzętu wspomagającego – Omawia zasady pomagania osobie niesamodzielnej podczas chodzenia oraz podczas upadku – Omawia sprzęt wspomagający chodzenie – Charakteryzuje skutki niezabezpieczenia osoby niesamodzielnej podczas chodzenia	– Pokaz prawidłowego chodzenia (krok po kroku, gdy co najmniej jedna stopa zawsze dotyka ziemi, tak jak np. podczas spacerowania, przechadzania się, chodzenia do przodu, do tyłu lub bokiem) – Instruktaż asekurowania i pomagania osobie niesamodzielnej podczas chodzenia (na krótkie lub długie dystanse, chodzenie po różnych powierzchniach, omijanie przeszkód) – Pokaz prawidłowego chodzenia o kulach, z balkonikiem, chodzikiem	– Zna zasady chodzenia z użyciem sprzętu wspomagającego – Stosuje zasady prawidłowej asekurowacji osoby niesamodzielnej podczas chodzenia – Zna skutki niezabezpieczenia osoby niesamodzielnej podczas chodzenia
	5. Kompensowanie utraconej sprawności w dłoniach i ramionach	– Zwiększenie zakresu samoobsługi i samodzielnie wykonywanych zajęć domowych – Poprawa samooceny i jakości życia – Zwiększenie zakresu zajęć domowych – Poprawa bezpieczeństwa przy wykonywaniu czynności gospodarskich	– Omawia sprzęt wspomagający osobę z niesprawnymi dłońmi w czynnościach wymagających manipulowania różnymi przedmiotami – Omawia sposoby podnoszenia, chwytania, manipulowania i odkładania rzeczy przez osobę niesamodzielną – Omawia zadania opiekuna w zakresie bezpieczeństwa osoby niesamodzielnej korzystającej ze sprzętu wspomagającego (utrzymanie czystości, konserwacja i sprawdzanie sprawności) – Omawia zadania opiekuna w pomaganiu osobie niesamodzielnej podczas czynności związanych z podnoszeniem, chwytaniem, manipulowaniem, odkładaniem	– Wykład prezentacja dotycząca metod kompensowania niesprawności dłoni. – Pokaz / instruktaż w zakresie wykonywania codziennych czynności przy niesprawnych dłoniach i ramionach – Pokaz, w jaki sposób dobrać i wskazać sprzęt wspomagający chwyt precyzyjny – chwytaki, specjalne uchwyty, naczynia, sztucce, profilowany sprzęt do wykonywania higieny osobistej itp. – Instruktaż udzielania pomocy osobie niesamodzielnej podczas korzystania ze sprzętu wspomagającego chwyt precyzyjny – Instruktaż udzielania pomocy osobie niesamodzielnej podczas czynności związanych z podnoszeniem, manipulowaniem, odkładaniem	– Zna skutki naruszenia funkcji chwytnej dłoni i sprawności ramion – Zna sposoby kompensujące utraconą sprawność w dłoniach i ramionach – Pomaga osobie niesamodzielnej w korzystaniu ze sprzętu wspomagającego precyzyjny chwyt – Pomaga osobie niesamodzielnej w czynnościach związanych z podnoszeniem, chwytaniem, odkładaniem i manipulowaniem
	6. Pomaganie przy zakupie sprzętu wspomagającego precyzyjny chwyt	– Zwiększenie zakresu samoobsługi i samodzielnie wykonywanych zajęć domowych – Poprawa samooceny i jakości życia – Zwiększenie zakresu zajęć domowych – Poprawa bezpieczeństwa przy wykonywaniu czynności gospodarskich	– Omawia rodzaje sprzętu wspomagającego precyzyjny chwyt – Zna możliwości zaopatrzenia się w sprzęt wspomagający precyzyjny chwyt – Omawia podstawowe funkcje sprzętu wspomagającego precyzyjny chwyt – Potrafi wykonać instruktaż stosowania sprzętu przez podopiecznego	– Pokaz i instruktaż użycia podstawowego sprzętu wspomagającego precyzyjny chwyt (specjalne pochwyty, uchwyty, chwytaki, pantografy itp.). – Instruktaż udzielania pomocy osobie niesamodzielnej w zakupie sprzętu wspomagającego precyzyjny chwyt – Wykład: zasady prowadzenia instruktażu dla osoby podopiecznej	– Zna podstawowy sprzęt wspomagający precyzyjny chwyt – Zna zasady obsługi, oceny sprawności i konserwacji sprzętu wspomagającego precyzyjny chwyt – Pomaga osobie niesamodzielnej przy zakupie sprzętu wspomagającego precyzyjny chwyt

Tabela 4. Standard kształcenia opiekuna pomagającego osobie z II stopniem niesamodzielności (cd.)

Działy tematyczne	Tematyka zajęć	Cel kształcenia: przekazanie wiedzy i wyuczenie umiejętności w zakresie:	Efekty nauczania	Forma prowadzenia zajęć / Sposób wykonania	Weryfikacja efektów kształcenia
II. SAMOOBŚŁUGA	1. Mycie, higiena osobista i pielęgnowanie ciała	– Utrzymanie czystości skóry – Profilaktyka stanów zapalnych skóry – Kryteria oceny prawidłowej higieny i pielęgnacji ciała – Poprawa samopoczucia – Poprawa samodzielności w utrzymaniu czystości i kondycji skóry	– Omawia funkcje skóry – Omawia skutki braku higieny – Wskazuje metody, techniki, materiały, środki oraz sprzęt do wykonywania czynności higienicznych i pielęgnacyjnych, które mogą być zastosowane przez osobę niesamodzielną – Omawia metody motywujące osobę niesamodzielną do utrzymania higieny ciała – Omawia sprzęt wspomagający utrzymanie higieny ciała – Omawia zadania opiekuna w udzielaniu pomocy przy utrzymaniu higieny ciała	– Wykład nt. utrzymania higieny ciała i skutków zaniedbań higienicznych i pielęgnacyjnych – Wykład nt. sposobów dostosowania łazienki i doboru sprzętu ułatwiającego samodzielne mycie się i czynności z zakresu higieny osobistej – Instruktaż udzielania pomocy przy myciu i suszeniu całego ciała lub części ciała z użyciem wody i bez wody, w tym: odpowiednich zabiegów oczyszczających i środków higienicznych – Instruktaż udzielania pomocy w trakcie: kąpieli, prysznica, mycia stóp, włosów i osuszania się – Prezentacja preparatów do higieny i pielęgnacji oraz instruktaż udzielania pomocy w korzystaniu z nich przez osobę niesamodzielną – Instruktaż udzielania pomocy w sprawie pielęgnowania poszczególnych części ciała: np. skóra, twarz, zęby, skóra głowy, paznokcie i genitalia, które wymagają więcej troski niż mycie i suszenie.	– Wymienia skutki braku higieny – Zna metody ułatwiające utrzymanie higieny i pielęgnowania ciała przez osobę niesamodzielną – Zna i pomaga dobrać środki, materiały ułatwiające osobie niesamodzielnej utrzymanie higieny – Zna sprzęt wspomagający osobę niesamodzielną w utrzymaniu higieny – Wymienia metody motywujące osobę niesamodzielną do podjęcia czynności higienicznych i pielęgnacyjnych – Pomaga osobie niesamodzielnej w zabiegach higienicznych i pielęgnacyjnych
	2. Kontrola mikcji i defekacji	– Zwiększenie samodzielności w toalecie i kontrolowaniu mikcji oraz defekacji – Zabezpieczenie intymności – Profilaktyka skutków nietrzymania moczu – Profilaktyka zaparć – Poprawa samooceny i jakości życia – Utrzymanie higieny osobistej i kondycji skóry w związku z brakiem kontroli wydalania 7. Utrzymanie aktywności, kontaktów i więzi lokalnych	– Omawia funkcjonowanie układu wydalniczego i najczęstsze zaburzenia – Omawia metody utrzymania kontroli nad mikcją i defekacją – Omawia metody utrzymania higieny ciała po mikcji i defekacji – Określa zakres zadań opiekuna związanych z udzielaniem pomocy podczas korzystania z łazienki, toalety, krzesła sanitarnego	– Wykład nt. utrzymania kontroli nad mikcją i defekacją – Instruktaż prowadzenia 3–dniowego dzienniczka mikcji – Ćwiczenia z oceny schematu wydalania – Instruowanie w zakresie udzielania pomocy przy higienie osobistej po mikcji i defekacji – Instruktaż udzielania pomocy w trakcie korzystania z toalety, łazienki, krzesła sanitarnego	– Zna funkcje układu wydalniczego i najczęstsze zaburzenia – Zna terminy mikcja, defekacja, nietrzymanie moczu, nietrzymanie kału, zaparcia, stomie wydalnicze, cewnikowanie – Zna zasady utrzymania kontroli nad mikcją i defekacją – Zna skutki braku higieny po mikcji i defekacji – Pomaga osobie niesamodzielnej w korzystaniu z łazienki, toalety, krzesła sanitarnego – Pomaga osobie niesamodzielnej utrzymać higienę ciała po mikcji i defekacji

Tabela 4. Standard kształcenia opiekuna pomagającego osobie z II stopniem niesamodzielności (cd.)

Działy tematyczne	Tematyka zajęć	Cel kształcenia: przekazanie wiedzy i wyuczenie umiejętności w zakresie:	Efekty nauczania	Forma prowadzenia zajęć / Sposób wykonania	Weryfikacja efektów kształcenia
II. SAMOOBŚŁUGA	3. Dobór produktów chłonnych, sprzętu do zbiórki moczu oraz sprzętu wspomagającego wydalanie	– Zwiększenie samodzielności w toalecie i kontrolowaniu mikcji oraz defekacji – Zabezpieczenie intymności. – Profilaktyka skutków nietrzymania moczu – Profilaktyka zaparć – Poprawa samooceny i jakości życia – Utrzymanie higieny i kondycji skóry – Utrzymanie aktywności, kontaktów i więzi lokalnych	– Charakteryzuje środki chłonne oraz sprzęt do zbiórki moczu – Omawia sprzęt wspomagający wydalanie – Omawia metody zabezpieczania wydalnin ludzkich – Omawia metody zabezpieczenia zużytych produktów chłonnych i sprzętu jednorazowego	– Pokaz produktów chłonnych i sprzętu do zbiórki moczu i kału oraz instruktaż ich stosowania – Instruktaż w zakresie udzielania pomocy przy: 1) zabezpieczaniu skóry oraz zbiórki moczu /kału, 2) dostosowaniu toalety, np. nakładka podwyższająca sedes, poręcz, uchwyty 3) stosowaniu krzesła sanitarnego 4) profilaktyce zaparć 5) prawidłowym stosowaniu produktów stomijnych 6) prawidłowym stosowaniu produktów chłonnych	– Wymienia środki chłonne oraz sprzęt do zbiórki moczu – Rozróżnia środki chłonne oraz sprzęt do zbiórki moczu – Zna sprzęt wspomagający wydalanie – Pomaga osobie niesamodzielnej zabezpieczyć skórę – Pomaga osobie niesamodzielnej w zbiórce moczu i kału – Pomaga osobie niesamodzielnej w korzystaniu z produktów stomijnych oraz produktów chłonnych
	4. Ubieranie i rozbieranie się	– Zwiększenie samodzielności w zakresie ubierania się i dbania o czystość oraz adekwatność stroju do sytuacji – Poprawa samooceny i jakości życia – Podtrzymanie kontaktów i więzi lokalnych – Profilaktyka zdrowotnych i społecznych skutków nieodpowiedniego ubierania się	– Omawia zasady motywowania osoby niesamodzielnej do wykonywania czynności związanych z ubieraniem i rozbieraniem się – Określa metody kompensowania utraconej sprawności w zakresie samodzielnego ubierania i rozbierania się – Omawia skutki nieprawidłowego dostosowania ubioru do sytuacji i warunków klimatycznych – Omawia sposoby udzielania pomocy osobie niesamodzielnej podczas ubierania i rozbierania się przy różnych deficytach sprawności – Charakteryzuje sprzęt wspomagający ubieranie i rozbieranie się – Określa zakres udzielania pomocy osobie niesamodzielnej przy zakupie odpowiedniej odzieży	– Wykład nt. możliwości skompensowania utraconej sprawności w zakresie samodzielnego ubierania się i rozbierania – Wykład na temat udzielania pomocy przy zakupie odpowiedniej odzieży i sprzętu wspomagającego samodzielne ubieranie i rozbieranie się (krój odzieży, dodatki i rodzaje zapieć, sprzęt, takie jak: chwytaaki, przyrząd do zakładania skarpet, pończoch i rajstop, przyrząd do zdejmowania butów) – Instruktaż z udzielania pomocy przy wyborze odzieży adekwatnej do pory roku, aktywności, sytuacji – Pokaz i instruktaż na temat skoordynowanych czynności i zadań związanych z udzielaniem pomocy przy zakładaniu i zdejmowaniu ubrań i obuwia we właściwej kolejności, np. zakłada się, dopasowuje i zdejmuje koszule, spódnice, bluzki, spodnie, bieliznę, rajstopy, płaszcze, buty – Pokaz i instruktaż udzielania pomocy przy zakładaniu i zdejmowaniu odzieży i obuwia, np. podczas zakładania ubrania przez głowę, przez ramiona i barki oraz na dolną i górną połowę ciała; zakładanie rękawiczek i nakrycia głowy, kapci, obuwia letniego zimowego	– Wymienia metody kompensowania utraconej sprawności w zakresie samodzielnego ubierania i rozbierania się – Zna skutki nieprawidłowego dostosowania ubioru do okoliczności i warunków klimatycznych – Rozróżnia sprzęt wspomagający ubieranie i rozbieranie się – Wymienia zadania opiekuna, związane z udzielaniem pomocy przy zakupie ubrań – Zna metody zakładania i zdejmowania odzieży w zależności od możliwości osoby niesamodzielnej – Pomaga osobie niesamodzielnej podczas ubierania i rozbierania

Tabela 4. Standard kształcenia opiekuna pomagającego osobie z II stopniem niesamodzielnosci (cd.)

Działy tematyczne	Tematyka zajęć	Cel kształcenia: przekazanie wiedzy i wyuczenie umiejętności w zakresie:	Efekty nauczania	Forma prowadzenia zajęć / Sposób wykonania	Weryfikacja efektów kształcenia
II. SAMOOBŚLUGA	5. Spożywanie posiłków i płynów	– Zwiększenie samodzielności w zakresie systematycznego spożywania posiłków i napojów, – Poprawa samooceny i jakości życia, – Profilaktyka skutków niedożywienia, – Profilaktyka skutków odwodnienia – Zwiększenie samodzielności w zakresie planowania i przygotowywania posiłków	– Omawia zadania opiekuna, związane z monitorowaniem przyjmowanych posiłków i płynów przez osobę niesamodzielną – Określa skutki niedożywienia i odwodnienia – Omawia metody motywujące osobę niesamodzielną do spożycia posiłku lub przyjęcia płynów, – Określa zadania opiekuna w zakresie udzielania pomocy podczas przyjmowania posiłków i płynów – Określa zadania opiekuna, związane z udzielaniem pomocy podczas przygotowywania posiłków i napojów – Charakteryzuje sprzęty wspomagające samodzielne spożywanie posiłków i płynów, odpowiednio do możliwości osoby niesamodzielnej – Określa zadania opiekuna w zakresie udzielania pomocy przy: planowaniu, organizowaniu, gotowaniu i podawaniu prostych i złożonych posiłków dla siebie i innych, wyborze i zakupie odpowiednich produktów spożywczych – Określa zadania opiekuna w zakresie udzielania pomocy podczas stosowania diety i kontrolowania przyjmowania jej	– Wykład nt. pomocy w kompensowaniu utraconej sprawności dłoni i możliwości samodzielnego spożywania posiłków – Instruktaż udzielania pomocy przy doborze naczyń, przyrządów i profilowanych sztućców umożliwiających samodzielne jedzenie – Pokaz sprzętu i instruktaż, jak pomoc osobie niesamodzielnej w skoordynowaniu zadań i czynności związanych ze spożywaniem podanego pokarmu, w tym: podnoszenie go do ust i zjadanie w kulturowo akceptowany sposób, krojenie lub łamanie pożywienia na kawałki, otwieranie butelek i puszek, używanie przyborów do jedzenia, uczestniczenie we wspólnych posiłkach – Instruktaż udzielania pomocy podczas chwytania naczyń z płynem, podnoszenia go do ust i wypijania płynu w kulturowo akceptowany sposób, miksowania, mieszania i nalewania płynów do picia, otwierania butelek i puszek, picia przez słomkę lub picia bieżącej wody z kranu – Wykład nt. udzielania pomocy przy doborze naczyń adekwatnie do rodzaju niesprawności; udzielania pomocy w zakresie ilości i rodzajów przyjmowanych płynów; udzielania pomocy w zakresie samodzielnego przygotowywania posiłków, doboru i przestrzegania zalecanej diety – Wykład i pokaz udzielania pomocy w doborze sprzętu, profilowanych przyrządów i sztućców umożliwiających samodzielne przygotowanie posiłków – Wykład nt. udzielania pomocy w przygotowywaniu, planowaniu, organizowaniu, gotowaniu i podawaniu prostych posiłków dla siebie i innych, tak jak np. ustalanie menu, wybieranie produktów i napojów zdalnych do spożycia, łączenie składników podczas sporządzania posiłków, gotowanie i przyrządzanie zimnych potraw i napojów oraz podawanie potraw do spożycia	– Wymienia metody kompensowania utraconej sprawności w samodzielnym spożywaniu posiłków i płynów – Zna skutki niedożywienia i odwodnienia – Rozróżnia sprzęt wspomagający spożywanie posiłków i płynów – Wymienia zadania opiekuna, związane z udzielaniem pomocy przy przygotowywaniu posiłków, płynów oraz spożywaniem – Wymienia zadania opiekuna, związane z udzielaniem pomocy osobie niesamodzielnej przy zakupie produktów spożywczych – Wymienia zadania opiekuna udzielającego pomocy przy przestrzeganiu zalecanej diety – Pomaga osobie niesamodzielnej w spożywaniu posiłków i płynów – Zna sposoby motywowania osoby niesamodzielnej do regularnego przyjmowania posiłków

Tabela 4. Standard kształcenia opiekuna pomagającego osobie z II stopniem niesamodzielnosci (cd.)

Działy tematyczne	Tematyka zajęć	Cel kształcenia: przekazanie wiedzy i wyuczenie umiejętności w zakresie:	Efekty nauczania	Forma prowadzenia zajęć / Sposób wykonania	Weryfikacja efektów kształcenia
II. SAMOOBŚŁUGA	6. Przyjmowanie leków	– Zwiększenie samodzielności w zakresie przyjmowania leków i dbania o swoje zdrowie – Zwiększenie bezpieczeństwa zdrowotnego – Poprawa samooceny i jakości życia – Poprawa i podtrzymanie zdrowia	– Omawia zadania opiekuna, związane z monitorowaniem przyjmowanych leków – Omawia sposoby zabezpieczenia leków i przestrzegania zaleconych dawek – Omawia metody motywujące osobę niesamodzielną do przyjęcia zleconych leków – Określa zadania opiekuna przy powiadamianiu pielęgniarki lub lekarza o fakcie nie przyjęcia leków bądź nieprawidłowości związanych z przyjmowaniem leków – Określa zadania opiekuna w udzielaniu pomocy przy przyjmowaniu zleconych leków	– Wykład nt.: 1) sposobów monitorowania przyjmowania leków przez osobę niesamodzielną 2) motywowania osoby niesamodzielną do przyjęcia zleconych leków 3) przekazywania informacji o fakcie nie przyjęcia leków i nieprawidłowościach z tym związanych – Instruktaż udzielania pomocy w przyjmowaniu leków oraz dokumentowania tych czynności	– Zna metody motywujące do przyjęcia zleconych leków – Zna zasady monitorowania przyjmowania leków i przestrzegania zaleconych dawek – Przekazuje informacje o nieprzyjętych lekach i innych nieprawidłowościach – Pomaga osobie niesamodzielną w przyjmowaniu zleconych leków
	7. Utrzymanie gospodarstwa domowego	– Poszerzenie samodzielności w dbaniu o swoje mieszkanie i sytuację życiową – Zwiększenie bezpieczeństwa i profilaktyka urazów przy zajęciach domowych – Poprawa warunków życia – Poprawa samooceny i jakości życia	– Omawia podstawowe kryteria oceny, czy podopieczny radzi sobie z utrzymaniem gospodarstwa domowego – Określa obowiązki opiekuna w udzielaniu pomocy przy prowadzeniu gospodarstwa domowego przez osobę niesamodzielną – Wymienia najczęstsze problemy związane z prowadzeniem domu, szczególnie trudne dla osoby niesamodzielną – Omawia rolę opiekuna podczas udzielania pomocy osobie niesamodzielną podczas wyboru i zakupu usług zewnętrznych – Określa zadania związane z monitorowaniem sytuacji zagrażających w prowadzeniu gospodarstwa domowego – Określa zadania opiekuna w reagowaniu na kryzysowe sytuacje i powiadamianiu odpowiednich podmiotów – Omawia sprzęt wspomagający samodzielne wykonywanie zajęć domowych	– Wykład nt. udzielania pomocy w sprawach codziennego utrzymywania gospodarstwa domowego, w tym udzielania pomocy: 1) w zakupach, przy załatwianiu spraw bytowych, które są trudne dla osoby niesamodzielną, np. przy drobnych transakcjach finansowych 2) przy wyborze i zakupie usług zewnętrznych 3) przy zakupach sprzętu umożliwiającego samodzielne wykonywanie zajęć domowych – Wykład nt. monitorowania bezpieczeństwa osoby niesamodzielną (np. baczenie opiekuna na wykonywanie opieki i zadań przez inne osoby, domowników lub podmioty oferujące usługi zewnętrzne) – Wykład nt. sposobów reagowania na sytuacje kryzysowe, np. powiadamianie osób i podmiotów kompetentnych w rozwiązywaniu zaistniałych problemów – Wykład nt. udzielania pomocy w codziennej aktywności życiowej osoby niesamodzielną, przy czynnościach, takich jak: sprzątanie domu, pranie odzieży, używanie sprzętu gospodarstwa domowego, przechowywanie żywności i usuwanie śmieci, zamiatanie, zmywanie, mycie blatów, ścian i innych powierzchni, porządkowanie pokoi, szaf, szuflad, odkurzanie, zbieranie, pranie, suszenie, składanie i prasowanie odzieży; czyszczenie obuwia	– Wymienia niezbędne zakresy spraw i czynności związanych z utrzymaniem gospodarstwa domowego, które podlegają monitoringowi opiekuna – Pomaga osobie niesamodzielną przy załatwianiu spraw bytowych, które są trudne – Wymienia zadania opiekuna, związane z udzielaniem pomocy osobie niesamodzielną podczas wyboru i zakupu usług zewnętrznych – Pomaga osobie niesamodzielną w traktowaniu sytuacji kryzysowych w prowadzeniu gospodarstwa domowego – Zna kompetencje i zadania opiekuna w zakresie reagowania na kryzysowe sytuacje i powiadamiania odpowiednich podmiotów – Wymienia sprzęt wspomagający samodzielne wykonywanie zajęć domowych

Tabela 4. Standard kształcenia opiekuna pomagającego osobie z II stopniem niesamodzielności (cd.)

Działy tematyczne	Tematyka zajęć	Cel kształcenia: przekazanie wiedzy i wyuczenie umiejętności w zakresie:	Efekty nauczania	Forma prowadzenia zajęć / Sposób wykonania	Weryfikacja efektów kształcenia
III. KSZTAŁTOWANIE CODZIENNEGO ŻYCIA I KONTAKTÓW SPOŁECZNYCH	1. Tworzenie warunków sprzyjających angażowaniu się osoby niesamodzielnej w ważne dla niej sprawy	– Tworzenie warunków sprzyjających koncentrowaniu się i angażowaniu osoby niesamodzielnej w ważne dla niej codzienne sprawy	– Omawia sposoby eliminujące bodźce rozpraszające skupienie uwagi – Omawia sposoby organizowania warunków umożliwiających skupienie uwagi na ważnych sprawach i zajęciach domowych – Omawia funkcje zmysłu słuchu i wzroku u osoby niesamodzielnej i skutki ich zaburzeń dla wzajemnych relacji	– Wykład i ćwiczenia nt. tworzenia warunków sprzyjających inicjowaniu kontaktów i utrzymywaniu uwagi osoby niesamodzielnej na sprawach dla niej ważnych – Wykład i instruktaż w zakresie udzielania pomocy przy eliminowaniu rozpraszających bodźców (np. ograniczanie liczby uczestniczących w zajęciach osób, przedmiotów, dźwięków, spraw)	– Wymienia skutki zaburzeń zmysłu słuchu i wzroku – Wymienia sposoby eliminowania bodźców rozpraszających o odwracających uwagę osoby niesamodzielnej od ważnych spraw
	2. Rozwiązywanie problemów	– Obniżenie negatywnych emocji i lęku wobec zaistniałych problemów – Poczucie bezpieczeństwa przy wyborze rozwiązania i jego realizacji – Zwiększenie samodzielności w rozwiązywaniu prostych problemów dotyczących pojedynczej kwestii lub pytania, związanych z codziennym funkcjonowaniem.	– Omawia najczęściej występujące problemy, jakie mogą zaistnieć w życiu osoby niesamodzielnej – Określa rolę opiekuna udzielaniu pomocy podczas rozwiązywania problemów osoby niesamodzielnej – Określa sposoby identyfikowania i analizowania zaistniałych problemów – Określa zadania opiekuna, związane z udzielaniem pomocy przy wdrożeniu wybranych rozwiązań	– Wykład nt. efektywnej rozmowy wspierającej (rozmowa ukierunkowana na identyfikowanie i analizowanie problemu, scalanie niespójnych lub sprzecznych informacji, prowadząca do wyboru najlepszego rozwiązania i oceny potencjalnych skutków podjętego działania lub zaniechania) – Ćwiczenia rozwiązywanie dylematów opiekuna, związanych z udzielaniem pomocy osobie niesamodzielnej uwikłanej w konflikt / spór z innymi osobami – Instruktaż, w jaki sposób udzielać pomocy osobie niesamodzielnej przy realizowaniu wybranego rozwiązania	– Wymienia problemy osoby niesamodzielnej, które mogą zaistnieć w jej życiu – Udziela pomocy przy wdrożeniu wybranych rozwiązań do rozwiązania problemu osoby niesamodzielnej – Potrafi przeprowadzić konstruktywną rozmowę

Tabela 4. Standard kształcenia opiekuna pomagającego osobie z II stopniem niesamodzielności (cd.)

Działy tematyczne	Tematyka zajęć	Cel kształcenia: przekazanie wiedzy i wyuczenie umiejętności w zakresie:	Efekty nauczania	Forma prowadzenia zajęć / Sposób wykonania	Weryfikacja efektów kształcenia
III. KSZTAŁTOWANIE CODZIENNEGO ŻYCIA I KONTAKTÓW SPOŁECZNYCH	3. Zaspokajanie potrzeb bytowych	Angażowanie osoby niesamodzielnej w: – podejmowanie decyzji zabezpieczających ciągłość podstawowego zaopatrzenia gospodarstwa, – zwiększenie kontroli nad własnym życiem, – utrzymywanie kontaktów z lokalną grupą społeczną, – wypełnienie czasu wolnego i aktualizację wiedzy i orientacji społecznej, – zwiększenie bezpieczeństwa osoby niesamodzielnej, – poprawę pewności siebie, codziennej aktywności i jakości życia	– Określa zadania opiekuna, związane z udzielaniem pomocy przy dokonywaniu wyborów, wdrażaniem ich oraz ocenianiem skutków tego wyboru – Omawia rolę opiekuna, związaną z udzielaniem pomocy przy nawiązywaniu kontaktów i organizowaniu spotkań dotyczących zdrowia i funkcjonowania osoby niesamodzielnej – Opisuje kompetencje opiekuna (pomaganie) w sprawach dotyczących nabywania środków pierwszej potrzeby – Omawia zadania opiekuna, dotyczące zapewnienia bezpieczeństwa i udzielania pomocy podczas transportu – Omawia zadania opiekuna w udzielaniu pomocy osobie niesamodzielnej przy zarządzaniu domowymi finansami	– Wykład nt. udzielania pomocy osobie niesamodzielnej przy dokonywaniu wyboru spośród różnych możliwości, wdrażania dokonanego wyboru, oceniając skutki dokonanego wyboru (np. wybierania i kupowania określonego artykułu lub decydowania o podjęciu się o podejmowaniu jakiegoś zadania spośród wielu zadań, które należy wykonać) – Wykład nt. efektywnego pomagania w sprawach związanych z zaspokajaniem potrzeb bytowych (np. pomoc przy nawiązywaniu kontaktu i organizowaniu spotkań z osobami decyzyjnymi w sprawach zdrowia i codziennego funkcjonowania, np. lekarzem, pielęgniarką, pracownikiem socjalnym, administratorem budynku) – Wykład nt. prawidłowego udzielania pomocy przy wnoszeniu bieżących cyklicznych opłat oraz przy nabywaniu dóbr pierwszej potrzeby oraz usług gospodarczych i komunalnych (np. odzieży, opału, niezbędnych sprzętów gospodarstwa domowego, urządzeń domowych i narzędzi, zaopatrzenia w wodę i niezbędną energię jak opał, gaz, prąd, wywóz nieczystości i odpadów domowych łącznie z zabezpieczeniem niezbędnego transportu) – Wykład nt. zapewnienia i monitorowania bezpieczeństwa, w tym: 1) w trakcie podróży, 2) w kontaktach z lokalną grupą społeczną, 3) w kontaktach przez media takie jak telefon czy internet, 4) korzystania z elektronicznych systemów alarmowych (pogotowie ratunkowe, straż pożarna, policja, teleopieka, telepomoc) – Wykład nt. pomagania osobie niesamodzielnej przy wypełnieniu czasu wolnego przy użyciu np. radia, telewizji czy Internetu.	– Zna kompetencje opiekuna w zakresie pomagania przy dokonywaniu wyborów, – Wymienia zadania opiekuna, dotyczące udzielania pomocy przy nawiązywaniu kontaktów i organizowaniu spotkań – Wymienia zadania opiekuna związane z udzielaniem pomocy w sprawach dotyczących nabywania środków pierwszej potrzeby – Wymienia zadania opiekuna, dotyczące bezpieczeństwa osoby niesamodzielnej, – Zna sposoby monitorowania osoby niesamodzielnej w zakresie zarządzania domowymi finansami

Tabela 4. Standard kształcenia opiekuna pomagającego osobie z II stopniem niesamodzielności (cd.)

Działy tematyczne	Tematyka zajęć	Cel kształcenia: przekazanie wiedzy i wyuczenie umiejętności w zakresie:	Efekty nauczania	Forma prowadzenia zajęć / Sposób wykonania	Weryfikacja efektów kształcenia
III. KSZTAŁTOWANIE CODZIENNEGO ŻYCIA I KONTAKTÓW SPOŁECZNYCH	4. Wykonywanie pojedynczych zadań	– Wykonywanie niezbędnych codziennych zadań i czynności życiowych – Poprawa samooceny – Zwiększenie poczucia bezpieczeństwa – Zwiększenie współuczestniczenia w lokalnej grupie społecznej – Etyka w pracy opiekuna osoby niesamodzielnej	– Określa zadania opiekuna w udzielaniu pomocy osobie niesamodzielnej podczas wykonywania zadań związanych z jej codziennym funkcjonowaniem	– Wykład nt. metod i sposobów doradzenia i udzielania pomocy osobie niesamodzielnej w przygotowaniu, inicjowaniu, ustalaniu czasu, miejsca i osób potrzebnych do wykonania prostego lub złożonego zadania – Ćwiczenia z udzielania pomocy podczas kontaktowania się z osobami, których zaangażowanie jest niezbędne, by mogła ona wykonać zadania związane z codziennym funkcjonowaniem – Wykład nt. zasad etycznych w pracy opiekuna osoby niesamodzielnej – Wykład nt. ochrony danych osobowych RODO	– Udziela pomocy osobie niesamodzielnej przy wykonywaniu zadań związanych z codziennym funkcjonowaniem – Zna zasady etyki w pracy opiekuna
	5. Realizacja dziennego rozkładu zajęć	– Nadanie sensu życiu poprzez poczucie dobrze spełnionych obowiązków – Zwiększenie i/lub utrzymywanie kontroli nad własnym życiem – Zmniejszenie poczucia bezradności – Zwiększenie bezpieczeństwa poprzez monitorowanie sytuacji życiowej osoby niesamodzielnej – Profilaktyka izolacji społecznej	– Określa zadania opiekuna, związane z podejmowaniem zadań i czynności objętych dziennym rozkładem zajęć – Określa zadania opiekuna, związane z gospodarowaniem czasem i planowaniem poszczególnych czynności – Określa zadania opiekuna, związane z udzielaniem pomocy przy ustalaniu i realizowaniu codziennego rozkładu zajęć	– Wykład nt. roli opiekuna przy ustalaniu dziennego rozkładu zajęć, obejmującego proste lub złożone i skoordynowane działania związane z pomocą w codziennym funkcjonowaniu osoby niesamodzielnej – Ćwiczenia: monitorowanie realizacji dziennego rozkładu zajęć w kontekście obiektywnych możliwości w zakresie samoobsługi i aktualnej sytuacji osoby niesamodzielnej, na przykładzie osoby z upośledzoną funkcją ruchu oraz osoby z otępieniem – Wykład nt. roli opiekuna w realizacji dziennego rozkładu zajęć w zakresie szczególnie trudnym dla osoby niesamodzielnej (np. udzielanie pomocy i koordynowanie czynności wymagających osobistego zaangażowania innych osób)	– Wymienia zadania opiekuna, związane z realizacją dziennego rozkładu zajęć – Wymienia zadania opiekuna, związane z gospodarowaniem czasem i planowaniem poszczególnych czynności – Wymienia zadania opiekuna, związane z monitorowaniem realizacji dziennego rozkładu zajęć – Wymienia skutki otępienia dla realizacji codziennego planu zajęć – Udziela pomocy osobie niesamodzielnej w realizowaniu dziennego planu zajęć

Tabela 4. Standard kształcenia opiekuna pomagającego osobie z II stopniem niesamodzielności (cd.)

Działy tematyczne	Tematyka zajęć	Cel kształcenia: przekazanie wiedzy i wyuczenie umiejętności w zakresie:	Efekty nauczania	Forma prowadzenia zajęć / Sposób wykonania	Weryfikacja efektów kształcenia
III. KSZTAŁTOWANIE CODZIENNEGO ŻYCIA I KONTAKTÓW SPOŁECZNYCH	6. Efektywne komunikowanie się	– Stosowania efektywnej komunikacji w danym stanie zdrowia i sprawności – Wzmocnienie kompetencji społecznych, podtrzymywanie ról społecznych – Zmniejszenie uczucia bezradności, bierności i nudy – Umożliwienie rozpoznania aktualnej sytuacji w lokalnej społeczności – Podtrzymywanie więzi społecznych – Poprawa samooceny, zwiększenie poczucia przynależności do lokalnej grupy społecznej – Zwiększenie poczucia bezpieczeństwa – Profilaktyka skutków izolacji społecznej	– Opisuje znaczenie komunikowania się w codziennym funkcjonowaniu osoby niesamodzielnej – Opisuje wpływ otępienia na komunikowanie się – Określa zadania opiekuna, związane z udzielaniem pomocy osobie niesamodzielnej w komunikowaniu się z lokalną społecznością – Określa zadania opiekuna, związane z udzielaniem pomocy przy wyborze odpowiednich metod, środków i sprzętu wspomagającego proces komunikacji	– Wykład nt. zasad efektywnego komunikowania się, w tym zasady pierwszego kontaktu – Wykład na temat zasad komunikowania się z osobą z zespołem otępiennym – Pokaz i omówienie środków oraz sprzętu wspomagającego osobę niesamodzielną w komunikowaniu się – Ćwiczenia: metody i sposoby prawidłowo udzielanej pomocy osobie z zaburzoną komunikacją w rozpoczynaniu, podtrzymywaniu i kończeniu ważnej dla niej rozmowy. – Ćwiczenia: zastosowanie w rozmowie różnych form komunikacji: języka mówionego, pisanego, migowego, znaków, rysunków, sprzętu elektronicznego w kontaktach oficjalnych lub towarzyskich. – Wykład nt. metod udzielania pomocy przy wzmocnieniu kompetencji społecznych, podtrzymywaniu ról społecznych, zmniejszeniu nudy, bierności i umożliwieniu rozpoznania aktualnej sytuacji w lokalnej społeczności – Wykład nt. roli opiekuna w rozpoznaniu lokalnych możliwości podtrzymywania więzi społecznych i zwiększenia bezpieczeństwa osoby niesamodzielnej	– Wymienia warunki efektywnego komunikowania się – Zna zasadę pierwszego kontaktu – Wymienia skutki otępienia dla procesu komunikowania się – Pomaga osobie niesamodzielnej w komunikowaniu się z innymi osobami – Zna formy komunikowania się z osobą niesamodzielną
	7. Relacje osoby niesamodzielnej z innymi	– Wsparcie psychiczne – Zaspokajanie uniwersalnej potrzeby akceptacji, uznania i przynależności do lokalnej grupy – Poprawa jakości życia – Monitorowanie sytuacji osoby niesamodzielnej – Zapobieganie nadużyciom wobec osób niesamodzielnych	– Określa zadania opiekuna, związane z udzielaniem pomocy w nawiązywaniu i podtrzymywaniu kontaktów z ludźmi – Omawia odpowiednią postawę opiekuna, związaną z relacjami z innymi ludźmi – Omawia techniki deeskalacyjne stosowane w sytuacjach konfliktowych – Omawia techniki wygaszania negatywnych emocji oraz wzmacniania pozytywnych	– Wykład nt. udzielania pomocy osobie niesamodzielnej w relacjach z innymi (nawiązywaniu kontaktów z ludźmi w sposób odpowiedni do sytuacji i akceptowany społecznie, jak np. okazywanie stosownych względów i poważania lub reagowanie na uczucia innych). – Ćwiczenia: jak korzystać z technik deeskalacyjnych w sytuacjach konfliktowych, wygaszania negatywnych i wzmacniania pozytywnych emocji – Wykład nt. profesjonalnej postawy opiekuna (wyrażanie szacunku, empatii i troski we wzajemnych kontaktach werbalnych i fizycznych) oraz właściwe reagowanie na krytykę i sygnały społeczne)	– Wymienia zadania opiekuna, związane z udzielaniem pomocy w nawiązywaniu kontaktów przez osobę niesamodzielną z innymi ludźmi – Wymienia techniki deeskalacyjne stosowane w sytuacjach konfliktowych – Zna cechy profesjonalnej postawy opiekuna, związanej z relacjami z innymi ludźmi – Wymienia sposoby wygaszania negatywnych emocji oraz wzmacniania pozytywnych
	Sprawozdawczość zawodowa	– Dokonywanie okresowej oceny sytuacji osoby niesamodzielnej – Przekazywanie informacji do właściwego miejscowo ośrodka pomocy społecznej – Dokumentowanie procesu opieki	– Określa zadania związane z dokumentowaniem wykonanych czynności – Omawia dokumentację związaną z wykonywaniem czynności i udzielaniem pomocy osobie niesamodzielnej – Dokonuje okresowej oceny sytuacji osoby niesamodzielnej – omawia zebrane informacje i przedstawia je pracownikom właściwego ośrodka pomocy społecznej	– Wykład nt. zasad prowadzenia i przechowywania indywidualnej dokumentacji osoby objętej wsparciem – Ćwiczenia: Dokumentowanie procesu wsparcia na przygotowanych standardowych formularzach	– Wymienia wymogi związane z dokumentowaniem wykonanych czynności – Wypełnia dokumentację związaną z wykonywaniem czynności zawodowych u osoby niesamodzielnej – Dokonuje okresowej oceny sytuacji osoby niesamodzielnej

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 5. Standard kształcenia opiekuna opiekującego się osobą z III stopniem niesamodzielnosci

Działy tematyczne	Tematyka zajęć	Cel kształcenia: przekazanie wiedzy i wyuczenie umiejętności w zakresie:	Efekty nauczania	Forma prowadzenia zajęć / Sposób wykonania	Weryfikacja efektów kształcenia
I. MOBILNOŚĆ	1. Zmiany podstawowej pozycji ciała	– Promowanie aktywności fizycznej i poszerzenia zakresu ruchu – Profilaktyka skutków długotrwałego unieruchomienia – Profilaktyka przeciążeń fizycznych u opiekuna	– Omawia znaczenie ruchu dla życia i zdrowia człowieka – Omawia zasady zmiany pozycji ciała osoby całkowicie niesamodzielnej z zastosowaniem kinestetyki – Omawia skutki braku ruchu – Omawia działanie sprzętu wspomagającego zmianę i utrzymanie pozycji ciała – Prowadzi aktywną profilaktykę – Zna zasady przeciwdziałania własnym obciążeniom	– Nauka instruktażu dotyczącego zasad zmieniania podstawowej pozycji ciała z zastosowaniem kinestetyki: lewy bok, prawy bok, plecy, brzuch – Pokaz, w jaki sposób zmienić pozycję ciała osoby całkowicie niesamodzielnej (z użyciem sprzętu wspomagającego) – Prezentacja metod utrzymania pozycji ciała podopiecznego (za pomocą poduszek, koca, profilowanego sprzętu pozycjonującego) – Prezentacja zasad profilaktyki	– Zmienia podstawową pozycję ciała z zastosowaniem kinestetyki – Stosuje metody utrwalenia pozycji ciała z użyciem sprzętu pozycjonującego – Wymienia metody zabezpieczenia siebie oraz podopiecznego przed urazami i upadkami – Wymienia skutki długotrwałego unieruchomienia – Posiada wiedzę nt. profilaktyki urazów
	2. Organizowanie przestrzeni funkcjonalnej	– Adaptowanie przestrzeni życiowej do potrzeb osoby niesamodzielnej – Usuwanie utrudnień i barier architektonicznych – Profilaktyka urazów u opiekuna i podopiecznego – Poszerzanie zakresu codziennych zajęć	– Charakteryzuje skutki nie przystosowania przestrzeni funkcjonalnej do możliwości i potrzeb osoby niesamodzielnej – Omawia cechy i zasady organizowania przestrzeni funkcjonalnej – Charakteryzuje podstawowe wyposażenie wspomagające funkcjonowanie osoby niesamodzielnej – Omawia najczęściej występujące utrudnienia i bariery architektoniczne, ograniczające przystosowanie przestrzeni funkcjonalnej do potrzeb osoby całkowicie niesamodzielnej	– Wykład i prezentacja na temat możliwości przystosowania środowiska domowego do funkcjonowania w nim osoby niesamodzielnej – Pokaz podstawowego sprzętu wspomagającego funkcjonowanie – Trening obsługi podstawowego sprzętu wspomagającego – Wykład: konsekwencje i zagrożenia braku przystosowania przestrzeni funkcjonalnych – Wykład: omawianie barier	– Wymienia warunki przestrzenne, mające wpływ na funkcjonowanie osoby całkowicie niesamodzielnej – Zna zasady przygotowania przestrzeni funkcjonalnej – Wymienia sprzęt wspomagający, który może być zastosowany przy organizowaniu przestrzeni funkcjonalnej – Zna metody likwidowania barier w przestrzeni funkcjonalnej – Zna skutki złego przygotowania przestrzeni funkcjonalnej
	3. Metody przemieszczania się oraz dobór sprzętu wspomagającego przemieszczanie się	– Samodzielne przemieszczanie się podopiecznego – Profilaktyka urazów, zwiększenie bezpieczeństwa osoby niesamodzielnej i opiekuna – Zmniejszenie dolegliwości bólowych, podopiecznego i opiekuna, związanych z przemieszczaniem się – Profilaktyka skutków długotrwałego unieruchomienia – Profilaktyka przeciążeń fizycznych u opiekuna	– Omawia zasady przemieszczania osoby niesamodzielnej z jednej powierzchni na inną, np. przemieszczanie z łóżka na krzesło bez zmiany pozycji ciała. – Charakteryzuje skutki niezabezpieczenia podopiecznego podczas przemieszczania – Rozróżnia sprzęt wspomagający przemieszczanie „ślizgowe” podopiecznego – Omawia działanie sprzętu wspomagającego przemieszczanie podopiecznego – Omawia zadania związane z pomocą osobie niesamodzielnej podczas zakupu sprzętu wspomagającego	– Pokaz i instruktaż na temat metod przemieszczania osoby całkowicie niesamodzielnej np. z łóżka na wózek inwalidzki lub krzesło sanitarne itp. z zastosowaniem zasad kinestetyki oraz za pomocą sprzętu do ślizgowego przemieszczania – Ćwiczenia z doboru sprzętu do przemieszczania osoby całkowicie niesamodzielnej – Ćwiczenia ze ślizgowego przemieszczania z użyciem sprzętu wspomagającego przemieszczanie się – Wykład na temat najistotniejszych cech sprzętu, które trzeba uwzględnić przy jego zakupie	– Zna zasady przemieszczania się osoby całkowicie niesamodzielnej z jednej powierzchni na drugą – Wymienia podstawowe cechy sprzętu wspomagającego przemieszczanie osoby niesamodzielnej – Przemieszcza osobę niesamodzielną z zastosowaniem zasad kinestetyki lub/i sprzętu wspomagającego przemieszczanie

Tabela 5. Standard kształcenia opiekuna opiekującego się osobą z III stopniem niesamodzielnosci (cd.)

Działy tematyczne	Tematyka zajęć	Cel kształcenia: przekazanie wiedzy i wyuczenie umiejętności w zakresie:	Efekty nauczania	Forma prowadzenia zajęć / Sposób wykonania	Weryfikacja efektów kształcenia
I. MOBILNOŚĆ	4. Bezpieczne chodzenie	– Poprawa chodu – Profilaktyka upadków – Zwiększenie bezpieczeństwa osoby niesamodzielną i opiekuna w trakcie chodzenia – Utrzymanie kontaktów i więzi lokalnych	– Charakteryzuje sposoby i metody chodzenia z użyciem sprzętu wspomagającego – Omawia zasady pomagania osobie niesamodzielną podczas chodzenia oraz podczas upadku – Omawia sprzęt wspomagający chodzenie – Charakteryzuje skutki niezabezpieczenia osoby niesamodzielną podczas chodzenia	– Pokaz prawidłowego chodzenia (krok po kroku, gdy co najmniej jedna stopa zawsze dotyka ziemi, tak jak np. podczas spacerowania, przechadzania się, chodzenia do przodu, do tyłu lub bokiem) – Instruktaż asekurowania i pomagania osobie niesamodzielną podczas chodzenia (na krótkie lub długie dystanse, chodzenie po różnych powierzchniach, omijanie przeszkód) – Pokaz prawidłowego chodzenia o kulach, z balkonikiem, chodzikiem	– Zna zasady chodzenia z użyciem sprzętu wspomagającego – Stosuje zasady prawidłowej asekurowacji osoby niesamodzielną podczas chodzenia – Zna skutki niebezpieczeństwa osoby niesamodzielną podczas chodzenia
	5. Kompensowanie utraconej sprawności w dłoniach i ramionach	– Zwiększenie zakresu samoobsługi i samodzielnie wykonywanych zajęć domowych – Poprawa samooceny i jakości życia – Zwiększenie zakresu zajęć domowych – Poprawa bezpieczeństwa przy wykonywaniu czynności gospodarskich	– Omawia sprzęt wspomagający osobę z niesprawnymi dłońmi w czynnościach wymagających manipulowania różnymi przedmiotami – Omawia sposoby podnoszenia, chwytania, manipulowania i odkładania rzeczy przez osobę niesamodzielną – Omawia zadania opiekuna w wykonywaniu za osobę niesamodzielną niezbędnych czynności życiowych, związanych z codziennym funkcjonowaniem, których osoba niesamodzielną nie jest w stanie sama wykonać – Omawia zadania opiekuna, związane z utrzymaniem czystości, konserwacją i sprawdzaniem sprawności	– Wykład prezentacja dotycząca metod kompensowania niesprawności dłoni. – Pokaz / instruktaż wykonywania codziennych czynności przy niesprawnych dłoniach i ramionach – Pokaz, w jaki sposób dobrać i wskażać sprzęt wspomagający chwyt precyzyjny: chwytaki, specjalne uchwyty, naczynia, sztućce, profilowany sprzęt do wykonywania higieny osobistej itp. – Instruktaż wykonywania za osobę niesamodzielną niezbędnych czynności życiowych, związanych z codziennym funkcjonowaniem, których osoba niesamodzielną nie jest w stanie sama wykonać	– Zna skutki naruszenia funkcji chwytnej dłoni i sprawności ramion – Zna sposoby kompensujące utraconą sprawność w dłoniach i ramionach – Wykonuje za osobę niesamodzielną niezbędne czynności życiowych, związane z codziennym funkcjonowaniem, których osoba niesamodzielną nie jest w stanie sama wykonać i manipulowaniem
	6. Pomaganie przy zakupie sprzętu wspomagającego precyzyjny chwyt	– Zwiększenie zakresu samoobsługi i samodzielnie wykonywanych zajęć domowych – Poprawa samooceny i jakości życia – Zwiększenie zakresu zajęć domowych – Poprawa bezpieczeństwa przy wykonywaniu czynności gospodarskich	– Omawia rodzaje sprzętu wspomagającego precyzyjny chwyt – Zna możliwości zaopatrzenia się w sprzęt wspomagający precyzyjny chwyt – Omawia podstawowe funkcje sprzętu wspomagającego precyzyjny chwyt	– Pokaz i instruktaż użycia podstawowego sprzętu wspomagającego precyzyjny chwyt (specjalne pochwyty, uchwyty, chwytaki, pantografy itp.). – Instruktaż udzielania pomocy osobie niesamodzielną w zakupie sprzętu wspomagającego precyzyjny chwyt	– Zna podstawowy sprzęt wspomagający precyzyjny chwyt – Zna zasady obsługi, oceny sprawności i konserwacji sprzętu wspomagającego precyzyjny chwyt – Pomaga osobie niesamodzielną przy zakupie sprzętu wspomagającego precyzyjny chwyt

Tabela 5. Standard kształcenia opiekuna opiekującego się osobą z III stopniem niesamodzielności (cd.)

Działy tematyczne	Tematyka zajęć	Cel kształcenia: przekazanie wiedzy i wyuczenie umiejętności w zakresie:	Efekty nauczania	Forma prowadzenia zajęć / Sposób wykonania	Weryfikacja efektów kształcenia
II. SAMOOBŚŁUGA	1. Mycie, higiena osobista i pielęgnowanie ciała	– Utrzymanie czystości skóry – Profilaktyka stanów zapalnych skóry – Kryteria oceny prawidłowej higieny i pielęgnacji ciała – Poprawa samopoczucia – Poprawa samodzielności w utrzymaniu czystości i kondycji skóry	– Omawia funkcje skóry – Omawia skutki braku higieny – Wskazuje metody, techniki, materiały, środki oraz sprzęt do wykonywania czynności higienicznych i pielęgnacyjnych, u osoby niesamodzielnej – Omawia metody motywujące osobę niesamodzielną do utrzymywania higieny ciała – Omawia sprzęt wspomagający utrzymanie higieny ciała – Omawia zadania opiekuna w wykonywaniu czynności związanych z utrzymaniem higieny ciała osoby niesamodzielnej	– Wykład nt. utrzymania higieny ciała i skutków zaniedbań higienicznych i pielęgnacyjnych – Wykład nt. sposobów dostosowania łazienki i doboru sprzętu ułatwiającego wykonywaniem czynności higienicznych – Instruktaż wykonywania przez opiekuna czynności mycia i suszenia całego ciała lub części ciała z użyciem wody i bez wody, w tym: odpowiednich zabiegów oczyszczających i środków higienicznych, – Instruktaż wykonywania przez opiekuna: kąpiel, prysznic, mycia stóp, włosów i osuszania się – Prezentacja preparatów do higieny i pielęgnacji oraz instruktaż odpowiedniego korzystania przez opiekuna. – Instruktaż wykonywania przez opiekuna czynności pielęgnacyjnych poszczególnych części ciała: np. skóra, twarz, zęby, skóra głowy, paznokcie i genitalia, które wymagają więcej troski niż mycie i suszenie	– Wymienia skutki braku higieny – Zna metody utrzymania higieny i pielęgnowania ciała osoby niesamodzielnej – Zna i dobiera środki i materiały ułatwiające utrzymanie higieny osoby niesamodzielnej – Zna sprzęt wspomagający utrzymaniu higieny osoby niesamodzielnej – Wymienia metody motywujące osobę niesamodzielną do podjęcia czynności higienicznych i pielęgnacyjnych – Wykonuje zabiegi higieniczne i pielęgnacyjne osobie niesamodzielnej
	2. Kontrola mikcji i defekacji	– Zwiększenie samodzielności w toalecie i kontrolowaniu mikcji oraz defekacji – Zabezpieczenie intymności – Profilaktyka skutków nietrzymania moczu – Profilaktyka zaparć – Poprawa samooceny i jakości życia – Utrzymanie higieny osobistej i kondycji skóry, w związku z brakiem kontroli wydalania – Utrzymanie aktywności, kontaktów i więzi lokalnych	– Omawia funkcjonowanie układu wydalniczego i najczęstsze zaburzenia – Omawia metody utrzymania kontroli nad mikcją i defekacją – Omawia metody utrzymania higieny ciała po mikcji i defekacji – Określa zakres zadań opiekuna związanych z rozpoznawaniem i przestrzeganiem indywidualnego schematu wydalania	– Wykład nt. utrzymania kontroli nad mikcją i defekacją, – Instruktaż prowadzenia 3–dniowego dzienniczka mikcji – Ćwiczenia z oceny schematu wydalania – Instruowanie w zakresie wykonywania czynności higienicznych po mikcji i defekacji – Instruktaż na temat umożliwienia osobie niesamodzielnej skorzystania z toalety, łazienki, krzesła sanitarnego (łącznie z przemieszczeniem)	– Zna funkcje układu wydalniczego i najczęstsze zaburzenia – Zna terminy mikcja, defekacja, nietrzymanie moczu, nietrzymanie kału, zaparcia, stomie wydalnicze, cewnikowanie – Zna zasady utrzymania kontroli nad mikcją i defekacją – Zna skutki braku higieny po mikcji i defekacji – Umożliwia osobie niesamodzielnej skorzystanie z łazienki, toalety, krzesła sanitarnego – Wykonuje osobie niesamodzielnej czynności higieniczne po mikcji i defekacji

Tabela 5. Standard kształcenia opiekuna opiekującego się osobą z III stopniem niesamodzielności (cd.)

Działy tematyczne	Tematyka zajęć	Cel kształcenia: przekazanie wiedzy i wyuczenie umiejętności w zakresie:	Efekty nauczania	Forma prowadzenia zajęć / Sposób wykonania	Weryfikacja efektów kształcenia
II. SAMOOBŚŁUGA	3. Dobór produktów chłonnych, sprzętu do zbiórki moczu oraz sprzętu wspomagającego wydalanie	– Zwiększenie samodzielności w toalecie i kontrolowaniu mikcji oraz defekacji – Zabezpieczenie intymności. – Profilaktyka skutków nietrzymania moczu – Profilaktyka zaparc – Poprawa samooceny i jakości życia – Utrzymanie higieny i kondycji skóry – Utrzymanie aktywności, kontaktów i więzi lokalnych	– Charakteryzuje środki chłonne oraz sprzęt do zbiórki moczu – Omawia sprzęt wspomagający wydalanie – Omawia metody zabezpieczania wydaliny ludzkiej – Omawia metody zabezpieczenia zużytych produktów chłonnych i sprzętu jednorazowego – Określa zadania opiekuna związane z zakładaniem sprzętu do zbiórki moczu lub kału – Określa zadania opiekuna związane z umożliwieniem skorzystania przez osobę niesamodzielną z łazienki, toalety, krzesła sanitarnego osoby	– Pokaz produktów chłonnych i sprzętu do zbiórki moczu i kału oraz instruktaż ich stosowania – Instruktaż: 1) zabezpieczania skóry przed działaniem moczu i kału 2) zbiórki moczu /kału, 3) dostosowania toalety, np. nakładka podwyższająca sedes, poręcz, uchwyty 4) stosowania krzesła sanitarnego 5) profilaktyce zaparc 6) prawidłowym stosowaniu i zakładaniu produktów stomijnych 7) prawidłowym stosowaniu i zakładaniu produktów chłonnych	– Wymienia i rozróżnia środki chłonne oraz sprzęt do zbiórki moczu – Zna sprzęt wspomagający wydalanie – Zabezpiecza skórę osoby niesamodzielnej przed działaniem moczu i kału – Wykonuje zbiórkę moczu i kału – Zakłada i zmienia odpowiednie produkty stomijne – Zakłada i zmienia odpowiednie produkty chłonne
	4. Ubieranie i rozbieranie się	– Zwiększenie samodzielności w zakresie ubierania się i dbania o czystość oraz adekwatność stroju do sytuacji – Poprawa samooceny i jakości życia – Podtrzymanie kontaktów i więzi lokalnych – Profilaktyka zdrowotnych i społecznych skutków nieodpowiedniego ubierania się	– Omawia zasady wykonywania czynności związanych z ubieraniem i rozbieraniem osoby niesamodzielnej – Określa metody kompensowania utraconej sprawności w samodzielnym ubieraniu i rozbieraniu się – Omawia skutki nieprawidłowego dostosowania ubioru do sytuacji i warunków klimatycznych – Charakteryzuje sprzęt wspomagający ubieranie i rozbieranie się – Określa zakres zadań opiekuna, związanych z zakupem odpowiedniej odzieży	– Wykład nt. możliwości skompensowania utraconej sprawności w zakresie samodzielnego ubierania się i rozbierania. – Wykład nt. zakresu zadań opiekuna, związanych z zakupem odpowiedniej odzieży i sprzętu wspomagającego ubieranie i rozbieranie się (krój odzieży, dodatki i rodzaje zapięć, sprzęt takie jak chwytki, przyrząd do zakładania skarpet, pończoch i rajstop, przyrząd do zdejmowania butów) – Pokaz i instruktaż na temat skoordynowanych czynności i zadań związanych z zakładaniem i zdejmowaniem ubrań i obuwia we właściwej kolejności np. zakłada się, dopasowuje i zdejmuje koszule, spódnice, bluzki, spodnie, bieliznę, rajstopy, płaszcze, buty – Pokaz i instruktaż zakładania i zdejmowania odzieży i obuwia, np. podczas zakładania ubrania przez głowę, przez ramiona i barki oraz na dolną i górną połowę ciała; zakładanie rękawiczek i nakrycia głowy, kapci, obuwia letniego zimowego	– Wymienia metody kompensowania utraconej sprawności w samodzielnym ubieraniu i rozbieraniu się – Zna skutki nieprawidłowego dostosowania ubioru do okoliczności i warunków klimatycznych – Rozróżnia sprzęt wspomagający ubieranie i rozbieranie się – Wymienia zadania opiekuna, związane z zakupem ubrań – Zna metody zakładania i zdejmowania odzieży osobie niesamodzielnej – Ubiera i rozbiera osobę całkowicie niesamodzielną

Tabela 5. Standard kształcenia opiekuna opiekującego się osobą z III stopniem niesamodzielnności (cd.)

Działy tematyczne	Tematyka zajęć	Cel kształcenia: przekazanie wiedzy i wyuczenie umiejętności w zakresie:	Efekty nauczania	Forma prowadzenia zajęć / Sposób wykonania	Weryfikacja efektów kształcenia
II. SAMOOBŚŁUGA	5. Spożywanie posiłków i płynów	– Zwiększenie samodzielności w systematycznym spożywaniu posiłków i napojów – Poprawa samooceny i jakości życia – Profilaktyka skutków niedożywienia – Profilaktyka skutków odwodnienia – Zwiększenie samodzielności w zakresie planowania i przygotowywania posiłków – Podtrzymywanie kontaktów społecznych – Zna sposoby motywowania osoby niesamodzielną do regularnego przyjmowania posiłków	– Omawia zadania opiekuna, związane z monitorowaniem przyjmowanych posiłków i płynów – Określa skutki niedożywienia i odwodnienia – Omawia metody motywujące osobę niesamodzielną do spożycia posiłku lub przyjęcia płynów, – Określa zadania opiekuna w karmieniu osoby niesamodzielną – Określa zadania opiekuna, związane z przygotowywaniem posiłków i napojów dla osoby niesamodzielną – Charakteryzuje sprzęty wspomagające spożywanie posiłków i płynów, odpowiednio do możliwości osoby niesamodzielną – Określa zadania opiekuna w planowaniu, organizowaniu, gotowaniu i podawaniu prostych i złożonych posiłków oraz wyborze i zakupie odpowiednich produktów spożywczych – Określa zadania opiekuna w stosowaniu diety i kontrolowaniu przyjmowania jej	– Wykład nt. pomocy w kompensowaniu utraconej sprawności dłoni i możliwości samodzielnego spożywania posiłków. – Instruktaż doboru naczyń, przyrządów i profilowanych sztuców umożliwiających jedzenie – Pokaz sprzętu i instruktaż, jak podawać i karmić osobę niesamodzielną – Wykład nt. doboru naczyń adekwatnie do rodzaju niesprawności w zakresie ilości i rodzajów przyjmowanych płynów oraz przygotowywania posiłków, doboru i przestrzegania zaleconej diety – Wykład i pokaz na temat doboru sprzętu, takiego jak: profilowane przyrządy i sztuce umożliwiające przygotowanie posiłków – Wykład nt. zadań opiekuna w przygotowywaniu, planowaniu, organizowaniu, gotowaniu i podawaniu prostych posiłków dla osoby niesamodzielną, tak jak np. ustalanie menu, wybieranie produktów i napojów zdalnych do spożycia, łączenie składników podczas sporządzania posiłków, gotowanie i przyrządzanie zimnych potraw i napojów oraz podawanie potraw do spożycia	– Wymienia metody kompensowania utraconej sprawności w zakresie samodzielnego spożywania posiłków i płynów – Zna skutki niedożywienia i odwodnienia – Rozróżnia sprzęt wspomagający spożywanie posiłków i płynów – Wymienia zadania opiekuna, związane z przygotowaniem posiłków, płynów oraz spożywaniem – Wymienia zadania opiekuna, związane z zakupem osobie niesamodzielną produktów spożywczych – Wymienia zadania opiekuna, związane z przestrzeganiem zaleconej diety – Karmi i podaje napoje osobie niesamodzielną 8. Zna sposoby motywowania osoby niesamodzielną do przyjmowania posiłków
	6. Przyjmowanie leków	– Zwiększenie samodzielności w przyjmowaniu leków i dbania o swoje zdrowie – Zwiększenie bezpieczeństwa zdrowotnego – Poprawa samooceny i jakości życia – Poprawa i podtrzymanie zdrowia	– Omawia zadania opiekuna, związane z monitorowaniem przyjmowanych leków – Omawia sposoby zabezpieczenia leków i przestrzegania zaleconych dawek – Omawia metody motywujące osobę niesamodzielną do przyjęcia zleconych leków – Określa zadania opiekuna przy powiadamianiu pielęgniarki lub lekarza o fakcie nieprzyjęcia leków bądź nieprawidłowości związanych z przyjmowaniem leków, – Określa zadania opiekuna w podawaniu zleconych leków	– Wykład nt.: 1) sposobów monitorowania przyjmowania leków przez osobę niesamodzielną 2) motywowania osoby niesamodzielną do przyjęcia zleconych leków 3) przekazywania informacji o fakcie nieprzyjęcia leków i nieprawidłowościach z tym związanych – Instruktaż na temat metod podawania leków osobie niesamodzielną oraz dokumentowania tych czynności	– Zna metody motywujące do przyjęcia zleconych leków – Zna zasady monitorowania przyjmowania leków i przestrzegania zaleconych dawek – Przekazuje informacje o nieprzyjętych lekach i innych nieprawidłowościach – Podaje leki osobie niesamodzielną

Tabela 5. Standard kształcenia opiekuna opiekującego się osobą z III stopniem niesamodzielnosci (cd.)

Działy tematyczne	Tematyka zajęć	Cel kształcenia: przekazanie wiedzy i wyuczenie umiejętności w zakresie:	Efekty nauczania	Forma prowadzenia zajęć / Sposób wykonania	Weryfikacja efektów kształcenia
II. SAMOOBŚLUGA	7. Utrzymanie gospodarstwa domowego	– Poszerzenie samodzielności w dbaniu o swoje mieszkanie i sytuację życiową – Zwiększenie bezpieczeństwa i profilaktyka urazów przy zajęciach domowych – Poprawa warunków życia – Poprawa samooceny i jakości życia	– Określa obowiązki opiekuna w prowadzeniu gospodarstwa domowego w imieniu osoby niesamodzielnej – Wymienia najczęstsze problemy związane z prowadzeniem domu, szczególnie trudne dla osoby niesamodzielnej – Omawia rolę opiekuna podczas wyboru i zakupu usług zewnętrznych w imieniu osoby niesamodzielnej – Określa zadania związane z monitorowaniem sytuacji zagrażających w prowadzeniu gospodarstwa domowego – Określa zadania opiekuna w reagowaniu na kryzysowe sytuacje i powiadamianiu odpowiednich podmiotów – Omawia sprzęt wspomagający samodzielne wykonywanie zajęć domowych	– Wykład nt. zadań opiekuna w sprawach codziennego utrzymywania gospodarstwa domowego, w tym: 1) w zakupach, przy załatwianiu spraw bytowych, które są trudne dla osoby niesamodzielnej np. przy drobnych transakcjach finansowych 2) przy wyborze i zakupie usług zewnętrznych 3) przy zakupach sprzętu umożliwiającego samodzielne wykonywanie zajęć domowych. – Wykład nt. monitorowania bezpieczeństwa osoby niesamodzielnej (np. baczenie opiekuna na wykonywanie opieki i zadań przez inne osoby, domowników lub podmioty oferujące usługi zewnętrzne) – Wykład nt. sposobów reagowania na sytuacje kryzysowe np. powiadamianie osób i podmiotów kompetentnych w rozwiązywaniu zaistniałych problemów. – Wykład nt. organizowania codziennych czynności związanych z: sprzątaniami domu, praniem odzieży, używaniem sprzętu gospodarstwa domowego, przechowywaniem żywności i usuwaniem śmieci, zmiataniem, zmywaniem, myciem blatów, ścian i innych powierzchni, porządkowaniem pokoi, szaf, szuflad, odkurzaniem, zbieraniem, praniem, suszeniem, składaniem i prasowaniem odzieży; czyszczeniem obuwia	– Wymienia niezbędne zakresy spraw i czynności związanych z utrzymaniem gospodarstwa domowego, które podlegają monitoringowi opiekuna – Załatwia za osobę niesamodzielną sprawy bytowych, które są trudne. – Wymienia zadania opiekuna, związane z wybieraniem i zakupem usług zewnętrznych niezbędnych osobie niesamodzielnej – Zna kompetencje i zadania opiekuna w reagowaniu na kryzysowe sytuacje i powiadamianiu odpowiednich podmiotów – Reaguje na kryzysowe sytuacje w prowadzeniu gospodarstwa domowego osoby niesamodzielnej – Wymienia sprzęt wspomagający samodzielne wykonywanie zajęć domowych

Tabela 5. Standard kształcenia opiekuna opiekującego się osobą z III stopniem niesamodzielnności (cd.)

Działy tematyczne	Tematyka zajęć	Cel kształcenia: przekazanie wiedzy i wyuczenie umiejętności w zakresie:	Efekty nauczania	Forma prowadzenia zajęć / Sposób wykonania	Weryfikacja efektów kształcenia
III. KSZTAŁTOWANIE CODZIENNEGO ŻYCIA I KONTAKTÓW SPOŁECZNYCH	1. Tworzenie warunków sprzyjających angażowaniu się osoby niesamodzielnej w ważne dla niej sprawy	– Tworzenie warunków sprzyjających koncentrowaniu się i angażowaniu osoby niesamodzielnej w ważne dla niej codzienne sprawy	– Omawia sposoby eliminujące bodźce rozpraszające skupienie uwagi – Omawia sposoby organizowania warunków umożliwiających skupienie uwagi na ważnych sprawach i zajęciach domowych – Omawia funkcje zmysłu słuchu i wzroku u osoby niesamodzielnej i skutki ich zaburzeń dla wzajemnych relacji	– Wykład i ćwiczenia nt. tworzenia warunków sprzyjających inicjowaniu kontaktów i utrzymywania uwagi osoby niesamodzielnej na sprawach dla niej ważnych – Wykład i instruktaż na temat eliminowania rozpraszających bodźców (np. ograniczanie liczby uczestniczących w zajęciach osób, przedmiotów, dźwięków, spraw)	– Wymienia skutki zaburzeń zmysłu słuchu i wzroku – Eliminowanie bodźców rozpraszających i odwracających uwagę osoby niesamodzielnej od ważnych spraw
	2. Rozwiązywanie problemów	– Obniżenie negatywnych emocji i lęku wobec zaistniałych problemów. – Poczucie bezpieczeństwa przy wyborze rozwiązania i jego realizacji – Zwiększenie samodzielności w rozwiązywaniu prostych problemów dotyczących pojedynczej kwestii lub pytania, związanych z codziennym funkcjonowaniem	– Omawia najczęściej występujące problemy, jakie mogą zaistnieć w życiu osoby niesamodzielnej – Określa rolę opiekuna w rozwiązywaniu problemów osoby niesamodzielnej – Określa sposoby identyfikowania i analizowania zaistniałych problemów – Określa zadania opiekuna, związane z wdrażaniem wybranych rozwiązań	– Wykład nt. efektywnej rozmowy wspierającej (rozmowa ukierunkowana na identyfikowanie i analizowanie problemu, scalanie niespójnych lub sprzecznych informacji, prowadząca do wyboru najlepszego rozwiązania i oceny potencjalnych skutków podjętego działania lub zaniechania) – Ćwiczenia: rozwiązywanie dylematów opiekuna, związanych z udzielaniem pomocy osobie uwikłanej w konflikt / spór z innymi osobami – Instruktaż, w jaki sposób realizować wybrane rozwiązania w imieniu osoby niesamodzielnej	– Wymienia problemy osoby niesamodzielnej, które mogą zaistnieć w jej życiu – Wdraża wybrane metody do rozwiązania problemu osoby niesamodzielnej

Tabela 5. Standard kształcenia opiekuna opiekującego się osobą z III stopniem niesamodzielności (cd.)

Działy tematyczne	Tematyka zajęć	Cel kształcenia: przekazanie wiedzy i wyuczenie umiejętności w zakresie:	Efekty nauczania	Forma prowadzenia zajęć / Sposób wykonania	Weryfikacja efektów kształcenia
III. KSZTAŁTOWANIE CODZIENNEGO ŻYCIA I KONTAKTÓW SPOŁECZNYCH	3. Zaspokajanie potrzeb bytowych	Angażowanie osoby niesamodzielnej w: – podejmowanie decyzji zabezpieczających ciągłość podstawowego zaopatrzenia gospodarstwa – zwiększenie kontroli nad własnym życiem – utrzymywanie kontaktów z lokalną grupą społeczną – wypełnienie czasu wolnego i aktualizację wiedzy i orientacji społecznej – zwiększenie bezpieczeństwa osoby niesamodzielnej, – poprawę pewności siebie, codziennej aktywności i jakości życia	– Określa zadania opiekuna, związane z dokonywaniem wyborów, wdrażaniem ich oraz ocenianiem skutków tego wyboru w imieniu osoby niesamodzielnej – Omawia rolę opiekuna, związaną z nawiązywaniem kontaktów i organizowaniu spotkań dotyczących zdrowia i funkcjonowania osoby niesamodzielnej w jej imieniu – Opisuje kompetencje opiekuna (opiekowanie) w sprawach dotyczących nabywania środków pierwszej potrzeby – Omawia zadania opiekuna, dotyczące zapewnienia bezpieczeństwa w czasie transportu – Omawia zadania opiekuna w zarządzaniu domowymi finansami w imieniu osoby niesamodzielnej	– Wykład nt. dokonywania wyboru spośród różnych możliwości, wdrażania dokonanego wyboru, oceniania skutków dokonanego wyboru (np. wybierania i kupowania określonego artykułu lub decydowania o podjęciu się i podejmowaniu jakiegoś zadania spośród wielu zadań, które należy wykonać) w imieniu osoby niesamodzielnej – Wykład nt. efektywnego zaspokajania potrzeb bytowych (np. pomoc przy nawiązywaniu kontaktu i organizowaniu spotkań z osobami decyzyjnymi w sprawach zdrowia i codziennego funkcjonowania np. lekarzem, pielęgniarką, pracownikiem socjalnym, administratorem budynku) w imieniu osoby niesamodzielnej – Wykład nt. wnoszenia bieżących cyklicznych opłat oraz nabywania dóbr pierwszej potrzeby oraz usług gospodarczych i komunalnych (np. odzieży, opału, niezbędnych sprzętów gospodarstwa domowego, urządzeń domowych i narzędzi, zaopatrzenia w wodę i niezbędną energię jak opał, gaz, prąd, wywóz nieczystości i odpadów domowych, łącznie z zabezpieczeniem niezbędnego transportu) w imieniu osoby niesamodzielnej – Wykład nt. zapewnienia i monitorowanie bezpieczeństwa, w tym: 1) w trakcie podróży, 2) w kontaktach z lokalną grupą społeczną, 3) w kontaktach przez media takie jak telefon czy internet 4) korzystania z elektronicznych systemów alarmowych (pogotowie ratunkowe, straż pożarna, policja, teleopieka, telepomoc) – Wykład nt. organizowania i wypełnienia czasu wolnego przy użyciu np. radia, telewizji czy Internetu.	– Zna kompetencje opiekuna w pomaganiu przy dokonywaniu wyborów – Wymienia zadania opiekuna, dotyczące nawiązywania kontaktów i organizowaniu spotkań w imieniu osoby niesamodzielnej – Wymienia zadania opiekuna, związane z nabywaniem środków pierwszej potrzeby – Wymienia zadania opiekuna, dotyczące bezpieczeństwa osoby niesamodzielnej – Zna sposoby monitorowania osoby niesamodzielnej w zakresie zarządzania domowymi finansami w jej imieniu
	4. Wykonywanie pojedynczych zadań	– Wykonywanie niezbędnych codziennych zadań i czynności życiowych – Poprawa samooceny – Zwiększenie poczucia bezpieczeństwa – Zwiększenie uczestniczenia w lokalnej grupie społecznej	– Określa zadania opiekuna w wykonywaniu czynności związanych z codziennym funkcjonowaniem osoby niesamodzielnej	– Wykład nt. metod i sposobów przygotowania, inicjowania, ustalania czasu, miejsca do wykonania prostego lub złożonego zadania w imieniu osoby niesamodzielnej – Ćwiczenia z zakresu kontaktowania się w imieniu osoby niesamodzielnej z osobami, których zaangażowanie jest niezbędne, by mogła ona funkcjonować	– Wykonuje zadania związane z codziennym funkcjonowaniem osoby niesamodzielnej

Tabela 5. Standard kształcenia opiekuna opiekującego się osobą z III stopniem niesamodzielności (cd.)

Działy tematyczne	Tematyka zajęć	Cel kształcenia: przekazanie wiedzy i wyuczenie umiejętności w zakresie:	Efekty nauczania	Forma prowadzenia zajęć / Sposób wykonania	Weryfikacja efektów kształcenia
III. KSZTAŁTOWANIE CODZIENNEGO ŻYCIA I KONTAKTÓW SPOŁECZNYCH	5. Realizacja dziennego rozkładu zajęć	- Nadanie sensu życiu poprzez pocucie dobrze spełnionych obowiązków - Zwiększenie i/lub utrzymywanie kontroli nad własnym życiem - Zmniejszenie poczucia bezradności - Zwiększenie bezpieczeństwa poprzez monitorowanie sytuacji życiowej osoby niesamodzielnej - Profilaktyka izolacji społecznej	- Określa zadania opiekuna, związane z podejmowaniem zadań i czynności objętych dziennym rozkładem zajęć - Określa zadania opiekuna, związane z gospodarowaniem czasem i planowaniem poszczególnych czynności - Określa zadania opiekuna, związane z udzielaniem pomocy przy ustalaniu i realizowaniu codziennego rozkładu zajęć	- Wykład nt. roli opiekuna przy ustalaniu dziennego rozkładu zajęć, obejmującego proste lub złożone i skoordynowane działania związane z codziennym funkcjonowaniu osoby niesamodzielnej - Ćwiczenia: monitorowanie realizacji dziennego rozkładu zajęć w kontekście obiektywnych możliwości w zakresie samoobsługi i aktualnej sytuacji osoby niesamodzielnej, na przykładzie osoby z upośledzoną funkcją ruchu oraz osoby z otępieniem - Wykład nt. roli opiekuna w realizacji dziennego rozkładu zajęć szczególnie trudnych dla osoby niesamodzielnej (np. opiekowanie się i koordynowanie czynności wymagających osobistego zaangażowania innych osób)	- Wymienia zadania opiekuna, związane z realizacją dziennego rozkładu zajęć - Wymienia zadania opiekuna, związane z gospodarowaniem czasem i planowaniem poszczególnych czynności - Wymienia zadania opiekuna, związane z monitorowaniem realizacji dziennego rozkładu zajęć - Wymienia skutki otępienia dla realizacji codziennego planu zajęć - Realizuje w imieniu osoby niesamodzielnej dzienny plan zajęć
	6. Efektywne komunikowanie się	- Stosowania efektywnej komunikacji w danym stanie zdrowia i sprawności - Wzmocnienie kompetencji społecznych, podtrzymywanie ról społecznych - Zmniejszenie uczucia bezradności, bierności i nudy - Umożliwienie rozpoznania aktualnej sytuacji w lokalnej społeczności - Podtrzymywanie więzi społecznych - Poprawa samooceny, zwiększenie poczucia przynależności do lokalnej grupy społecznej - Zwiększenie poczucia bezpieczeństwa - Profilaktyka skutków izolacji społecznej	- Opisuje znaczenie komunikowania się w codziennym funkcjonowaniu osoby niesamodzielnej - Opisuje wpływ otępienia na komunikowanie się - Określa zadania opiekuna, związane z komunikowaniem się w imieniu osoby niesamodzielnej z lokalną społecznością - Określa zadania opiekuna, związane z wyborem odpowiednich metod, środków i sprzętu wspomagającego proces komunikacji	- Wykład nt. zasad efektywnego komunikowania się, w tym zasady pierwszego kontaktu. - Wykład na temat zasad komunikowania się z osobą z zespołem otępiennym. - Pokaz i omówienie środków oraz sprzętu wspomagającego osobę niesamodzielną w komunikowaniu się - Ćwiczenia: metody i sposoby prawidłowo udzielanej pomocy osobie z zaburzoną komunikacją w rozpoczynaniu, podtrzymywaniu i kończeniu ważnej dla niej rozmowy - Ćwiczenia: zastosowanie w rozmowie różnych form komunikacji: języka mówionego, pisanego, migowego, znaków, rysunków, sprzętu elektronicznego w kontaktach oficjalnych lub towarzyskich. - Wykład nt. metod wzmocnienia kompetencji społecznych, podtrzymywania ról społecznych, zmniejszenia nudy, bierności i umożliwienia rozpoznania aktualnej sytuacji w lokalnej społeczności w imieniu osoby niesamodzielnej - Wykład nt. roli opiekuna w rozpoznaniu lokalnych możliwości podtrzymywania więzi społecznych i zwiększenia bezpieczeństwa osoby niesamodzielnej	- Wymienia warunki efektywnego komunikowania się - Zna zasadę pierwszego kontaktu - Wymienia skutki otępienia dla procesu komunikowania się – – Komunikowanie się z innymi osobami w imieniu osoby niesamodzielnej - Zna formy komunikowania się z osobą niesamodzielną

Tabela 5. Standard kształcenia opiekuna opiekującego się osobą z III stopniem niesamodzielności (cd.)

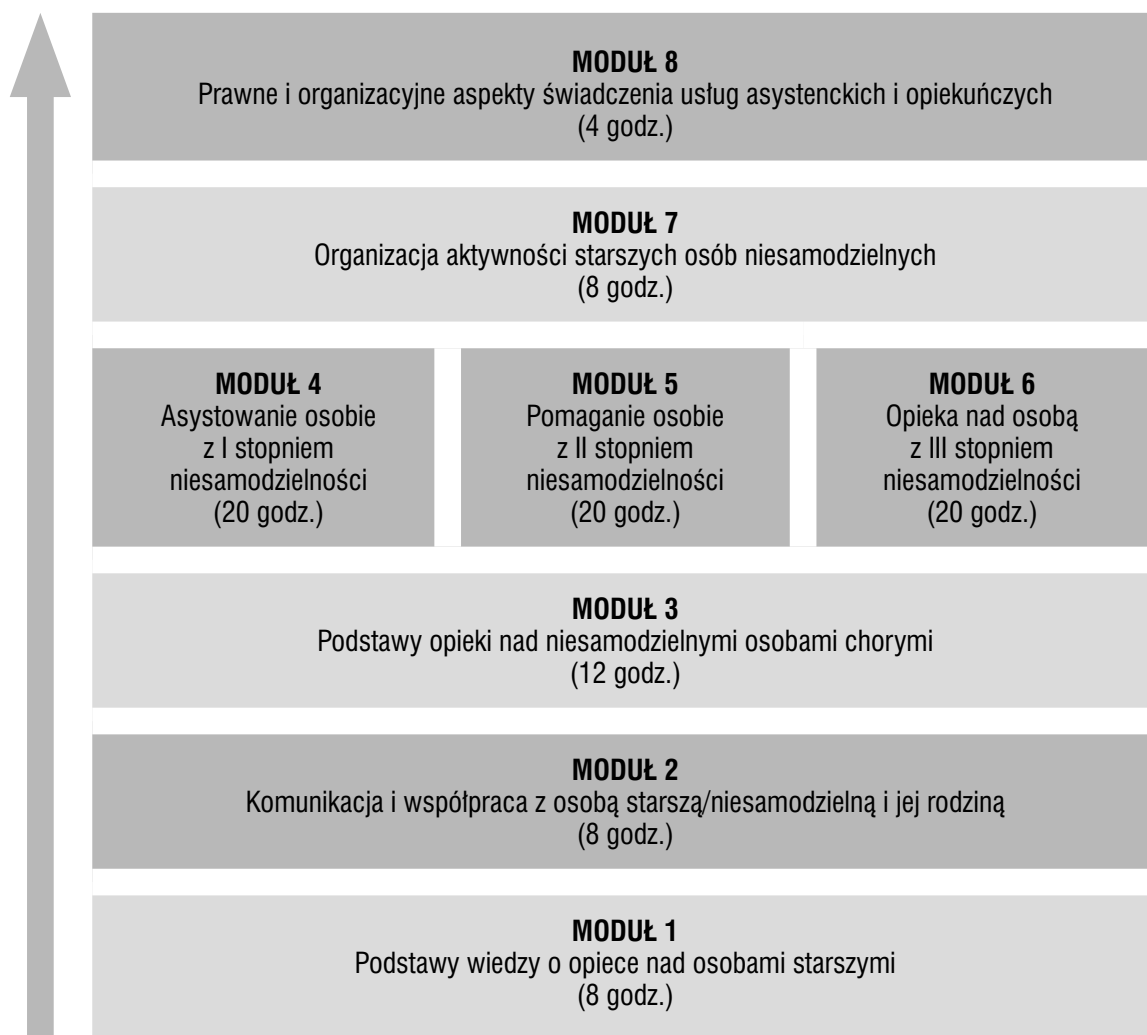
Działy tematyczne	Tematyka zajęć	Cel kształcenia: przekazanie wiedzy i wyuczenie umiejętności w zakresie:	Efekty nauczania	Forma prowadzenia zajęć / Sposób wykonania	Weryfikacja efektów kształcenia
III. KSZTAŁTOWANIE CODZIENNEGO ŻYCIA I KONTAKTÓW SPOŁECZNYCH	7. Relacje osoby niesamodzielnej z innymi	– Wsparcie psychiczne – Zaspokajanie uniwersalnej potrzeby akceptacji, uznania i przynależności do lokalnej grupy – Poprawa jakości życia – Monitorowanie sytuacji osoby niesamodzielnej – Zapobieganie nadużyciom wobec osób niesamodzielnych	– Określa zadania opiekuna, związane z nawiązywaniem i podtrzymaniem kontaktów z ludźmi – Omawia odpowiednią postawę opiekuna, związaną z relacjami z innymi ludźmi – Omawia techniki deeskalacyjne stosowane w sytuacjach konfliktowych – Omawia techniki wygaszania negatywnych emocji oraz wzmacniania pozytywnych	– Wykład nt. nawiązywania i podtrzymywania relacji z innymi w imieniu osoby niesamodzielnej (nawiązywanie kontaktów z ludźmi w sposób odpowiedni do sytuacji i akceptowany społecznie, jak np. okazywanie stosownych względów i poważania lub reagowanie na uczucia innych) – Ćwiczenia: jak korzystać z technik deeskalacyjnych w sytuacjach konfliktowych, wygaszania negatywnych i wzmacniania pozytywnych emocji – Wykład nt. profesjonalnej postawy opiekuna (wyrażanie szacunku, empatii i troski we wzajemnych kontaktach werbalnych i fizycznych) oraz właściwe reagowanie na krytykę i sygnały społeczne)	– Wymienia zadania opiekuna, związane z nawiązywaniem kontaktów z innymi ludźmi w imieniu osoby niesamodzielnej – Wymienia techniki deeskalacyjne stosowane w sytuacjach konfliktowych – Zna cechy profesjonalnej postawy opiekuna w relacjach z innymi ludźmi – Wymienia sposoby wygaszania negatywnych emocji oraz wzmacniania pozytywnych
	Sprawozdawczość zawodowa	– Dokonywanie okresowej oceny sytuacji osoby niesamodzielnej – Przekazywanie informacji do właściwego miejscowo ośrodka pomocy społecznej – Dokumentowanie procesu opieki	– Określa zadania związane z dokumentowaniem wykonanych czynności – Omawia dokumentację związaną z wykonywaniem czynności opiekuńczych osobie niesamodzielnej – Dokonuje okresowej oceny sytuacji osoby niesamodzielnej – Omawia zebrane informacje i przedstawia je pracownikom właściwego ośrodka pomocy społecznej	– Wykład nt. zasad prowadzenia i przechowywania indywidualnej dokumentacji osoby objętej wsparciem – Ćwiczenia: dokumentowanie procesu wsparcia na przygotowanych standardowych formularzach	– Wymienia wymogi związane z dokumentowaniem wykonanych czynności – Wypełnia dokumentację związaną z wykonywaniem czynności zawodowych u osoby niesamodzielnej – Dokonuje okresowej oceny sytuacji osoby niesamodzielnej

Źródło: opracowanie własne.

CZĘŚĆ III. PROGRAM SZKOLEŃ

1. ORGANIZACJA SZKOLEŃ – UKŁAD MODUŁÓW SZKOLENIOWYCH

Rysunek 1. Organizacja szkoleń – układ modułów

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 6. Uszczegółowione treści kształceniowe – ramowy program kursu

	Nazwa modułu	Treści szczegółowe	Prowadzący (wymagania i warunki)
1	Podstawy wiedzy o opiece nad osobami starszymi (8 godz.)	Psychospołeczne aspekty pracy z osobami starszymi i niesamodzielnymi Specyfika podopiecznego z demencją Organizowanie przestrzeni dla podopiecznego z demencją Specyfika podopiecznego z chorobą Parkinsona Specyfika podopiecznego z afazją	Psycholog/pedagog społeczny/socjolog/pracownik socjalny
2	Komunikacja i współpraca z osobą starszą/niesamodzielną i jej rodziną (8 godz.)	Prawidłowa komunikacja z podopiecznym z demencją Najważniejsze aspekty motywowania i aktywizacji podopiecznego z demencją Podstawy walidacyjnej komunikacji i interakcji Wskazówki opiekuna dla członków rodziny podopiecznego z demencją Prawidłowa komunikacja z podopiecznym z chorobą Parkinsona Prawidłowa komunikacja z podopiecznym z afazją. Wskazówki opiekuna dla członków rodziny podopiecznego z chorobą Parkinsona Wskazówki opiekuna dla członków rodziny osoby z afazją Nawiązanie i utrzymywanie przez opiekuna pozytywnych i efektywnych relacji z rodziną podopiecznego niesamodzielnego	Psycholog/pedagog społeczny/socjolog/pracownik socjalny
3	Podstawy opieki nad niesamodzielnymi osobami chorymi (12 godz.)	Rozumienie objawów demencji z perspektywy opiekunów Kreowanie i wzmacnianie dobrego nastroju podopiecznego z demencją Komunikacyjne i interakcyjne rozwiązywanie zachowań problemowych podopiecznego z demencją (higiena osobista– zmiana odzieży – nietrzymanie – agresja – pobudzenie motoryczne – odmowa przyjmowania pożywienia) Aktywność ruchowa podopiecznego z demencją Wybrane aspekty interakcji opiekuna z podopiecznym z chorobą Parkinsona Wybrane aspekty interakcji opiekuna z podopiecznym z afazją Błędy w interakcji z podopiecznym niesamodzielnym	Pielęgniarka

Tabela 6. Uszczegółowione treści kształceniowe – ramowy program kursu (cd.)

	Nazwa modułu	Treści szczegółowe	Prowadzący (wymagania i warunki)
4	Asystowanie osobie z I stopniem niesamodzielności (20 godz.)	Charakterystyka osoby z I stopniem niesamodzielności Cel i zasady wsparcia osoby niesamodzielnej z I stopniem niesamodzielności Wyjaśnienie pojęcia „asystowanie” Zasady świadczenia usług asystenckich realizowanych na rzecz osoby niesamodzielnej Zakres rzeczowy i metody świadczenia usług asystenckich	Pielęgniarka
5	Pomaganie osobie z II stopniem niesamodzielności (20 godz.)	Charakterystyka osoby z II stopniem niesamodzielności Cel i zasady wsparcia osoby niesamodzielnej z II stopniem niesamodzielności Wyjaśnienie pojęcia „pomoc” Zasady udzielania pomocy osobie niesamodzielnej Zakres rzeczowy i metody świadczenia usług pomocowych	Pielęgniarka
6	Opieka nad osobą z III stopniem niesamodzielności (20 godz.)	Charakterystyka osoby z III stopniem niesamodzielności Cel i zasady wsparcia osoby niesamodzielnej z III stopniem niesamodzielności Wyjaśnienie pojęcia „opieka” Zasady świadczenia opieki osobie niesamodzielnej Zakres rzeczowy i metody świadczenia usług opiekuńczych	Pielęgniarka
7	Organizacja aktywności starszych osób niesamodzielnych (8 godz.)	Aktywizacja w przypadkach problemowych zachowań podopiecznego z demencją Aktywizacja w oparciu o biografię podopiecznego z demencją Zajęcia dla podopiecznego z demencją: interesujące – bezpieczne – adekwatne do zasobów i kompetencji Interwencja opiekuna jako ukierunkowane i bezpieczne aktywizowanie osoby z chorobą Parkinsona Elementy książki komunikacyjnej w aktywizowaniu podopiecznego z afazją	Psycholog/pedagog/terapeuta zajęciowy/rehabilitant/fizjoterapeuta//socjolog/pracownik socjalny
8	Prawne i organizacyjne aspekty świadczenia usług asystenckich i opiekuńczych (4 godz.)	Uprawnienia zawodowe opiekuna wspierającego osoby niesamodzielne w Polsce, zakres kompetencji i odpowiedzialności Osoba niesamodzielna jako podmiot opieki, definicja i wyjaśnienie pojęć związanych ze świadczeniem opieki Standard podstawowej pielęgnacji i opieki	Prawnik/pracownik socjalny

Źródło: opracowanie własne.

2. OCZEKIWANE MINIMALNE KWALIFIKACJE PROWADZĄCYCH ZAJĘCIA

2.1. Moduł 1–2

Osoba z wykształceniem o kierunku: psychologia (ukończone jednolite studia magisterskie) lub pedagogika (ukończone studia drugiego stopnia na kierunku: pedagogika, specjalność: pedagogika społeczna lub opiekuńczo-wychowawcza) lub socjologia lub praca socjalna. Każda z osób powinna posiadać minimum 5-letnią praktykę zawodową oraz doświadczenie polegające na przeprowadzeniu co najmniej jednego szkolenia/kursu/wykładu w zakresie świadczenia usług asystenckich i opiekuńczych dla osób niesamodzielnych.

2.2. Moduł 3–6

Osoba/osoby posiadająca prawo wykonywania zawodu pielęgniarstwa (dyplom) i wykształcenie wyższe pierwszego stopnia (licencjat pielęgniarstwa) oraz ukończone studia magisterskie o kierunku mającym zastosowanie (psychologia, pedagogika) lub wyższe drugiego stopnia (magister pielęgniarstwa) lub wyższe trzeciego stopnia (doktor nauk o zdrowiu), posiadająca/kwalifikacje wymagane dla nauczycieli, o których mowa w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z 1 sierpnia 2017 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli (Dz. U. 2017, poz. 1575)

2.3. Moduł 7

Osoby – jak w modułach 1–2 lub terapeuta zajęciowy – (ukończone studia podyplomowe lub/i kursy/szkolenia w tym kierunku) lub fizjoterapeuta (*Ustawa z dnia 25 września 2015 r. o zawodzie fizjoterapeuty*), posiadające doświadczenie w przeprowadzeniu co najmniej jednego szkolenia/kursu/wykładu w obszarze usług społecznych lub medycznych.

2.4. Moduł 8

Osoba (osoby) z wykształceniem o kierunku: prawo (ukończone jednolite studia magisterskie na kierunku: prawo lub ukończone

studia podyplomowe z dowolnej dziedziny prawa) lub z wykształceniem o kierunku: zdrowie publiczne (ukończone jednolite studia magisterskie lub ukończone studia podyplomowe), lub praca socjalna z minimum 5-letnim doświadczeniem pracy w pomocy społecznej.

Dodatkowo wszyscy prowadzący zajęcia powinni zostać poinformowani o zakresie standardów świadczenia usług AiO oraz standardów kształcenia opiekunów.

3. ORGANIZACJA ZAJĘĆ

Zajęcia (szkolenie) odbywać się może zarówno w trybie ciągłym, stacjonarnym, jak i w podziale na zjazdy (np. weekendowo) oraz w trybie popołudniowym/wieczorowym. Minimalna liczba godzin zajęciowych w ciągu dnia nie powinna być mniejsza niż 4 godz. oraz większa niż 10 godz. Zajęcia powinny być prowadzone przede wszystkim w formie aktywnego warsztatu z uwzględnieniem *case study* oraz elementów wykładu, w nawiązaniu do praktycznych zadań wykonywanych przez szkolonych opiekunów/opiekunki, co pozwoli na zdobycie przez nich konkretnych umiejętności asystenckich i opiekuńczych świadczonych na rzecz starszych osób niesamodzielnych. W ramach kursu są realizowane zajęcia praktyczne/ćwiczenia oraz zajęcia teoretyczne/wykłady w proporcjach, odpowiednio – część praktyczna to ok. 70% godz. zajęć, część teoretyczna zaś – ok. 30% godz.

Szkolenia na temat świadczenia usług asystenckich i opiekuńczych dla osób niesamodzielnych powinny odbywać się w pomieszczeniach (pracowniach) przystosowanych do zajęć zarówno praktycznych, jak i dydaktycznych. Minimalne wyposażenie obejmuje sprzęty, takie jak m.in.: łóżka pielęgnacyjne z zestawem pościeli i materacem przeciwoślizgowym, fantomy, wózki inwalidzkie, podnośnik-pionizator, podnośnik nosidłowy; krzesło sanitarne, podkładki i tkaniny ślizgowe do przemieszczania, wanienka pneumatyczna do mycia w łóżku, aparat do mierzenia ciśnienia; pomoce dydaktyczne, np. modele anatomiczne, plansze; drobne materiały zużywalne, np. rękawice

medyczne, gaziki, pieluchomajtki, podkłady ochronne na łóżko bandaże.

Zajęcia powinny odbywać się będą na stanowiskach praktycznych, przy czym każde stanowisko powinno obejmować przynajmniej łóżko szpitalne/rehabilitacyjne, fantom, wózek inwalidzki, pionizator; tak by przy jednym stanowisku mogło odbywać się szkolenie 4–6 osób.

4. MODEL EWALUACJI ORGANIZACJI I TREŚCI SZKOLEŃ

Program szkolenia oraz organizacja szkoleń według standardów kształcenia w zawodzie opiekun wspierający osobę niesamodzielną podlega ewaluacji bazującej na standardach Polskiego Towarzystwa Ewaluacyjnego. Komisja Europejska, a także Polskie Towarzystwo Ewaluacyjne i Europejskie Towarzystwo Ewaluacyjne postulują wykorzystanie w projektach ewaluacyjnych podejścia nazwanego „ewaluacją opartą na teorii”. Jej centralnym punktem jest założenie, że zaprojektowane działania realizowane w ramach szkoleń można potraktować jako weryfikowalny proces. Przyjęto, że pewien pakiet działań szkoleniowych, na który alokowano środki (nakłady), pozwoli na osiągnięcie efektów rzeczowych (produktów), które z kolei przełożą się na określony efekt edukacyjny (rezultaty). Uporządkowane według związków przyczynowo-skutkowych, powyższe elementy tworzą model logiczny. Zaprezentowane w modelu powiązania muszą jednak zostać wyjaśnione, dlatego niezbędne jest poszukiwanie odpowiedzi na pytania: w jaki sposób i dlaczego poszczególne elementy składowe szkolenia (modelu logicznego) przyczynią się do osiągnięcia zamierzonych rezultatów (kompetencji, kwalifikacji i wiedzy). Tego typu teoria, łącząca kolejne elementy (nakłady, produkty i rezultaty) z zależnościami przyczynowo-skutkowymi i ich wyjaśnieniem, może zostać poddana falsyfikacji. Podejście to nazywamy ewaluacją wspieraną teorią (EWT, *theory-based evaluation*). „Teoria” jest określana w literaturze przedmiotu m.in. jako koncepcja relacji przyczynowo-skutkowych pomiędzy nakładami, działaniami

i rezultatami²¹. Teoria jest też definiowana jako koncepcja działań, które należy podjąć, aby rozwiązać problem, wraz z uzasadnieniem, dlaczego te działania przyczyniają się do jego rozwiązania²². W obrębie modelu można wyróżnić dwa obszary: teorię zmiany i teorię procesu²³.

Na teorię zmiany składają się:

- elementy logiki szkolenia: problemy, cele, rezultaty, działania i nakłady;
- określenie relacji pomiędzy elementami układającymi się w łańcuch przyczynowo-skutkowy;
- założenia o sposobie przebiegu zależności przyczynowo-skutkowych, z uzasadnieniem, jak i dlaczego ich ciąg prowadzi do oczekiwanych rezultatów edukacyjnych; założenia te obejmują koncepcje mechanizmów zmiany (np. założenie, że program szkolenia wpłynie na kwalifikacje).

Zgodnie z popularnym ujęciem proponowanego modelu ewaluacji²⁴, teoria procesu obejmuje plan organizacyjny i plan wdrażania. Plan organizacyjny obejmuje założenia, co do tego, jakie zasoby są niezbędne, jak należy je zorganizować i jakie czynności wykonać, aby funkcjonował system szkoleń. Są to np. założenia dotyczące organizacji, potencjału, np. liczby i kwalifikacji personelu, potrzebnych środków finansowych, stosowanych narzędzi, oraz rozmieszczenia i powiązań pomiędzy tymi elementami. Natomiast plan wdrożenia to koncepcja procedur opisujących czynności szkoleniowe, jakie należy podjąć w stosunku do uczestników

²¹ Por. P.H. Rossi, H.E. Freeman, M.W. Lipsey: *Evaluation. A systematic approach*. Sage Publications 1999.

²² Por. H.-T. Chen: „Program Theory”. *Encyclopedia of evaluation*. SAGE Publications, 2004.

²³ Por. np. C.L.S. Coryn et. al.: *A Systematic Review of Theory-Driven Evaluation Practice From 1990 to 2009*; H.-T. Chen: „Program Theory”; P.H. Rossi, H.E. Freeman, M.W. Lipsey: *Evaluation. A systematic approach*. Sage Publications 1999.

²⁴ Por. P.H. Rossi, H.E. Freeman, M.W. Lipsey: *Evaluation. A systematic approach*. Sage Publications 1999.

szkoleń. Na poziomie projektu są to np. rekrutacja i sposób realizacji szkolenia. W podejściu ewaluacji opartej na teorii, odtwarzane i weryfikowane są założenia, jakie przyświecały twórcom systemu realizacji. Ewaluacja odpowiada na pytania, dlaczego system został zaprojektowany w określony sposób, oraz czy – i na jakiej podstawie – można oczekiwać, że zapewni realizację celów edukacyjnych.

Prezentowane badanie, oparte na teorii, będzie miało charakter ewaluacji podsumowującej i kształtującej. Koncentruje się przede wszystkim na ocenie sposobu wdrażania szkoleń.

1) Ewaluacja podsumowująca (*summative evaluation*)

- przede wszystkim koncentruje się na wpływie – daje odpowiedź na pytanie „co”;
- obiektywna ocena zmian.

2) Ewaluacja kształtująca (*formative evaluation*)

- ewaluacja procesu – daje odpowiedź na pytania „jak” i „dlaczego”;
- ocena szkolenia; koncentruje się na ocenie, czy szkolenie jest wdrażane zgodnie z zamierzeniami, czy jest wdrażane poprawnie, co działa i dlaczego.

Ewaluacja kształtująca skupia się na poszukiwaniu odpowiedzi na pytania: jak system szkoleń jest wdrażany, w jakim stopniu – odpowiada to zidentyfikowanym założeniom, w jaki sposób można wytłumaczyć osiągnięte dotychczas efekty. Ewaluacja tego typu może dać wstępne odpowiedzi na pytanie, w jakim stopniu przyczyniła się do osiągnięcia zmiany kwalifikacji, kompetencji i wiedzy. W większym stopniu skupia się jednak na możliwych sposobach poprawy sposobu realizacji przedsięwzięcia szkoleniowego. Podejście to ma szczególne zastosowanie do działań szkoleniowych o charakterze innowacyjnym czy też pilotażowym, kiedy potrzebna jest informacja zwrotna na temat dotychczasowych efektów i ewentualnych

problemów – pozwala to na uruchomienie mechanizmów uczenia się i doskonalenia rozwiązań. Do tego typu przedsięwzięć należą działania mające na celu zmianę sposobu funkcjonowania organizacji i integracji z kompensacyjną redystrybucją informacji i umiejętności w trakcie szkoleń.

Koncepcja ewaluacji szkoleń musi brać pod uwagę wysoki poziom złożoności sytuacji i obiektu analizy. Działania, które będą przedmiotem ewaluacji, toczą się na wielu poziomach. Między poszczególnymi poziomami zachodzą liczne relacje. Jak pokazuje dostępna literatura, w przypadku tego typu interwencji bardzo trudno jest dostarczyć wiarygodnych dowodów na temat związków przyczynowo-skutkowych pomiędzy poszczególnymi elementami szkolenia oraz nawet jego wstępnymi efektami. W tym przypadku nie istnieją możliwości badania eksperymentalnego lub quasi-eksperymentalnego, które pozwoliłoby na stwierdzenie związków przyczynowo-skutkowych. Dlatego też proponowane jest wykorzystanie podejście, zgodnie z którym poszczególne elementy programu szkoleń są postrzegane jako przyczyna składowa (*contributory cause*), ewaluacja zaś została tak zaprojektowana, aby w sposób metodologicznie poprawny sprawdzić, jakie jest znaczenie i wkład poszczególnych elementów szkolenia. Szczególnie istotne będzie sprawdzenie, na ile sposób zaprojektowania systemu podnoszenia skuteczności i efektywności opiekunów, przygotowana kadra oraz rozwiązania instytucjonalne tworzą pełną, czyli konieczną i wystarczającą wiązkę przyczyn (*casual package*), która może doprowadzić do konkretnych efektów edukacyjnych. Szczególny nacisk zostanie położony w trakcie ewaluacji na dwa aspekty:

- spójność i powiązania pomiędzy poszczególnymi poziomami szkoleń;
- jakość i adekwatność narzędzi i rozwiązań do potrzeb w ramach nowego systemu doskonalenia uczestników szkoleń.

Analiza przyczyn składowych oraz wiązki przyczyn nie jest podejściem nowym w teorii

ewaluacji. Zostało ono jednak w ostatnim czasie szczegółowo opracowane w publikacji przygotowanej dla Department for International Development (DFID) Zjednoczonego Królestwa przez zespół ekspertów (Elliot Stern, Nicoletta Stame, John Mayne, Kim Forss, Rick Davies, Barbara Befani)²⁵. Ewaluacja oparta na teorii wpisuje się w koncepcję modeli edukacyjnych opartych na dowodach (*evidencebased policy*). Zasadniczą wartością tego typu ewaluacji jest nie tylko odtworzenie programu szkolenia, ale przede wszystkim jego weryfikacja w sposób analogiczny do naukowej weryfikacji (falsyfikacji) teorii. Na tym etapie analiza odpowiada na pytania o trafność programu oraz o spójność wewnętrzną i oczekiwaną skuteczność.

Na etapie weryfikacji poddaje się ocenie:

1. trafność diagnozy problemu, jaki ma zostać rozwiązany dzięki podjętym działaniom szkoleniowym;
2. adekwatność celów i rezultatów do problemów i wyzwań na które odpowiada program szkolenia;
3. teorię zmiany, czyli logikę proponowanego łańcucha przyczynowo-skutkowego (działań, produktów i rezultatów) wraz z założeniami, na jakich są oparte;
4. teorię procesu, czyli procedur przewidzianych do zarządzania całością działań szkoleniowych.

Oceny tej dokonuje się na bazie dostępnej wiedzy (dowody – *evidence*), której dostarczą wyniki badań empirycznych uczestników szkoleń. Do weryfikacji diagnozy oraz oceny adekwatności celów do wyzwań są wykorzystywane dowody dostarczające wiedzy o rzeczywistości, której dotyczy szkolenie – w tym o potrzebach kompetencyjnych uczestników szkoleń. Do weryfikacji teorii zmiany wykorzystuje się wiedzę o przebiegu i skuteczności szkoleń. Z kolei do weryfikacji teorii procesu mogą zostać użyte doświadczenia uczestników systemu szkoleń.

Badanie operacyjnie będzie przebiegało w trzech fazach. Faza wstępna – w jej trakcie zostanie uszczegółowiona koncepcja badania oraz stworzone narzędzia badawcze. Faza ta będzie miała kluczowe znaczenie dla zapewnienia trafności badania. Opracowana koncepcja badania, narzędzia, a także sposób organizacji badania determinują, na ile uzyskane odpowiedzi pozwolą otrzymać wierny obraz rzeczywistości.

Faza zasadnicza – w jej trakcie zostaną przeprowadzone badania właściwe. Duży nacisk na jakość zbieranych danych pozwoli zapewnić wiarygodność i rzetelność badania.

Faza podsumowująca – na tym etapie zebrane dane zostaną poddane analizie.

²⁵ Por. E. Stern, N. Stame, J. Mayne, K. Forss, R. Davies, B. Befani; *Broadening the range of designs and methods for impact evaluations*; DFID Working Paper 38, 2012.

BIBLIOGRAFIA

- 30-95, 205-221 Międzynarodowa Klasyfikacja Funkcjonowania Niepełnosprawności i Zdrowia ICF, Centrum Systemów Informacyjnych Ochrony Zdrowia, Warszawa 2009; International classification of functioning, disability and health (ICF), World Health Organization (WHO), Geneva 2001
- Bac A., red., *Terapia zajęciowa*, PZWL, Warszawa 2016.
- Fry S.T., Johnstone M.J., *Etyka w praktyce pielęgnarskiej. Zasady podejmowania decyzji etycznych*, Mak-med, Lublin 2009.
- Górajek-Jóźwik J., red., *Filozofia i teorie pielęgnarsstwa*, Czelej, Lublin 2007.
- Haberstroh J., Neymeyer K., Pantel J., *Kommunikation bei Demenz*, Berlin 2011.
- Kantowicz E., Ciczowska-Giedziun M., Willan-Horla L., *Wielowymiarowość wsparcia współczesnej rodziny polskiej*, tom 1, Wyd. UW-M, Olsztyn 2015.
- Opisywanie kwalifikacji – Poradnik użytkownika*, dostęp 2.02.2019: <https://www.kwalifikacje.gov.pl/download/Opisywanie_kwalifikacji.pdf>.
- Paillon M., *Mit Sprache erinnern. Kommunikative Spielen mit dementen Menschen*, München 2008.
- Polska Rama Kwalifikacji. Poradnik użytkownika (IBE, 2016), dostęp 2.02.2019, <<http://www.kwalifikacje.gov.pl/images/Publikacje/Polska-Rama-Kwalifikacji-Poradnik-uyytkownika-2017.pdf>>.
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 7 listopada 2016 r. w sprawie klasyfikacji zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy oraz zakresu jej stosowania*, Dz.U. z 2016 r., poz. 1876.
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 31 marca 2017 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia w zawodach*, Dz.U. z 2017 r., poz. 860.
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 15 maja 2018 r. w sprawie wynagradzania pracowników samorządowych*, Dz.U. z 2018 r., poz. 936.
- Schneberger M., Jahn S., Marino E.: „Mutti lässt grüßen...” Biografiearbeit und Schlüsselwörter in der Pflege von Menschen mit Demenz, Hannover 2008.
- Seggelen P.H., van, *Parkinson. Professionelle Pflege und Therapie*, Bern 2001.
- Sławiński S., *Mała encyklopedia ZSK*, Warszawa 2017, wydanie I, dostęp: 2.05.2019 <<https://www.kwalifikacje.gov.pl/publikacje-zintegrowanego-sys-temu-kwalifikacji>>.
- Sławiński S., *Słownik Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji*, IBE, Warszawa 2016, dostęp: 02.105.2019, <https://www.kwalifikacje.gov.pl/download/slow-nik_zsk>.
- Sławiński S., *Walidacja – nowe możliwości zdobywania kwalifikacji*, Warszawa 2016, dostęp 02.05.2019, <http://www.kwalifikacje.gov.pl/download/Publikacje/Walidacja_nowe_mozliwosci_zdobywania_kwalifikacji_z_wkladka.pdf>.
- Smrokowska-Reichmann A., *Innowacyjne metody pracy z seniorami w późnym stadium demencji* [w:] Janus E., Bac A., Kulis A., Smrokowska-Reichmann A., *Terapia zajęciowa w geriatrici*, Warszawa 2017.
- Szwałkiewicz E., *Opiekun Medyczny w praktyce*, PZWL, Warszawa 2013.
- Szweda-Lewandowska Z., *Modele opieki nad osobami niesamodzielnymi*, Uniwersytet Łódzki, 2015.
- Ustawa z dnia 22 grudnia 2015 r. o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji*, Tekst jednolity, Dz.U. z 2018 r., poz. 2153.
- Ziewiec-Skokowska G., Danowska-Florczyk E., Stęchły W., *Opisywanie kwalifikacji nadawanych poza systemami oświaty i szkolnictwa wyższego. Poradnik*, IBE Warszawa 2016.

Projekt pn. „Profesjonalizacja usług asystenckich i opiekuńczych dla osób niesamodzielnych – nowe standardy kształcenia i opieki”

**Partnerzy projektu: Instytut Pracy i Spraw Socjalnych (IPiSS),
Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie (UKSW),
Stowarzyszenie Niepełnosprawni dla Środowiska EKON**

Głównym celem projektu jest profesjonalizacja opieki nad niesamodzielnymi osobami starszymi w ich miejscu zamieszkania.

W ramach projektu zostały opracowane:

- jednolita definicja osoby niesamodzielnej oraz kryteria oceny stopni niesamodzielnosci;
- standardy usług asystenckich, opiekuńczych i teleopieki oraz dostosowanie ich do potrzeb osób o różnych stopniach niesamodzielnosci ocenianych z wykorzystaniem Międzynarodowej Klasyfikacji Funkcjonowania Niepełnosprawności i Zdrowia (ICF);
- standardy kształcenia w dziedzinie usług asystenckich i opiekuńczych świadczonych na rzecz osób starszych o różnym stopniu niesamodzielnosci.

Zostały przygotowane propozycje założeń do projektu regulacji prawnej w tym zakresie. Stworzyło to podstawę umożliwiającą implementację wypracowanych standardów i pozwoliło na optymalne dostosowanie oferty usług opiekuńczych, asystenckich i teleopieki do zróżnicowanych potrzeb osób niesamodzielnych.

Opracowanie standardów kształcenia w dziedzinie usług opiekuńczych i asystenckich, przeprowadzenie szkolenia na ten temat, a następnie ich pilotażowe wdrożenie i przetestowanie przyczyniło się do zwiększenia wiedzy i umiejętności potencjalnych opiekunów wspierających osoby niesamodzielne. Umożliwi to wdrożenie wypracowanych standardów i metod kształcenia przez podmioty świadczące te usługi, pozwoli na ocenę świadczonych usług, stworzy możliwość długoterminowego planowania form wsparcia dla osób starszych o różnym stopniu niesamodzielnosci.

Instytut Pracy i Spraw Socjalnych jest placówką naukowo-badawczą podejmującą problemy pracy i polityki społecznej w sposób interdyscyplinarny. Kierunki prac badawczych są dostosowane do bieżących potrzeb polityki społeczno-gospodarczej kraju. Badania Instytutu w wielu dziedzinach są prekursorskie. Wśród obszarów badawczych IPiSS można wymienić: szeroko pojętą politykę społeczną, demograficzne i społeczno-ekonomiczne uwarunkowania życia i funkcjonowania rodzin różnych typów, problemy niepełnosprawności, zagadnienia ubezpieczeń społecznych, czasu pracy, ubóstwa oraz metod przeciwdziałania biedzie i marginalizacji, funkcjonowania podmiotów polityki społecznej w sferze publicznej i o charakterze non-profit, analizy rynku pracy i efektywności instrumentów polityki społecznej i polityki rynku pracy, badania dotyczące procesów migracyjnych, zatrudnienia cudzoziemców, społecznego ustroju pracy, zarządzania zasobami ludzkimi, systemów motywacyjnych, skutków integracji Polski z Unią Europejską w sferze rynku pracy i polityki społecznej.

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie (od 1999 r.) jest wyższą uczelnią publiczną, która kształci ponad 11 tys. studentów i doktorantów na 37 kierunkach studiów, posiada 13 uprawnień do nadawania stopnia doktora oraz 9 uprawnień do nadawania stopnia doktora habilitowanego. Studia prowadzone są w systemie stacjonarnym (studia bezpłatne) i niestacjonarnym na studiach jednolitych magisterskich, studiach pierwszego i drugiego stopnia. UKSW oferuje możliwość podnoszenia kwalifikacji zawodowych na studiach podyplomowych i doktoranckich. Uczelnia jest instytucją sprzyjającą osobom z niepełnosprawnościami. Pełnomocnik Rektora ds. Osób Niepełnosprawnych udziela pomocy przy rozwiązywaniu problemów związanych z funkcjonowaniem osób z niepełnosprawnościami. W 2011 r. UKSW powołało specjalną jednostkę ogólnouczelnianą o nazwie Centrum Szkoleń i Doradztwa Zawodowego, której nadrzędnym celem jest przygotowanie studentów i absolwentów do wejścia na rynek pracy przez rozwijanie ich kompetencji „miękkich”. Uniwersytet stał się tym samym jedną z pierwszych w Polsce uczelni włączających do oferty dydaktycznej zajęcia poświęcone kształtowaniu umiejętności szczególnie poszukiwanych przez pracodawców.

Stowarzyszenie Niepełnosprawni dla Środowiska EKON jest przedsiębiorstwem społecznym z kilkunastoletnim doświadczeniem. Jego celem jest wspieranie osób z niepełnosprawnościami oraz niesamodzielnych w codziennym funkcjonowaniu, zwłaszcza w wyszukiwaniu i utrzymywaniu miejsca pracy. W trakcie swojej działalności EKON stworzył kilka tysięcy miejsc pracy dla tych osób oraz na stałe wspiera ponad 1000 osób z niepełnosprawnościami, w tym niesamodzielnych. Liczne wyróżnienia i nagrody, w tym międzynarodowe, są wyrazem uznania dla osiągnięć w pracy Stowarzyszenia.

Egzemplarz bezpłatny